

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

የሂዩማኒቲስ፣ የቋንቋ ጥናት፣ የጆርናሊዝምና ኮሚዩኒኬሽን ኮሌጅ

የአማርኛ ቋንቋ ስነጽሑፍና ፎክሎር ክፍል ትምህርት

የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

የወላይትኛ አፈ-ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈፀሟቸው ዋና ዋና የስህተት ዓይነቶች እና የስህተት ምንጮች ትንተና፡ በ10ኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኪሪነት

በ

እናትነሽ ጌትነት

መስከረም፣ 2016 ዓ.ም.

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

የወላይትኛ አፈ-ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈፀሟቸው ዋና ዋና የስህተት ዓይነቶች እና የስህተት ምንጮች ትንተና፡ በ10ኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኪሪነት

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ
የስነሰብዕ፣ የቋንቋዎች ጥናት፣ የጋዜጠኝነትና ተግባራት ኮሌጅ
የአማርኛ ቋንቋ፣ ሥነጽሑፍና ፎክሎር ትምህርት ክፍል
የድኅረምረቃ መርሀ ግብር

በተግባራዊ ስነልሰን አማርኛን ለማስተማር ሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ
የቀረበ ጥናት

በእናትነሽ ጌትነት

አማካሪ፣ አክሊሉ ይልማ (ተባባሪ ፕሮፌሰር)

መስከረም፣ 2016 ዓ.ም.

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

የሂደምኒቲስ፣ ቋንቋዎች ጥናት፣ ጋዜጠኝነትና ኮሚዩኒኬሽን ኮሌጅ

የአማርኛ ቋንቋ ስነጽሑፍና ፎክሎር ክፍለ ትምህርት

የድህረ ምረቃ መርሀግብር

የፈተና ቦርድ ማረጋገጫ

ይህ ጥናት “የወላይትኛ አፈ-ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈፀሟቸው ዋና ዋና የስህተት ዓይነቶች እና የስህተት ምንጮች ትንተና፣ በ10ኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኪሪነት” በሚል በተግባራዊ ስነልሰን አማርኛን ለማስተማር ሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ የቀረበ ጥናት ሲሆን መስፈርት ስለማሟላቱ በጥናቱ አማካሪና ገምጋሚዎች ተረጋግጧል።

የፈተና ቦርድ አባላት

አማካሪ፤

ስም አክሊሉ ይልማ (ተባባሪ ፕሮፌሰር) ፊርማ _____ ቀን _____

ፈታኝ

የውስጥ ፈታኝ

ስም _____ ፊርማ _____ ቀን _____

የውጭ ፈታኝ

ስም _____ ፊርማ _____ ቀን _____

የምርምር ጥራትና ወጥነት ማረጋገጫ

ይህ ጥናት “የወላይትኛ አፈ-ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈፀሟቸው ዋና ዋና የስህተት ዓይነቶች እና የስህተት ምንጮች ትንተና፡ በ10ኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኪሪነት” በሚል በተግባራዊ ስነልሰን አማርኛን ለማስተማር የሁለተኛ ዲግሪ ማሟያነት የቀረበ ሲሆን ከዚህ ቀደም በሌላ አካል ያልተሰራ ወጥ የምርምር ስራ መሆኑንና በጥናቱ ጥቅም ላይ የዋሉ ድርሳናት በተገቢው ዋቢ የተደረጉ መሆኑን በፊርማዬ አረጋግጣለሁ።

ስም:- እናትነሽ ጌትነት

ፊርማ:- _____

ቀን:- _____

ምስጋና

ከሁሉ በላይ የረዳኝን እግዚአብሔርን አመሰግናለሁ ። ይህን እድል ለሰጠኝ ለአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፣ ለስነ-ሰብ፣ ለቋንቋ ጥናት፣ የጋዜጠኝነት እና የተግባራት ኮሌጅ ፣ ለአማርኛ ቋንቋ ስነ-ጽሁፍ እና ፎክሎር ትምህርት ክፍል ከፍተኛ ምስጋና አለኝ። እንዲሁም ይህ ጥናት ወደዚህ ደረጃ እንዲደርስ ከርዕስ ምርጫ ጀምሮ አስከመጨረሻው በማረም ጠቃሚ አስተያየታቸውን በመስጠት አባታዊና ሙያዊ ድጋፋቸውን ላሳዩኝ አክሊሉ ይልማ (ተባባሪ ፕሮፌሰር) ምስጋናዬ ታላቅ ነው።

በወላይታ ዞን በዳሞት ወይዘሮ ወረዳ ለበዴሳ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ አስተዳደር አካላት፣ ለአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍል እና ለአማርኛ ቋንቋ መምህራን እንዲሁም ለ2015 ዓ.ም 10ኛ ክፍል ተማሪዎች በዚህ ጥናት ወቅት በመሳተፍ ላደረጉልኝ አስተዋጽኦ ምስጋናዬ ከፍተኛ ነው። በተለይ መምህር ታምረጸድቃን ክፍሌ፣ መምህርት ማለዳ ወቤ፣ መምህርት መሰረት ሞላ እና መምህርት መድኃኒት ማዴቦ ይህ ጥናት ከውጤት እንዲደርስ ላደረጉልኝ አስተዋጽኦ ከልብ አመሰግናለሁ።

በመጨረሻ ትምህርቴን ከጀመርኩበት ጊዜ አንስቶ ጥናቴን እስከጨረስኩበት ድረስ ከጎኔ ላልተለዩኝ ቤተሰቦቼ የከበረ ምስጋናዬን አቀርባለሁ።

ማውጫ

ርዕስ

ገጽ

ምስጋና	i
ማውጫ	i
የሰንጠረዥ ማውጫ	iv
አጠቃሎ	v
ምዕራፍ አንድ	1
1. መግቢያ	1
1.1 የጥናቱ ዳራ	1
1.2 የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት	2
1.3 የጥናቱ ጥያቄዎች	3
1.4 የጥናቱ አላማዎች	3
1.5 የጥናቱ ጠቀሜታዎች	4
1.6 የጥናቱ ገደብ	4
1.7 የጥናቱ ውስንነት	5
ምዕራፍ ሁለት	6
2. ክለሳ ድርሳናት	6
2.1 የጽህፈት ጽንሰ-ሃሳብ	6
2.1.1. የጽህፈት ምንነት	6
2.1.2. የጽህፈት ክህል ማስተማር	6
2.1.3. የጽህፈት ክህልን አስቸጋሪ የሚያደርጉ ጉዳዮች	7
2.2. የስህተት ምንነት	8
2.3. የስህተት ትንተና	10
2.4. የስህተት ትንተና ጠቀሜታ	11
2.5. ስህተትን የመለየት ዘዴ	13
2.5.1. የስነልሰን ክፍሎችን መሰረት ያደረገ ክፍፍል	13
2.5.2. የአረፍተ ነገር ላዕላይ ቅርጾችን መሰረት ያደረገ አከፋፈል	13
2.5.3. ንጽጽራዊ ትንተና (Contrastive Analysis)	14
2.5.4. ተግባቦታዊ ተጽዕኖን መሰረት ያደረገ የስህተት አከፋፈል	14
2.6. የስህተት ምንጮች	15
2.6.1. የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ	16
2.6.2. ውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ	17
2.6.3. የማስተማር መሳሪያዎችና ዘዴዎች ድክመት	18
2.6.4. ስነ-ልቦናዊ ሁኔታዎች	20

2.7. የተዛማጅ ቀደምት ጥናቶች.....	21
ምዕራፍ ሶስት	24
የጥናቱ ዘዴዎች	24
3.1. የጥናቱ ንድፍ.....	24
3.2. የናሙናዎች አመራረጥ.....	24
3.2.1. የትምህርት ቤቱ አመራረጥ	24
3.2.2. የተማሪዎች አመራረጥ.....	24
3.2.3. የመምህራን አመራረጥ	25
3.3. የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች.....	25
3.3.1. በተማሪዎች የተጻፈ ድርሰት	25
3.3.2. የሰነድ ፍተሻ	26
3.3.3. የጽሁፍ መጠይቅ.....	26
3.3.4. ቃለ መጠይቅ	27
3.4 የመረጃ መተንተኛ ዘዴዎች.....	27
ምዕራፍ አራት.....	29
የመረጃ ውጤት ትንተናና ማብራሪያ	29
4.1 የመረጃ ውጤት ትንተና	29
4.1.1 በተማሪዎች በተጻፉ እና ከሰነድ ፍተሻ (ከደብተር ውስጥ በታዩ) ድርሰቶች ውስጥ የታዩ አጠቃላይ ስህተቶች አይነትና ብዛት 29	
4.1.2 በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶች ሰነድ ፍተሻ ውስጥ የተገኙ ዋና ዋና የስህተቶች አይነቶች ትንተና	31
4.1.2.1 የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት.....	33
4.1.2.1.1 በፊደላት ወይም በሆሄያት አጻጻፍ ወይም አጠቃቀም የተፈጸሙ ስህተቶች.....	35
4.1.2.1.2 በቃላት እና ሀረጎች ድግግሞሽ የታዩ ስህተቶች	40
4.1.2.1.3 በኢ-መደበኛ የቋንቋ አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች	41
4.1.2.1.4 የቃላት አጠቃቀም.....	42
4.1.2.2 የቋንቋ አወቃቀር ስህተት	43
4.1.2.2.1 በአረፍተ ነገር ውስጥ በተዋቃሪዎች አለመስማማት የታዩ ስህተቶች	44
4.1.2.2.2 በአያያዦች አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች.....	45
4.1.2.2.3 በመስተዋድድ አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች.....	46
4.1.2.3 የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም ስህተት	47
4.1.2.4 ያልተለዩ ስህተቶች	51
4.2 የስህተት ምንጭ መለምዶች.....	52
4.2.1 የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ	52
4.2.2 የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ	56

4.2.3 የመማር ማስተማር ሂደት እና የማስተማሪያ መሳሪያ ተጽዕኖ	59
4.2.4 ማህበራዊ እና ስነልቦናዊ ተጽዕኖ	62
4.3 የውጤት ማብራሪያ	64
ምዕራፍ አምስት	67
ማጠቃለያና የመፍትሔ ሃሳብ	67
5.1. ማጠቃለያ	67
5.2. የመፍትሔ ሃሳብ	68
ዋቢ ጽሁፎች	70
አባሪዎች	75
አባሪ 1. በወላይትኛ ቋንቋ አፈ-ፈት ለሆኑ ተማሪዎች የተዘጋጀ የጽሁፍ መጠይቅ (10ኛ ክፍል)	75
አባሪ 2. በወላይትኛ አፍ-ፈት በሆኑ የአስረኛ ክፍል ተማሪዎች የተሞላ የጽሁፍ መጠይቅ ውጤት	77
አባሪ 3. በአስረኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ ለሚስተምሩ መምህራን የተዘጋጀ ቃለመጠይቅ	78
አባሪ 4. የአማርኛ ቋንቋ መምህራን የተጠቃለለ ሊቃለመጠይቅ የተሰጠ ምላሽ	80
አባሪ 5. ለአስረኛ ክፍል ተማሪዎች የተዘጋጀ ድርሰት መጻፊያ ርዕስ	82
አባሪ 6. ድርሰት የማረሚያ መመሪያ ወይም መስፈርቶች	83
አባሪ 7. ከተማሪዎች ድርሰት ለናሙናነት አባሪ የተደረጉ	86

የሰንጠረዥ ማውጫ

ሰንጠረዥ 4.1. ድርሰት የጻፉና ሰነዳቸው የተፈተሽ ተማሪዎችና የድርሰቱ ብዛት..... 30

ሰንጠረዥ 4.2. በተማሪዎች በተጻፉና ከሰነድ በተፈተሹ ድርሰቶች ውስጥ የታዩ የስህተት ብዛት
..... 30

ሰንጠረዥ 4.3. በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶችና ሰነድ ፍተሻ ውስጥ የተፈጸሙ ስህተቶች
አይነቶች ምድብ መጠን በመቶኛ፣ አማካይ ስህተት፣ ድግግሞሽ፣ የትክክለኛነት ተዛማጅነት
ትንተና..... 32

ሰንጠረዥ 4.4. በተማሪዎች ድርሰት እና ሰነድ ውስጥ የተፈጸሙ የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶች
ምድብ..... 34

ያልተገባ የ /-ን/ ሆሄ ጭማሪ..... 40

ሰንጠረዥ 4.5. በተማሪዎች ድርሰት እና ሰነድ ውስጥ የተፈጸሙ የቋንቋ አወቃቀር ስህተቶች
ምድብ..... 43

ሰንጠረዥ 4.6. በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የተፈጸሙ የስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ስህተቶች
ምድብ..... 47

ሰንጠረዥ 4.7: በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የተፈጸሙ ያልተለዩ ስህተቶች ምድብ..... 51

ሰንጠረዥ 4.8: በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት
በተመለከተ ለቀረቡ ጥያቄዎች የተማሪዎች ምላሽ..... 53

ሰንጠረዥ 4.9: በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የውስጤ ቋንቋ ተጽዕኖ
በተመለከተ ለቀረቡ ጥያቄዎች የተማሪዎች ምላሽ..... 56

ሰንጠረዥ 4.10: በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የመማር ማስተማር ሂደትና
የማስተማሪያ መሳሪያ ተጽዕኖን በተመለከተ ለቀረቡ ጥያቄዎች የተማሪዎች ምላሽ..... 60

ሰንጠረዥ 4.11: በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የማህበራዊ እና ስነልቦናዊ
ሁኔታዎች ተጽዕኖን በተመለከተ ለቀረበው ጥያቄ የተማሪዎች ምላሽ..... 63

አጠቃሎ

የዚህ ጥናት አብይ ዓላማ በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶችና የስህተት ምንጮችን በመለየት ስህተቶችን መተንተን ነው። ጥናቱም አይነታዊና መጠናዊ የምርምር ዘዴን የተከተለ ሲሆን፣ ለአቀራረቡ ገላጭ ሰልት ተግባራዊ ተደርጓል። መጠናዊ የምርምር ዘዴ ተግባራዊ የተደረገው በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የታዩ የስህተቶቹን ብዛት እና የድግግሞሽ መጠን ለመለየትና ለመተንተን ነው። የጥናቱ ተሳታፊዎች በ2015 ዓ.ም. በወላይታ ዞን በዳሞት ወይዴ ወረዳ በዴሳ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ይማሩ የነበሩ በወላይትኛ አፈ-ፈት የሆኑ የ10ኛ ክፍል 55 ተማሪዎች ናቸው። የጥናቱ መረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች በክፍል ውስጥ በተማሪዎች የተጻፈ ድርሰት፣ የሰነድ ፍተሻ፣ የጽሁፍ መጠይቅ እና ቃለመጠይቅ ሲሆኑ፣ መረጃዎች በገላጭ ስልት ተተንትነዋል። የጥናቱ ውጤት በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ከታዩ ከቋንቋ አጠቃቀም፣ ከቋንቋ አወቃቀር፣ ከስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም እና ስርዝ ድልዝ ስህተቶች ላይ የተመሰረተ ነው። የስህተት ምንጮች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት፣ የውስጠ-ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የመማሪያ ክፍል ውስጥ አውድ (የመማር ማስተማር ሂደትና የማስተማሪያ መሳሪያዎች) እና ማህበራዊና ስነልቦናዊ ተጽዕኖ መሆናቸው ተረጋግጧል። ስለሆነም ባለድርሻ አካላት ሁሉ ከጥናቱ ውጤት በመነሳት በአማርኛ ቋንቋ ኢ-አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች የተለያዩ የክፍል ውስጥ ተግባራትን በማዘጋጀት ማስተማር ይጠይቃል።

ምዕራፍ አንድ

1. መግቢያ

1.1 የጥናቱ ዳራ

ከአራቱ የቋንቋ ትምህርት ክህሎች መካከል አንዱ የጽህፈት ክህል ነው። የተማሪዎች የጽሁፍ ክህል ሲያዳብሩ የሚያስችሉ ጽህፈት ተኮር ይዘቶች በቋንቋ መማሪያ መጻሕፍት ውስጥ ተካተው ይገኛሉ። እነዚህ ይዘቶች ተማሪዎች ቃልን፣ ሐረግን፣ አረፍተ ነገርን፣ አንቀጽንና ድርሰትን ደረጃ በደረጃ በመጻፍ የጽህፈት ክህላቸውን ለማዳበር የሚያስችሉ ናቸው። ይህ ክህል እንደ ማዳመጥና መናገር ክህሎች ሁሉ ለቋንቋ ተጋላጭ በመሆን ብቻ የሚለመድ ሳይሆን አፈ-ፈቶችም ሆኑ ኢ-አፈ-ፈቶች በመደበኛ ትምህርት እገዛ በሚያደርጓቸው ተደጋጋሚ ልምምዶች የሚዳበር ነው። በተለይም በሁለተኛ ቋንቋ ለመጻፍ ሂደት የጽህፈት ክህልን ተጠቅሞ ሃሳብ ለመግለጽ የታላላቅ ቋንቋ ሰዎችም እና ማህበራዊ አጠቃቀም የንግግር ቋንቋ ጭምር ማወቅ አስፈላጊ ነው።

Brown (1994) እንደገለጹት ደግሞ ጽህፈት ያለመሰልቸት መጻፍን፣ መሰረዝን፣ መደለዝን፣ የተጻፈውን ጽሁፍ ደግሞ ደጋግሞ በማንበብ ስህተቶችን ማስወገድን ይጠይቃል። በዚህም ምክንያት በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት በድርሰት አፃፍ ሂደት ላይ በማተኮር ተማሪዎች የድርሰት አፃፍ ክህልን እንዲያዳብሩ ሲያከናውኗቸው የሚገቡ ተግባራትን በመጠቀም የራሳቸውን ልምምድ እንዲያደርጉ ማበረታታት ይገባል። በጽሁፍ የሚገለጽ ሀሳብ በማያሻማና ግልጽ በሆነ ሁኔታ ለአንባቢ ሊተላለፍ የሚችለው ሰዎችም ስርዓቱን ጠብቆ ሲጻፍ ነው። ሆኖም በጽሁፍ መልክት ሊተላለፍ የሚከሰቱ ስህተቶች አሉ። የስህተት ምንጮቹም የተለያዩ ናቸው። ይህንን አስመልክቶ ሰለሞን (1987) ሲያብራሩ ተማሪዎች በሚጽፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ለቁጥር አዳጋች የሆኑ የቋንቋ አጠቃቀሞችን እና የአገባብ ስህተቶችን (ለምሳሌ የፊደላት አጣጣል፣ የጾታ፣ የቁጥርና የመደብ አለመጣጣም፣ የጽንሰ ሃሳብ ችግር፣ የቃላት መፋለስ፣ ወዘተ) የሚፈጸሙ መሆናቸውን ጠቁመዋል። ለችግሩ መባባስ ደግሞ ከተወሰኑ አመታት ወዲህ የተማሪዎች ቁጥር መጨመርና በክፍለ ጊዜያት መብዛት እየተመካኘ ተማሪዎች የሚጽፉት ነገር ትክክል ይሁን ስህተት ሳይታረም መቅረቱ በምክንያትነት ተገልጿል።

እነዚህን ችግሮች ለመለየትና ለማስወገድ ከሚረዱ የጥናት ዘርፎች ውስጥ አንዱ ደግሞ የድርሰት ስህተት ትንተና ጥናት ነው። Corder (1981) የስህተት ትንተና የጥናት ግብ ከጥናቱ በሚገኙ

መረጃዎች በመመርኮዝ የቋንቋ መማር ማስተማር ችግርን ለማስወገድ የሚያስችሉ ዘዴዎችን ነቅሶ በማውጣት የቋንቋ ትምህርት አላማን ማሳካት ነው። እንደ Norish (1992) የስህተት ትንተና አላማን መሰረት ያደረጉ በርካታ ጥናቶች መካሄዳቸውንና ከተደረሰባቸው ውጤቶችም በመነሳት በቋንቋ ትምህርት መስክ አስተዋጽኦ ያደረጉ አዳዲስ ሃሳቦችን መከተል ማስቻላቸውን ገልጸዋል። የስህተት ትንተና ጥናት ማድረግ ለተማሪዎች እና ለሌሎች አስፈላጊ መሆኑን አስመልክቶ የመስኩ ባለሙያዎች ይገልጻሉ። እነ Corder (1981)፣ Littlewood (1984) እና Richards (1990) እንደገለጹት፣ የተማሪዎች የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶችን ማጥናትና የስህተቶችን ምንጭ መለየት ለብዙ አካላት ጠቀሜታው የጎላ ነው።

የተማሪዎችን ስህተት መረዳት ደግሞ፣ ተማሪዎች በተለይ በሁለተኛ ቋንቋ ትምህርታቸው የደረሱበትን ደረጃ ለመገንዘብ ይጠቅማል። ስለዚህም የድርሰት ስህተት ትንተና ለተማሪዎች ምን ዓይነት ምጋቤ ምላሽ መስጠት እንደሚገባ ይጠቁማሉ። Richards (1974) እና Dulay et al. (1982) እንደገለጹት፣ ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ ስህተት እንደሰሩ ማወቃቸው ይጠቅማቸዋል እንጂ አይጎዳቸውም። ስህተት መቼ ይሰራል? ለምን ይሰራል? እንዴትስ ማስወገድ ይቻላል? የሚሉትን ጥያቄዎች መመለስ የስህተትን ምንጭ ሙሉ ለሙሉ ለማድረቅ ባይቻልም እንኳን ለመቀነስ ይረዳል። በተመሳሳይ Corder (1967) ፣ Edge (1989) እና Richards (1974) እንደገለጹት፣ ተማሪዎች ከሚፈጽሙት ስህተት በመነሳት ትንተና መስጠት ከተቀየሰው የትምህርት ግብ አንፃር ተማሪው ምን ደረጃ ላይ እንደሆነ፣ ምን እንደቀረው እና ምን እንደሚያስፈልገው በግልጽ ያሳያል። እንደ corder (1978) አገላለጽ፣ ደግሞ የስህተት ትንተና የጥናት ግብ ከጥናቱ በሚገኙ መረጃዎች በመመርኮዝ የቋንቋ መማር ማስተማር ችግርን ለማስወገድ የሚያስችሉ ዘዴዎችን በመተለም የቋንቋ ትምህርት ዓላማን ማሳካት ነው።

በመሆኑም፣ ይህ ጥናት በዋናነት በተተኪሪው የክፍል ደረጃ ያሉ የወላይትኛ ቋንቋ አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚፈጽሟቸውን ዋና ዋና ስህተቶች እና የስህተቶችን መንስኤ በመዳሰስ የስህተት ምንጮችን በመተንተን እንዲሁም ተማሪዎቹ ክሂሉን በስርዓቱ መሰረት የሚተገብሩበትን አቅጣጫ በመጠቀም ከድምዳሜ ደርሷል።

1.2 የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት

በጽህፈት ክሂል ዙሪያ በርካታ ጥናቶች ተካሂደዋል። ከእነዚህም ውስጥ አብዛኞቹ ጥናቶች ተማሪዎች በተለያዩ ሀገር በቀል ቋንቋዎች አፋቸውን ፈተው በአማርኛ ቋንቋ ሲጽፉ

የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች የቃኙ ናቸው። ከዚህ በመነሳት በአጥኝዎ ትምህርት ቤት ያሉ ተማሪዎችም በንግግር ወይም በጽሁፍ ሃሳባቸውን በሚገልጹበት ወቅት ከተለያዩ ችግሮች ነፃ አለመሆናቸውን መገንዘብ የመጀመሪያው ምክንያት ነው። በተጨማሪም አብዛኛዎቹ ተማሪዎች በንግግርም ሆነ በጽሁፍ ወቅት የሚፈጽሟቸው ስህተቶች የሚያጠነጥኑት ተቀራራቢነት ባለው ቅርጽ ዙሪያ መሆኑ ለምን ይሆን? ማለትም ተማሪዎቹ የአማርኛ ሆህያትን ከመለየት እስከ ሰዎሰዋዊ ስርዓትን ጠብቀውና ተገቢ ስርዓተ ነጥቦችን አሟልተው የማቅረብ ችሎታቸው አነስተኛ መሆን እንዲሁም በጽሁፍ ልምምድ ወቅት እና የጽሁፍ ስራዎች ሲሰጣቸው ሃሳባቸውን በትክክል አደራጅተው መግለጽ መቸገራቸው ለምን ይሆን? የሚለውን የአጥኝዎን የአዕምሮ ጥያቄ በጥናት ለማረጋገጥ ካላት ፍላጎት የመነጨ ነው። በመሆኑም በተተኪሪ ኢ-አፈ-ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸውን ዋና ዋና ስህተቶች እና የስህተት ምንጮች በማጥናት ፍንጭ ለመስጠት ነው።

1.3 የጥናቱ ጥያቄዎች

ይህ ጥናት የሚመልሳቸው መሰረታዊ ጥያቄዎችም የሚከተሉት ናቸው።

- ሀ. በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው የስህተት አይነቶች ምን ምን ናቸው?
- ለ. በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች ለሚፈፀሙት የድርሰት አጻጻፍ ስህተት መንስኤዎቹ ምን ምን ናቸው?

1.4 የጥናቱ አላማዎች

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የበዴሳ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን ዋና ዋና ስህተቶች እና የስህተት ምንጮችን መለየት ነው። ከዚህ ዋና ዓላማ በመነሳት ጥናቱ የሚከተሉት ዝርዝር ዓላማዎች ይኖሩታል።

- ሀ. በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው የስህተት አይነቶች ምን ምን እንደሆኑ መለየት፤
- ለ. በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች ለሚፈፀሙት የድርሰት አጻጻፍ ስህተት መንስኤዎችን መፈተሽ፤

1.5 የጥናቱ ጠቀሜታዎች

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የበዴሳ ሁለተኛ ደረጃ ት/ ቤት የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን ዋና ዋና ስህተቶች እና የስህተት ምንጮችን መለየት ነው። ይህ ጥናት የሚከተሉት ጠቀሜታዎች ይኖሩታል።

- ✓ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ኢ_አፈ_ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች እና የስህተት ምንጮችን አውቀው ተገቢ የመማር ማስተማር ዘዴን ተግባራዊ እንዲያደርጉ ሊያግዛቸው ይችላል።
- ✓ እንዲሁም በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች መቀነስ እንዲችሉ ይረዳቸዋል።
- ✓ የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ወላይትኛ የሆኑ ተማሪዎችና በተተኪሪው የክፍል ደረጃ ለሚያስተምሩ መምህራን ለተማሪዎቻቸው በጽህፈት ክህል ትግበራ ወቅት እንቅፋት ሊሆኑ የሚችሉ ጉዳዮችን እና የችግሮቹ ምንጮች ምን እንደሆኑ ሊጠቁም ይችላል።
- ✓ በመጨረሻም ወደ ፊት በዚህ ርዕስ ዙሪያ ሰፊ ጥናት ለማካሄድ ፍላጎት ላላቸው አጥኝዎች በሰነድነት ያገለግላል።

1.6 የጥናቱ ገደብ

ይህ ጥናት የተካሄደው በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ህዝቦች ክልላዊ መንግስት በወላይታ ዞን በሚገኘው በዳሞት ወይዴ ወረዳ ውስጥ ካሉ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በአላማ ተኮር የንሞና ዘዴ በተመረጠው በበዴሳ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ነው። የጥናቱም ተተኪሪዎች በ2015 ዓ.ም በበዴሳ ሁለተኛ ደረጃ በመማር የሚገኙ የ10ኛ ክፍል በወላይትኛ አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች ናቸው። ስለዚህ በዚህ የክፍል ደረጃ በሌሎች ቋንቋዎች አፈ-ፈት የሆኑትንና ቀሪ የክፍል ደረጃዎች በዚህ ጥናት አልተካተቱም። እንዲሁም ጥናቱ እነዚህ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን የስህተት አይነቶችና ምንጮች መለየት የሚፈትሽ ስለሆነ ሌሎች ክህሎችን አልተመለከተም። በተጨማሪም በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የሚፈጸሙ ስህተቶች በርካታ ሊሆኑ ይችላሉ፤ በዚህ ጥናት በቅድመ ትንበያ ላይ የተመሰረቱ ዋና ዋና የተባሉ የስህተት አይነቶችና ምንጮች ላይ ትኩረት ተደርጓል።

1.7 የጥናቱ ውስንነት

አጥኝዋ በጥናቱ ሂደት ካጋጠማት ውስንነቶች ውስጥ የተጠኝዎች የፈቃደኝነት ማነስ ፣ በሰአት አለመገኘት እና ተገቢውን መረጃ ለመስጠት ፈቃደኛ አለመሆን እንዲሁም እያንዳንዱን ድርሰት ለማረም የጊዜ እጥረት(በተለይ በአራሚነት ለትመርጡ መምህራን) እና የበጀት እጥረት ናቸው። ሌላው ተማሪዎች የሚፈጽሟቸው ስህተቶች በርካታ ከመሆናቸው የተነሳ ይህ ጥናት በቅድመ ትንበያ በተመረጡ ስህተቶች ላይ ትኩረት ተደርጎ የተሰራ በመሆኑ የመጨረሻ የሚባል ድምዳሜ ላይ ለመድረስ አያስችልም ይሆናል።

ምዕራፍ ሁለት

2. ክለሳ ድርሳናት

2.1 የጽህፈት ጽንሰ-ሃሳብ

2.1.1. የጽህፈት ምንነት

የቋንቋ ትምህርት ዓላማ ተማሪዎችን በተለያዩ አውዶች በታላሚው ቋንቋ እንዲገለገሉ ማስቻል ነው። ለዚህ ዓላማ መሳካት በክፍል ውስጥ የሚኖረው የመማር ማስተማር ሂደት ተማሪዎች ሊሳተፉ፣ የተለያዩ ልምምዶችን ሊዲያደርጉና መረጃ ሊለዋወጡ ይገባል። የመረጃ ልውውጡ በአራቱ የቋንቋ ክህሎች (በማዳመጥ፣ በመናገር፣ በማንበብ እና በመጻፍ) ይከናወናል (Brown, 2004)። ከእነዚህ የመረጃ መለዋወጫ መንገዶች አንዱ የመጻፍ ክህሌት በጣም አስፈላጊና መሰረታዊ ክህሌት ነው (Harmer, 1998)። ይህም ችሎታው ከአፍላቂ ክህሌት ስር የሚመደብ እና ሰዎች ሃሳባቸውንና አመለካከታቸውን በጽሁፍ ለሌሎች የሚያካፍሉበት ነው (Spratt, 2005)።

ጽህፈት በንግግር ድምፆች በተወከሉ ምልክቶች አማካይነት ሀሳብን በወረቀት ላይ ለመግለፅ በማስቻሉ ለተማሪ ሰው እንደ አንድ ምልክት የሚቆጠር ሰው ስራሽ መገልገያ ነው (Raimes, 1983)። ይህን ሃሳብ በማጠናከር (Byren, 1988) ጽህፈት የአንድ ቋንቋ ድምፆች ከምልክቶቻቸው ጋር እያገናኘን የቋንቋው ስርዓት በሚፈቅደው መልኩ በወረቀት ላይ ሀሳቦችን የምናሰፍርበት ክህሌት ነው። ከዚህ ብያኔ የምንረዳው ጽህፈት የንግግር ድምጾችን የሚወክሉ ትዕምርቶች በስርዓት ተቀናጅተው ትክክለኛ የሆነ መልዕክትን በወረቀት ላይ በማስፈር ለአንባቢያን የማድረስ ሂደት ነው።

2.1.2. የጽህፈት ክህሌት ማስተማር

Byren (1988) እንደገለጹት፣ የጽህፈት ክህሌት ለሀሳብ ልውውጥ፣ አዳዲስ እውቀትንና ልምድ ለማግኘት፣ የሚሰማቸውን ሃሳብ በትክክል ለመግለጽ ወይም በቋሚነት ተመዝግቦ እንዲቆይ ለማድረግ፣ ንቁ ተሳታፊ ለመሆንና ትምህርት ቀመስ በሆነ ማህበረሰብ ውስጥ በተለያዩ ተግባራት ለመሳተፍ ወዘተ ጠቀሜታዎች አሉት። የትምህርት ትግበራውም ተማሪዎች ይህን ተረድተው በመጻፍ ክህላቸውን እንዲያዳብሩ ይጠይቃል። ስለዚህ ክህሌትን በክፍል ውስጥ በሚኖረው የመማር ማስተማር ሂደት በተለያዩ የልምምድ ተግባራት ታግዞ ሊቀርብ ይገባል።

የጽህፈት ክህልን በክፍል ውስጥ ተግባራዊ ለማድረግ ትምህርቱ እንደሚሰጥበት አውድ የተለያዩ ግለሰባዊ፣ ማህበራዊ፣ ባህላዊ፣ እኮኖሚያዊ፣ ስነልቦናዊ፣ ፓለቲካዊ በተጨማሪም አካባቢያዊ ሁኔታዎች እና ዳራዎች የየራሳቸው ተፅዕኖ እና ሚና ያላቸውን ሚና መገንዘብ ያስፈልጋል (Raimes, 1983)። የማስተማር ሂደቱም በተለያዩ አቀራረቦች እና ዘዴዎች ተግባራዊ ሲደረግ ቆይቷል። Richards (1990) እንደገለጹት፣ የጽህፈት ትምህርት ማስተማሪያ አቀራረቦች ውጤታዊ አቀራረብ ፣ ሂደታዊ አቀራረብ ፣ ዘወጋዊ አቀራረብ እና ሂደተ- ዘወጋዊ አቀራረብ ናቸው።

ውጤት ተኮር አቀራረብ በባህሪያዊ ስነልቦና ንድፈ ሃሳብ ላይ ተመስርቶ፣ አመዘኛው በተማሪዎች ተጽፎ በቀረበው ጽሁፍ በቋንቋው ቅርጽና ህግ ላይ በማተኮር ትክክለኛውን የአጻጻፍ ስርአት እና የቋንቋ አጠቃቀም ብቃታቸውን መነሻ በማድረግ ችሎታቸውን ይፈትሻል (Hyand,2003)። ሂደት ተኮር አቀራረብ በግንባታዊያን ንድፈ ሃሳብ ላይ ተመስርቶ፣ የመጻፍ ችሎታ ትምህርት የክፍል ውስጥ የመማር ማስተማር ሂደት በተግባራዊ ዘዴ ይተገበራል። በዚህ አቀራረብ የክፍል ውስጥ የመማር ማስተማር ሂደት በተማሪዎች ፍላጎትና በቡድን መማር ላይ ተመስርቶ፣ ከመጨረሻው የጽሁፍ ውጤት ይልቅ ወደ ውጤት በሚያንደረድረው የመጻፍ ሂደታዊ ተግባራት ላይ ያተኮራል (Richards and Rodgers,2002)። ዘወጋዊ አቀራረብ የመጻፍ ትምህርት አቀራረብ ትኩረት የሚያደርገው ስለ ቋንቋ ያለን እውቀት ለተማሪዎች በቀላሉ ወይም ግልጽ በሆነ መንገድ ማቅረብ ላይ ነው። እንዲሁም የሂደተ- ዘወጋዊ አቀራረብ የመጻፍ ትምህርት አቀራረብ የዘውግ እና ሂደት ተኮር አቀራረቦች ቅንጅት ሲሆን፣ አንዳቸው የአንዳቸውን እንዲሞሉ እየተደረገ መጻፍ ማስተማሪያ ተግባራትን በውስጡ የያዘ አቀራረብ ነው (Richards and Rodgers,2002)። በአጠቃላይ በራሱ ተመራጭና በቂ የሚባል አቀራረብ ስለሌለ ሁሉንም አቀናጅቶ ማቅረቡ የተማሪዎችን የክፍል ውስጥ የመጻፍ ትምህርት አላማ ማሳካት ይቻላል።

2.1.3. የጽህፈት ክህልን አስቸጋሪ የሚያደርጉ ጉዳዮች

በጽህፈት ትምህርት አቀራረብ ወቅት የክፍል ውስጥ የትግበራ ሂደቱ ውጤታማ እንዳይሆንና ለትግበራ ሂደቱ እንቅፋት የሚሆኑ ተላውጦች የተለያዩ ናቸው። እንደ Byren (1988) እና Byren (1997) ገለጻ፣ በተማሪዎች የመጻፍ መማርና ውጤታማነት ላይ ተጽዕኖ ከሚያደርጉ አእምሯዊ፣ ስነልቦናዊ እና ስነልሳናዊ ተላውጦች ተጠቃሽ ናቸው። ስነ ልቦናዊ ችግር ከተማሪው ውስጣዊ ስሜት ጋር የተያያዘ ሲሆን፣ አእምሮታዊ (ግንዛቤያዊ) ችግር ተማሪዎች ለመጻፍ ካላቸው እውቀት ጋር የሚያያዝ ነው። ይህም የሚፅፋበትን ሀሳብ ማጣትንና ምክንያታዊ የሆነ

የሃሳብ አደረጃጀት አለመከተልን ይመለከታል። ስነ ልሳናዊ ችግር ደግሞ በመጻፍ ሂደት የሚኖረውን የቋንቋ አጠቃቀም ማለትም ቅርጽና ስልትን የሚመለከት ነው። ከተነሳው ሃሳብ የምንረዳው በማሪዎች ድርሰት ውስጥ ከሚፈጸሙ ስህተቶች ተያያዥ የሆኑ ስነልቦናዊ፣ አዕምሯዊ እና ስነልሳናዊ ጉዳዮች መኖራቸውን ነው።

2.2. የስህተት ምንነት

የስህተትን ምንነት በተመለከተ የተለያዩ ምሁራን በተለያዩ ጊዜ የተለያዩ ቢያኔዎችን ሰንዘረዋል፡ ፡ ከነዚህም በርካታ ቢያኔዎች ውስጥ ከዚህ ጥናት ጋር ተዛማጅ ይሆናሉ ተብሎ የታሰበውን ብቻ ለአብነት በመወሰድ እንደሚከተለው ማየት ይቻላል ። የአፍ መፍቻንም ሆነ ሁለተኛ ቋንቋን ለመልመድም ይሁን ለመማር ጥረት ስናደርግ ስህተቶችን እንፈጽማለን፣ ከተፈፀሙት ስህተቶችም ቋንቋን እንለምዳለን፤ እንማራለን በማለት Dulay (1982:138) እና Brown (1994: 254-255) ይገልጻሉ። ከዚህ ሀሳብ መረዳት እንደሚቻለው በአፍ መፍቻም ሆነ በሁለተኛ ቋንቋ ለመዳ እና ትምህርት ሂደት ወቅት ስህተቶች የሚፈጸሙ ቢሆንም ስህተቶቹን ለማሻሻል የምናደርጋቸው ጥረቶች በራሳቸው ቋንቋን እንድንለምድ እና እንድንማር የሚያግዙ መሆናቸውን ነው።

ስህተቶችን መፈጸም ቋንቋን ጨምሮ በሰዎች ትምህርት ውስጥ የሚከሰት የማይቀር ክስተት ነው ሲሉ James (1998:1) ያስረዳሉ። እንዲሁም Dulay and Burt (1975) ስህተት መስራት እንደሚጠበቅ እና ለቋንቋ ትምህርት ጠቃሚ እና አስፈላጊ እንደሆነ ተናግረዋል። ስለዚህ የቋንቋ ተማሪዎች የቋንቋውን ህግጋት በትክክል ማዳበር እና ውስጣዊ ማድረግን ለማሳየት ግልፅ ምልክት ነው ይላሉ። ተማሪው የሚፈጽማቸው ስህተቶች የቋንቋውን እውቀት በቀጥታ የሚለካ ባይሆንም ስለ እውቀቱ ምንነት ዋናው የመረጃ ምንጭ ሳይሆን አይቀርም በማለት ያብራራሉ።

በሌላ መልኩ እንደ Corder(1974:24) አገላለጽ ደግሞ ስህተት ከተለምዶአዊው የቋንቋ አጠቃቀም ውጪ ያፈነገጠ ቢሆንም ስርዓታዊ ነው። እያንዳንዱ ስህተት ለመከሰቱ ከበስተጀርባው ስርዓታዊ ምክንያት አለ ይላሉ። በዚህ የተነሳም አንዱ የሚሳሳተውን ሌላውም ሊሳሳት ይችላል፡ ፡ ግድፈት ግን ስርዓታዊ ባለመሆኑ አንዱ የሚገድፈውን ሌላው ላይገድፈው ይችላል። በማስተዋል ችግር፣ በድካም፣ በጭንቀት ወዘተ የተነሳ ስህተት ሊፈጸም ይችላል። ሆኖም በእንደዚህ ዓይነት ሁኔታ የሚፈጸም ስህተት ግድፈት እንለዋለን እንጅ ስህተት አንለውም። መጀመሪያ ግድፈት የፈፀመው ሰውም ቢሆን እንኳን ድጋሜ ያንን ሊይፈጽም ይችላል። ስለሆነም ግድፈት ወጥነት ያለው አይደለም። ሲጠቃለል ስህተት የቋንቋ አጠቃቀም ደረጃን

የሚያመለክት ሲሆን፣ ግድፈት ግን የቋንቋ ዕውቀት ደረጃን ሊያመለክት ይችላል (Hammerly, 1991:83)::

ስህተትን አስመልክቶ Ellis (1994:17) ሲገልጹ ተማሪዎች ስህተት ሊፈጽሙ የሚችሉት ትክክለኛው የቱ እንደሆነ ለይተው ካለማወቅ የተነሳ ሊሆን ይችላል ይላሉ። ከዚህ የምንረዳው ተማሪዎች ወደ ድርሰት ስራ ከመግባታቸው አስቀድመው በመማር ማስተማሩ ትክክለኛውን የአሰራር ሂደት በሚገባ ካልተገነዘቡ ስህተት ሊፈጽሙ እንደሚችሉ ነው።

አንድ ሰው ድርሰት በሚጽፍበት ወቅት የሚፈጽማቸው የተለያዩ ስህተቶች አሉ። Littlewood (1986) እና Norrish (1983) እንደሚሉት ደግሞ ስህተት የመማር ሂደት አንዱ አካል እና ትምርቱንም በንቃት ለማካሄድ ጠቃሚ ምልክት ነው። ስህተት ቀደም ሲል በልማዳዊ ሁኔታ በተለያዩ ምክንያቶች ቃላትን በማጥበቅ፣ በንቃት ባለመከታተል ወይም በእውቀት ማነስ ከትክክለኛው የቋንቋ አጠቃቀም ማፈንገጥ እንደሆነ እና በተማሪዎች ዘንድ አንድ ውድቀት የሚቆጠር፣ በመምህራኑ ችሎታ ላይም ጥያቄን የሚፈጥር እንደነበረ ይነገራሉ።

በተማሪዎች ጽሑፍ ውስጥ በተደጋጋሚ ከአንደኛ ደረጃ እስከ ከፍተኛ ትምህርት የሚታዩት ስህተቶች ከመደበኛው የቋንቋ አጠቃቀም፣ በቋንቋው የጽሕፈት ህግ ተቀባይነት የሌላቸውን የቃላት፣ የሆሄያት እና የአረፍተ ነገር መዋቅሮች መጠቀም እንደሆነ Norrish (1983:127) ገልጸዋል። በሌላ ሁኔታ ደግሞ ስህተቶቹ በሁለት ዋና ዋና ክፍሎች ሊመደቡ የሚችሉ መሆናቸውን መሰረት(2003) Negara(1983:35-36) ጠቅሰው አስቀምጠዋል። እነሱም የአጠቃቀም ስህተት (performance error) እና የእውቀት ማነስ ስህተት (competence error) ናቸው።

የአፈጻጸም ስህተት የሚባለው ግድፈት (mistake) ሲሆን ይህም ማዳግ(laps) የሚሉት ነው። በዚህ ምክንያት የሚታየው ስህተት የተወሰኑ የቃላት ወይም የሆሄያት ግድፈት ፣ ድግግሞሽ፣ የሆሄያት ጭመራ የመሳሰሉት ስህተቶች የሚታዩበት ነው። ተማሪው እነዚህን ስህተቶች የሚፈጽመው ቋንቋውን ባለማወቁ ሳይሆን በችኮላ፣ በትኩረት ማጣት፣ ባልተረጋጋ ስሜት፣ በጭንቀት ወይም በብስጭት ውስጥ ሆኖ በሚጽፍበት ጊዜ ነው።

የእውቀት ማነስ ስህተት (error) የሚባለው ግን ተማሪው በተደጋጋሚ የሚፈጽመውና በራሱ ሊያስተካክለው የማይችል፣ በሌላ ሰው እርማት እስካልተደረገለት ድረስ እንደ ትክክል የሚቆጥረው እና የሚጠቀምበት የስህተት አይነት ነው።

ከላይ በቀረበው ሀሳብ መሰረት ተማሪዎች ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚከሰቱ ችግሮች ድርሰትን በአግባቡ ለመጻፍ እንቅፋት መሆን መቻላቸው በምሳሌነት ቀርቦዋል። እንዲሁም ደግሞ የቋንቋ ችሎታ ማነስ፣ ሀሳባቸውን በጽሁፍ በሚገባ ማደራጀት አለመቻልና የተፈለገውን መልዕክት ለማስተላለፍ የሚቸገሩ መሆኑን መገንዘብ ይቻላል።”ከሰው ስህተት ከብረት ዝገት”እንዲሉ የሰው ልጅ በሚያከናውናቸው የተለያዩ ተግባራት ስህተት እንደሚኖር ሁሉ በትምህርት ሂደትም ይከሰታል።ቋንቋም አንዱ የትምህርት አካል እንደመሆኑ የቋንቋ ክህል ከሆነው ውስጥ የመጻፍ ክህልን ስናከናውንም ስህተትን እንፈጽማለን የሚለውን ያስገንዝበናል።ስህተት እንቅፋት ብቻ ሳይሆን ስህተትን ለማረም በምናደርገው ጥረት ትምህርቱን የበለጠ እንድንማር እና እንድናውቅም ያግዘናል።

2.3. የስህተት ትንተና

የስህተት ትንተና በተማሪዎች የተሰሩ ስህተቶችን የሚገልጽ እና የሚያብራራ እንደ አንድ ምርጥ መንገድ ተደርጎ የሚወሰድ ሲሆን ስለ ምንነቱ በተመለከተ የተለያዩ ምሁራን እደሚከተለው አብራርተዋል።

Brown (1987:17) የስህተት ትንታኔን በተማሪው ውስጥ ስለሚሰራው ስርዓት አንዳንድ መረጃዎችን ለማግኘት ተመራማሪዎች የተማሪን ስህተቶች የሚከታተሉበት፣ የሚተነትኑበት እና የሚከፋፍሉበት ሂደት ሲሉ James (1998:1) የስህተት ትንተናን “ያልተሳካ የቋንቋ ክስተት፣ ተፈጥሮ፣ መንስኤ እና መዘዞችን የመወሰን ሂደት ነው” በማለት ሲገልጹ Richards and Schmidt (2010:210) ደግሞ “በቋንቋ ተማሪዎች የተፈጸሙትን ስህተቶች ማጥናት እና መተንተን” በማለት ይተረጉሙታል ።

የስህተት ትንተና ስህተትን ሳይንሳዊ በሆነ መንገድ ከፋፍሎ በማጥናት የስህተት ምንጮችን ይጠቁማል። በተጨማሪም ስለስህተት ያለውን አሉታዊ አመለካከት በማስቀረት ስህተትን እንደ አንድ የትምህርት ሂደት ይቆጥራል። ከዚህም በመነሳት ለሥርዓተ ትምህርት ቀረጻ፣ ለማስተማሪያ መሳሪያዎች ዝግጅት እንዲሁም ተማሪዎች ያሉበትን የእውቀት ደረጃ ለማመልከት ያገለግላል። በአሰራሩም የቋንቋ ተማሪዎችን የቋንቋ አጠቃቀም በናሙናነት በመውሰድ ስህተቶችን ለይቶ ያወጣል፤ የስህተቶቹንም አይነት ምንጫቸው ምን ሊሆን እንደሚችል ያመለክታል በማለት ያብራራት ደግሞ (Ellis, 1989: 296:Corder, 1967:19, Dulay, et al.1982) ናቸው።

በአጠቃላይ የስህተት ትንተና ማለት በተማሪዎች የሚሰሩ ስህተቶችን ሳይንሳዊ በሆነ መንገድ ከፋፍሎ በማጥናት የስህተት ምንጮችን በመጠቀም ለመምህራን፣ ለተማሪዎች ለተመራማሪዎች እንዲሁም ለመርሃ_ትምህርት አዘጋጆች ጠቃሚ ስልት መሆኑን ከላይ ከተሰጡት ማብራሪያዎች መረዳት ይቻላል። ይህም በተማሪዎች ንግግርም ሆነ ጽሁፍ ውስጥ የሚፈጸሙትን ስህተቶች ለመለየት፣ ለመግለጽ፣ ለመተርጎም፣ ለመገምገም፣ ለመከላከል፣ ውዘተ የሚደረግ እንቅስቃሴ ነው፤ ብሎ ማጠቃለል ይቻላል።

2.4. የስህተት ትንተና ጠቀሜታ

ተማሪዎች በሚጽፉት ድርሰት ላይ የስህተት ትንተና ማካሄድ በርካታ ፋይዳዎች እንዳሉት የተለያዩ ምሁራን ይገልጻሉ። ከእነዚህም ውስጥ Dulay et al. (1982:138) እንደሚሉት የስህተት ትንተና አጠቃላይ የሆኑ ሁለት ጠቀሜታዎች ሲኖሩት የመጀመሪያው ጠቀሜታ ቋንቋን የመማር ሂደት የተመለከቱ አንዳንድ መረጃዎችን ለማግኘት የስህተት ትንተና ጉልህ ጠቀሜታ እንዳለው ሲገልጹ ሁለተኛው ጠቀሜታ ደግሞ ከቋንቋ መምህራንና ከስርዓተ-ምህርት ቀራጮች ጋር የተያያዘ ሲሆን፣ የስህተት ትንተና ለእነዚህ ባለሙያዎች የትኛው የስህተት ዓይነት ተማሪዎችን እንደሚያስቸግራቸውና የትኛው ስህተት ደግሞ የተማሪዎችን ተግባባይ ሂደት እንደሚያሰናክል ያመለክታል። ስለሆነም ባለሙያዎቹ ችግሮቹን ለመፍታት የሚያደርጉትን ጥረት ያግዛል።

Corder (1987) ደግሞ የስህተት ትንተና ለተማሪዎች፣ ለመምህራን እና ለተመራማሪዎች ጠቃሚ እንደሆነ ይገልጻሉ። ለተማሪው ስህተት መስራት እንደ አንድ ለመማር የሚጠቀምበት መሳሪያ አድርጎ የሚቆጥረው ሲሆን ለመምህራን ደግሞ ተማሪው ምን ያህል ወደ ግቡ እንዳደገ እና ምን ያህል እንደቀረው ያስገነዝባል። በተጨማሪም ለተመራማሪዎች ተማሪው ቋንቋውን እንዴት እንደሚማር ሲማርም ምን ዓይነት ስልቶችን ወይም አካሄዶችን እየተጠቀመ እንደሆነ መረጃ ይሰጣል።

Lott (1983:256) በበኩላቸው የስህተት ትንተና ለመምህራን የተማሪዎቻቸውን ስህተቶች እንዴት መተንተን እንደሚችሉ ቴክኒኮችን በማቅረብ በኩል ጠቀሜታ እንዳለው ሲገልጹ ተማሪዎቹ በታላሚው ቋንቋ ያላቸው ዕውቀት ምን ያህል እንደሆነና ጠንክረው ቢሰሩ የትኞቹን ስህተቶች በቀላሉ እንደሚያስወግዱ እንዲሁም በየትኛው የታላሚው ቋንቋ ክፍል ላይ ትኩረት ሰጥተው መለማመድ እንዳለባቸው ሊጠቁም ይችላል። በአንድ ክፍል ውስጥ በተለያዩ ቋንቋዎች አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች ቢኖሩ የጋራ ስህተታቸው የትኛው እንደሆነ በአንድ ቋንቋ አፋን የፈታ ተማሪ

ከሌሎች የተለየ የሚፈፀመው ስህተት ካለ የትኛውን አይነት ስህተት እንደሚፈፀም እና የስህተቱ ምንጭ ምን እንደሆነ ለመረዳት ይጠቅማል።

በተጨማሪም Norish (1992:80) ከስህተት ትንተና ውጤት ግንባር ቀደም ተጠቃሚዎች የቋንቋ መምህራን እንደሆኑ በመግለጽ፣ መምህራን ለሚያጋጥሟቸው አዳዲስ ተማሪዎች ዳራዊ ዕውቀት ይሰጣል። ካገኙትም መረጃ በመነሳት የትኛውን ይዘት በምን ዓይነት ስልት እና ለምን ያህል ጊዜ ማስተማር እንለባቸው እንዲወስኑ ይረዳል። የተማሪዎችን ችግር በሚፈታ መልኩ የተደራጀ የማስተማር ሂደት እንዲኖር ያደርጋል። እንዲሁም የማስተማሪያ ስነ-ገጠኛ ያለበትን ደረጃ እንዲገመገሙ ያግዛቸዋል። ይኸውም የተማሪዎቹ ችሎታ እየጨመረና ስህተታቸው እየቀነሰ ከመጣ የሚጠቀሙት የማስተማሪያ ዘዴ አበረታች እንደሆነ፣ የተማሪዎቹ ችሎታ መሻሻል ካላሳየ ወይም ባሉበት ደረጃ ከቆሙ ወይም ካሸቆለቆሉ ደግሞ የማስተማሪያ ዘዴው ክፍተት እንዳለበት ሊጠቁማቸው ይችላል።

Richards (1974:25) ፣ Corder (1973:257) ፣ Norrish (1983:86) and Lengo (1995:20-21) እንደሚሉት ደግሞ የስህተት ትንተና ለመምህራን ከሚሰጠው ጥቅም በተጨማሪ ለቋንቋ ተማሪዎች፣ ለቋንቋ ተመራማሪዎች እና ለመርሃ ትምህርት አዘጋጆች ከፍተኛ ጠቀሜታ እንደሚሰጥ የሚከተሉትን ለአብነት ጠቅሰዋል።

ሀ/ ለተማሪው ከስህተቱ እንዲማር እንደ መሳሪያ ሆኖ ያገለግላል። ይህም የታላሚውን ቋንቋ ህጎች ለመገልገል የሚጠቀምባቸውን ግምቶች እና መላምቶች በተግባር ለማረጋገጥና ለመፈተሽ ያስችላቸዋል።

ለ/ ለቋንቋ ተመራማሪዎች አንድን ቋንቋ እንዴት መማር እንደሚቻል እና ተማሪው ሁለተኛ ቋንቋ በመማር ሂደት የሚጠቀምባቸውን ብልሃቶች እና ቅደም ተከተሎች በተመለከተ መረጃ ይሰጣል።

መ/ ለመርሃ ትምህርት ቀራጮች እና ለማስተማሪያ መሳሪያ አዘጋጆች መረጃ በመስጠት በመርሃ ትምህርቱ እና በማስተማሪያ መሳሪያዎቹ ውስጥ የትኞቹ ይዘቶች ቅድሚያ መስጠትና መደራጀት እንዳለባቸው ግንዛቤ ያስጨብጣል።

በአጠቃላይ የስህተት ትንተና ለመምህራን ክፍተኛ ፋይዳ ሲኖረው ለተማሪዎች፣ ለመርሃ_ትምህርት አዘጋጆችና ተመራማሪዎችም ጠቀሜታ እንዳለው ከላይ ከተነሱት ሃሳቦች መረዳት ይቻላል።

2.5. ስህተትን የመለየት ዘዴ

በስህተት ትንተና ሂደት እስካሁን ድረስ ወጥነት ያለው ስህተትን የመለያ ዘዴ ማግኘት አልተቻለም። በትንተናው ዙሪያ በጣም ብዙ የስህተት አይነቶች ከመገኘታቸው የተነሳ የስህተቶቹን አይነት መመደቡ አዳጋች እየሆነ እንደመጣ የዘርፉ አጥኚዎች ይናገራሉ Dulay,et al. (1982 : 246-260)። በብዙ ባለሙያዎች የሚሰራባቸውን እና ለብዙ ጥናቶች የመተንተኛ ዘዴዎች ሆነው ያገለገሉትን አራት የስህተት ትንተና አከፋፈል ዘዴዎች ከሰፊ ማብራሪያ ጋር በጽሑፋቸው አስፍረዋል። እነዚህም በስህተት ትንተና ሂደት ውስጥ ተዘውትረው ጥቅም ላይ የዋሉ ዘዴዎች ናቸው።

2.5.1. የስነልሰና ክፍሎችን መሰረት ያደረገ ክፍፍል

በርካታ የስህተት ትንተና ዘዴዎች በስነ-ልሰናዊ የመዋቅር ክፍሎች ላይ ተመስርተው የተጠኑ ናቸው። ጥናታቸውም በአንዱ የስነ-ልሰና ክፍል ወይም በተወሰኑት አልያም በሁሉም ላይ ሊያተኩር ይችላል። የስህተት ትንተናው በስነ ድምጽ፣ በስነመዋቅር፣ በቃላት አገባብ፣ በስነ-ፍቺና በዲስኩር ጠቋሚዎች ላይ ሊያተኩር ይችላል። በዚህ ዘዴ ስህተቶችን ለመተንተን የሚፈልግ አጥኚ ስህተትን ከጽሑፍ ውስጥ ከለቀመና ከሰበሰበ በኋላ እንደየስህተቱ አይነት በተለያዩ ስነ-ልሰናዊ ምድብ ውስጥ እያስቀመጠ ይተነትናል። በዚህ ዘዴ አጥኚው አስቀድሞ ለማጥናት ካቀዳቸው የስህተት አይነቶች ውጪ ለሆኑ ስህተቶች ትኩረት አይሰጥም። ብዙ አጥኚዎችም ይህን ዘዴ ተጠቅመው ለመርሃ ትምህርትና ለመማሪያ መጽሀፍት ዝግጅት አውለውታል (Dulay,et al. 1982:146-150)።

2.5.2. የአረፍተ ነገር ላዕላይ ቅርጾችን መሰረት ያደረገ አከፋፈል

በቋንቋ ለመዳ ሂደት ውስጥ ተማሪዎች የሚጽፏቸውን ዐረፍተ ነገሮች ውጫዊ ቅርጽ ስንመለከት የተለያዩ አይነት ስህተቶች ያሉባቸው ሊሆኑ ይችላሉ። ተማሪዎች አስፈላጊ የሆኑ የዐረፍተ ነገር አካልን ሊገድፉ ወይም የማያስፈልጉትን ሊጨምሩ ይችላሉ። ከዚህም በተጨማሪ የቋንቋውን ቅርጽ አላግባብ ሊያሰፍሩ፣ የአንዱን ዓረፍተ ነገር አካል ከሌላው በማስቀደም ቅደም ተከተል

ሊያዛቡ ፣ ለአንድ አገልግሎት ሁለት ሥርዓተ ነጥቦችን ሊጠቀሙ ይችላሉ። በመሆኑም ይህ አይነቱ የስህተት አከፋፈል ዘዴ በዐረፍተ ነገር ውጫዊ መዋቅር ላይ የሚታዩ ስህተቶችን መሰረት ያደርጋል። ይህ ዘዴ ተማሪው ቋንቋ ለመማር በምን አይነት አዕምሯዊ ሂደት ውስጥ እንደሚያልፍና ቋንቋውን ምን አይነት ዘዴ ተጠቅሞ እየተማረው እንዳለ የሚጠቁም መረጃ ለመስጠት ያገለግላል (Dulay and Burt,1975) ።

ይህን ዘዴ በስነልሳን መዋቅር ላይ ተመስርቶ ስህተትን ከሚተነትነው የስህተት አከፋፈል ዘዴ የሚለየው አጥኚው ተማሪዎቹ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች ከማየቱ በፊት ስህተቶችን ለመመደብ የሚያስችለው የስህተት ምድብ ባለመኖሩ የተነሳ ነው። በመሆኑም በዚህ ስህተት አከፋፈል እና አተናተን ዘዴ አጥኚው ስህተቶቹን የሚመድበው ተማሪዎቹ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች መሰረት በማድረግ ነው (Dulay.et, al.1982፣150-162)።

2.5.3. ንጽጽራዊ ትንተና (Contrastive Analysis)

ንጽጽራዊ ትንተናን መሰረት የሚያደርገው የስህተት አከፋፈል ዘዴ በታላሚው ቋንቋ አፍ- ፈት እና ኢ-አፍ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች በቋንቋ ለመዳና መማር ሂደት ተማሪዎቹ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች በማነጻጸር ነው። ይህንንም Dulay.et, al. (1982) ሲገልፁ በዚህ የስህተት አከፋፈል ዘዴ በታላሚው ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ቋንቋውን በሁለተኛ ቋንቋነት የሚማሩ ተማሪዎች ከሚፈጽሟቸው ስህተቶች ጋር በምን እንደሚመሳሰሉና በምን እንደሚለያዩ ጥናት ያደርጋል ብለዋል።

2.5.4. ተግባባታዊ ተጽዕኖን መሰረት ያደረገ የስህተት አከፋፈል

በዚህ ዘዴ ስህተቶች የሚከፋፈሉት ተግባቦትን ከማወቅቸው አንጻር ነው። በንጽጽራዊ ትንተና እና በዓረፍተ ነገር ላዕላይ መዋቅር ላይ የተመሰረቱ የስህተት ክፍፍሎች በራሳቸው በስህተቶቹ ገጽታ ላይ የሚያተኩሩ ሲሆኑ፣ ተግባቦትን መሰረት በማድረግ የሚከፋፈሉት ስህተቶች ግን የሚያተኩሩት ከተግባቦት አኳያ አንባቢው መልእክቱን በትክክል ከመረዳት ወይም ካለመረዳት አንጻር ነው። ይኸውም ተማሪው የሚጽፋቸውን ሃሳቦች አንባቢ የማይረዳቸው ከሆነና ግልጽነት ከጎደላቸው የተግባባቱ ሂደት ሊደናቀፍ ይችላል። በመሆኑም ይህ የስህተት አከፋፈል ዘዴ የሚያተኩረው ተግባቦትን የሚያደናቅፉትንና የማያደናቅፉትን ስህተቶች ለይቶ መተንተን ላይ ነው። በዚህ የስህተት አከፋፈል ዘዴ የትኞቹ ስህተቶች ናቸው አንባቢው መልዕክቱን እንዳይረዳ እንቅፋት የሚሆኑት የሚለው ጥያቄ በግልጽ ተብራርቶ የተቀመጠ አይደለም (Dulay,et al.

1982 :189-90):: ከላይ በDulay የቀረቡትን አራቱን የስህተት አከፋፈል ዘዴዎች በውስጡ ባካተተ መልኩ Norrish (1983:81-92) በሁለት አበይት ምድቦች አስቀምጠውታል። ይኸውም አንደኛው ቅደመ ግንዛቤን መሰረት ያደረገ የስህተት አከፋፈል ዘዴ ሲሆን ሁለተኛው የተፈጸመ ስህተቶችን መሰረት ያደረገ የስህተት አከፋፈል ዘዴ ነው።

ቅደመ ግንዛቤን መሰረት ያደረገ የስህተት አከፋፈል ዘዴ ተማሪው በአብዛኛው ሊፈጽማቸው ይችላል ተብለው የሚታሰቡት ስህተቶች ላይ በመመስረት የስህተት ምደባው እና ትንተናው የሚካሄድበት ስልት ነው። በዚህ ዘዴ የስህተቶቹ አይነት አስቀድሞ የተወሰነ በመሆኑ በተማሪው ድርሰት ውስጥ የታዩት ስህተቶች በተወሰነላቸው ምድብ ውስጥ ይካተታሉ። ይህ ዘዴ ቀላልና ጊዜ ቆጣቢ በመሆኑ በብዙ አጥኚዎች ተመራጭ ሆኗል። ስህተቶችን መሰረት ያደረገ የስህተት አከፋፈል ዘዴ ቅደመ ግንዛቤን መሰረት ካደረገው የስህተት አከፋፈል ዘዴ በተጻፈ ስህተቶች ራሳቸው የስህተት ምድባቸውን አንዲወስኑ የሚያደርግ ነው። መሰረት የሚያደርገውም በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የሚገኙትን ስህተቶች ነው። እንደ Norrish(1983) ገለጻ ዘዴው Hundson (1971) በተባሉ ምሁር ለመጀመሪያ ጊዜ እንደተተገበረ የሚነገር ሲሆን ስህተቶችን በአይነታቸው ለመለየት ካርድን መጠቀም እንደሚቻል ተገልጿል። በመጀመሪያ እያንዳንዱ ስህተት በካርድ ላይ ይመዘገባል። ቀጥሎ ካርዶቹ እንደያዙት የስህተት አይነት በየክፍሎቻቸው ይመደባሉ። ክፍሎቹ ባላቸው ተመሳሳይነት አንዱ በሌላው ውስጥ እንዲካተት ይደረጋል። በዚህ መልኩ በተቻለ መጠን ስህተቶቹን በአነስተኛ ምድብ ውስጥ ለማጠቃለል ይሞክራል። ከዚያም እንደሚያሳዩት ባህሪ ትንታኔው ይካሄዳል። ይህ አቀራረብ ይበልጥ ለጽሑፍ ቋንቋ ተስማሚ ነው። Norrish (1983:83-86)። ይህ ጥናት የዓረፍተ ነገር ቅርጾችን መሰረት ባደረገ መንገድ ስህተቶችን በመከፋፈል የሚከናወን ይሆናል።

2.6. የስህተት ምንጮች

ስህተቶች በእለት ከእለት እንቅስቃሴ ተግባር ላይ የሚፈጠሩ የየራሳቸውም መከሰቻ እና መንስኤ ያላቸው ክንዎኔዎች ናቸው። ጽሕፈትም ተግባር እንደመሆኑ በዚህ ተግባር ልምምድ ላይ የሚከሰቱ ስህተቶች ይኖሩታል። የጽሕፈት ትምህርት ብዙ ልምምድን ስለሚጠይቅ በልምምድ ሒደት ከፊደላት ቅርጽ ጀምሮ የተለያዩ ስህተቶች ይፈጠራሉ። በሁለተኛ ቋንቋ ለመዳ ሂደት ውስጥም ተማሪዎች ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች ምንጭ ሊሆኑ ይችላሉ ተብለው የሚገመቱ በጣም በርካታ የሆኑ ምክንያቶች እንዳሉ የሁለተኛ ቋንቋ መማርን አስመልክቶ ከተፃፉት ድርሰት ውስጥ

መመልከት ይቻላል። ይህንን ሀሳብ Dulay (1982:144) ቋንቋ በመማር ወይም በመልመድ ሂደት የሚከሰተውን የስህተቶች ምንጭ የውጫዊና ውስጣዊ ተጽእኖዎች ድምር ውጤት እንደሆነ ይጠቁማሉ። በመሆኑም የቋንቋ መምህሩ የስልጠና ሂደቶች የተማሪው ባህላዊ አወዳሾች፣ በቋንቋው የሚኖረው ተጋልጦ እንዲሁም የአፍ መፍቻ ቋንቋ አሉታዊ ሽግግር የሁለተኛ ቋንቋን ህግጋት በተግባራት ሂደት ለመተግበር ሲሞክር የሚጠቀምባቸው የተሳሳቱ መላምቶች ከተማሪው ስነ ልቦናዊ ሁኔታዎች ጋር የተያያዙ ውስጣዊ ጉዳዮች የተናጠልም ሆነ የጋራ ድምር ውጤት ናቸው። የስህተት መንስኤን Ellis (1994:62-63) በስህተት ትንተና ሂደት የአንድን ስህተት ምንጭ በእርግጠኝነት መናገር በጣም አስቸጋሪ እና አሻሚ ሊሆን ይችላል በማለት ይገልጻሉ። በተጨማሪም Dulay (1982:144) የስህተት ምንጮች መላምታዊ ናቸው በማለት ያስረዳሉ። ይህ ጥናትም በሁለተኛ ቋንቋ የመማር ሂደት ውስጥ ተማሪዎች ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች የስህተት ምንጭ ሊሆኑ ይቻላሉ ተብለው በበርካታ የመስኩ ባለሙያዎች ተዘውትረው የሚጠቀሱ መላምቶችን ማለትም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽእኖ፣ የውስጥ ቋንቋ ተጽእኖ፣ የመማር ማስተማር ሂደት ድክመትና የስነልቦናዊ ሁኔታዎች የሚባሉት ዋና ዋናዎቹ ሊሆኑ የእነዚህንም ብያኔ እንደሚከተለው እንመለከታል።

2.6.1. የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ

እንደ Brown (1994:263-264) ገለጻ፣ የሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት የመጀመሪያ ደረጃ መለያ ባህሪው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ሽግግር ወይም ጣልቃ ገብነት ነው። የአፍ መፍቻ ቋንቋ ሽግግር ለሁሉም ተማሪዎች ዋነኛ የስህተት ምንጭ ነው። ተማሪዎች ከሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት ጋር ከመላመዳቸው በፊት የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ሰዋስዋዊ ባህሪ በአዕምሯቸው ተቀርጾ ይገኛል። የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ በሁለተኛ ቋንቋ ተማሪው ጽሕፈት ላይ በድምጽ ፣ በቃላት ፣ በሀረግ እና በዓረፍተ ነገር አወቃቀር ውስጥ ሊታይ የሚችል ቢሆንም ስህተቱ በይበልጥ ጎልቶ የሚታየው ግን በንብት (pronunciation) ላይ ነው ። ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ግን ሁሉም ስህተቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ ብቻ እንደማይከሰቱ የተለያዩ ጥናቶች አረጋግጠዋል። እንደ አጥኚዎቹ አገላለጽ በአሁኑ ወቅት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ብቸኛ የስህተት ምንጭ አይደለም። ይልቁኑም ከሌሎች የስህተት ምንጮች አኳያ ሲታይ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃገብነት የሚፈጠር ስህተት እጅግ በጣም ዝቅተኛ እንደሆነ ተገልጿል (Ellis 1989 24 ፣ Negara 1983 36)። ቀድመው ከተዘረዘሩት ሀሳቦች መረዳት የሚቻለው የአፍ መፍቻ ቋንቋ በሁለተኛ ቋንቋ መማር ሂደት ውስጥ አንዱ የስህተት

ምንጭ እንጂ ዋነኛ እና ብቸኛ የስህተት ምንጭ ሊሆን እንደማይችል ነው። ስለዚህ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ በተጨማሪ ሌሎች የስህተት ምንጮች መኖራቸውን ያመለክታል።

2.6.2. ውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ

እንደ ስህተት ትንተና አራማጆች እምነት ሌላው የስህተት ምንጭ ነው ተብሎ የተጠቀሰው አሉታዊ ውስጠ ቋንቋ ሽግግር /negative counterpart of intralingual transfer/ የሚባለው ነው። ይህም ተማሪው የሁለተኛ ቋንቋውን አዲስ ሥርዓት ከተማረ በኋላ ወደ አጠቃቀም ሲሄድ ውስብስብ በሆነ ውስጣዊ የቋንቋው ባህሪ የተነሳ የሚፈጠረው ስህተት ነው።

እንደ Brown (1994:214) እና Littlewood (1986:23) አገላለጽ በውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ የሚፈጠሩ ስህተቶች የምንላቸው የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች በሚማሩት ቋንቋ ውስጥ ባሉ የተለያዩ ባህሪያት የተነሳ የሚፈጠሩ ስህተቶችን ነው። እነዚህ ስህተቶች ምንጫቸው አፍ መፍቻ ቋንቋ ሳይሆን የታላሚው ቋንቋ ውስብስብ ስነ-ልሳናዊ ባህሪ ነው። ተማሪዎቹ ለታላሚው ቋንቋ በከፊል ከመጋለጣቸው የተነሳ ለስህተት ሊጋለጡ ይችላሉ። ተማሪዎቹ የአንድን ቋንቋ ህግ በሚገባ ከተረዱ በኋላ ወደ አጠቃቀም ሲመጡ የተሳሳተ ማጠቃለያ በመስጠት ሊሳሳቱ ይችላሉ። እንደዚህ አይነቱ ስህተት ከህጻናት የቋንቋ ለመዳ ጋር ሊመሳሰል ይችላል። አሉታዊ የውስጠ ቋንቋ ሽግግር ወይም የተሳሳተ ማጠቃለያ ከሚያመጣቸው ስህተቶች አንዱ አንድን የቋንቋ ቅርጽ ለሁሉም በተመሳሳይ ሁኔታ ለመጠቀም መሞከር ነው። የተሳሳተ ማጠቃለያ ሲባል ተማሪዎች ታላሚውን ቋንቋ እየለመዱ ሲመጡ የተማሩትን አዲስ ሥርዓት መሰረት አድርገው በቋንቋው ለመጠቀም ሲሞክሩ የሚሳሳቱትን ማለታችን ነው። ይህም ቋንቋው የሚጠቀምበት መዋቅር ለሁሉም የማይሰራ ከሆነ ተማሪዎች መዋቅሩን በአጠቃላይ ለቋንቋው የሚሰራ አድርገው ሊጠቀሙበት ሲሞክሩ የሚፈጠረውን ስህተት ያሳያል።

በሌላ መልኩ Brown (1994:164-165)፣ Littlewood (1986:23) እና Norrish (1992:31-32) እንደገለጹት ደግሞ የቋንቋ ተማሪዎችን ለውስጠ ቋንቋ ስህተቶች የሚያጋልጣቸው የተሳሳተ ማጠቃለያ ብቻ አይደለም፤ ያልተሟላ ትምህርት፣ የተሳሳተ ተዛምዶ እና ቃላትን አላግባብ መጠቀም በውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ ለሚፈጠሩ ስህተቶች ምክንያቶች ናቸው። እንደ Negara (1983 :37-40) አገላለጽ ባልተሟላ ትምህርት የሚፈጠር ስህተት ስንል የቋንቋ ተማሪው የቋንቋውን መዋቅር፣ ቃላት፣ የአገላለጽ ስልት ወይም ሌሎች የቋንቋውን ባህሪያት በከፊል በመማሩ የተነሳ የሚፈጠረውን ስህተት ማለታችን ነው። ስለዚህም ተማሪው በቋንቋ የሚገኙትን ፈላጊዎች

አነጋገሮች እና ምሳሌያዊ አነጋገሮች እንዲሁም ሰዋስዋዊ ሥርዓቶች ከፊሉን በትክክል፣ ከፊሉን ደግሞ በስህተት ሲያፈልቅ ይስተዋላል።

እንደ ምሁራኑ አገላለጽ የወስጠ-ቋንቋ ተጽእኖ አንዱ የስህተት ምንጭ ሲሆን ታላሚውን ቋንቋ መሰረት ያደረገ ሆኖ በዚህም ውስጥ የተሳሳተ ማጠቃለያ፣ ያልተሟላ ትምህርት፣ የተሳሳተ ተዛምዶ እና ቃላትን አላግባብ መጠቀምም እንደሚገኙበት ነው። (Dulay et. al.1982:138-139) በበኩላቸው ደግሞ በወስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ ምክንያት የሚከሰቱ ስህተቶች የተለያዩ መገለጫዎች እንዳላቸው በመጠቀም እንደሚከተለው ከነምንነታቸው ገልጸዋቸዋል።

- i. ድግግሞሽ (double marking):- በአንድ አረፍተ ነገር ውስጥ አንድን የቋንቋ ቅርጽ አንዴ ብቻ መጠቀም ሲገባ ያንኑ ቅርጽ በሌላ መልኩ መድገሙ የተለያዩ ስህተቶችን ሊያስከትል ይችላል።
- ii. የተሳሳተ ድምዳሜ (faulty over generalization):- ተማሪው ለትምህርት የቀረበውን ቋንቋ ህግ ቀደም ሲል በለመደው ህግ አጠቃሎ ለመጠቀም ሙከራ በሚያደርግበት ወቅት የሚከሰት ስህተት ነው። በዚህም የተነሳ በታላሚው ቋንቋ ተቀባይነት የሌላቸውን ህጎች ለመጠቀም በሚያደርገው ሙከራ ለተሳሳተ ማጠቃለያ ሊጋለጥ ይችላል።
- iii. እኩል (simple addition):- ለቦታው አስፈላጊ ያልሆነ ድምጽን ፣ ምዕላድን ወይም ደግሞ ቃልን በመጨመር ሊፈጠር የሚችል ስህተት ነው።
- iv. ግድፈት(mistake):- በአንድ አረፍተ ነገር መዋቅር ውስጥ መገኘት የሚገባው ተዋቃሪ ባለመገኘቱ ምክንያት ሊፈጠር የሚችል ስህተት ነው።
- v. የቅደም ተከተል መፋለስ: - የቋንቋው ስርዓት በማይፈቅደው መልኩ ምዕላዶችን ወይም ቃላትን አለቦታቸው በማስገባት የሚፈጠር እና በአረፍተ ነገር ምስረታ ወቅት የቋንቋውን የአገባብ ቅደም ተከተል በማፋለስ የሚፈጠር ስህተት ነው።
በአጠቃላይ የወስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ ተማሪው የታላሚውን ቋንቋ በከፊል ብቻ ተረድቶ ሀሳቡን በንግግርም ሆነ በጽሁፍ ለመግለጽ ሲሞክር የታላሚው ቋንቋ ውስብስብነት ባህሪ ለስህተቶች የሚዳርግበት መንስኤ ሊሆን ይችላል።

2.6.3. የማስተማርያ መሳሪያዎችና ዘዴዎች ድክመት

አንድን ቋንቋ ለማስተማር የሚዘጋጁ የማስተማሪያ መሳሪያዎች (መጽሐፍ፣ መርሃ ትምህርት፣ መርጃ መሳሪያዎች፣ ወዘተ) እና መምህራን የሚከተሏቸው የማስተማሪያ ዘዴዎች የስህተት

ምንጭ ሊሆኑ እንደሚችሉ በስህተት ትንተና ዙሪያ የተደረጉ ጥናቶች ይገልጻሉ (Norrish 1992:32):: Richards (1974:190) እንደገለጹት የቋንቋ ማስተማሪያ መጽሀፍትን በአግባቡ አለማደራጀትና ትክክለኛ ይዘቶችን ይዞ አለመገኘት ተማሪዎችን ለስህተት ሊዳርግ ይችላል::ከዚህ አኳያ የማስተማሪያ መጽሀፍት አደረጃጀት እና አወቃቀር እንዲሁም መልመጃዎችን ያቀረቡባቸው ስልቶች የስህተት ምንጮች ሊሆኑ ይችላሉ::ከዚህ ጎን ለጎንም መምህሩ የሚከተለው የማስተማሪያ ዘዴ እና በክፍል ውስጥ የሚያቀርባቸው መልመጃዎች የስህተት ምንጮች ሊሆኑ ይችላሉ::እነዚህ ሁኔታዎች ባልተሟላ መልኩ ከቀረቡ ተማሪዎችን ወደ ስህተት ሊመሯቸው ይችላሉ:: የመምህራን የማስተማሪያ ዘዴ የተማሪውን ስህተት ሊቀንስ የሚችለው ተማሪዎች የሚጽፉትን እንዲከልሱት በማድረግና ምጋቤ ምላሽ በመስጠት ነው:: በመማር ማስተማር ሂደት የጽሑፍ እርማት መስጠት ተማሪዎች የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች ለመቀነስ ያስችላል::እርማት የማይሰጥ ከሆነ ግን ስህተቱን ከትክክሉ ለይተው ማወቅ ስለማይችሉ ስህተቱን እንደ ትክክል በመያዝ ሊጠቀሙበት ይችላሉ::

White (1980:106-107) እንደገለጹት ልምድ ብቻውን የቋንቋ ችሎታን አያሳድግም፤ ስህተት እየተበተነ የማይታይ፤ ለስህተቱም እርማት የማይሰጥ ከሆነ የስህተቱ መጠን እየጨመረ ስር እየሰደደ ይመጣል:: ስህተት መታረም አለበት ሲባል መምህሩ የእያንዳንዱን ተማሪ ስህተት ቃል በቃል እየነቀሰ በማውጣት ማረም አለበት ማለት አይደለም:: ነገር ግን ተማሪው የራሱን ስህተት በራሱ ማረም የሚችልበትን ዘዴ መፍጠር ነው:: ምክንያቱም ተማሪው የራሱን ስህተት በራሱ ነቅሶ ካወጣና ማስተካከያ ከሰጠ ቋንቋውን በተገቢ ሁኔታ ተገንዝቦታል ማለት ይቻላል:: ስለዚህ መምህሩ የተለያዩ ስልቶችን ተጠቅሞ ተማሪው የሰራውን ስህተት እራሱ እንዲያርመው ቢያደርግ የመማር ማስተማር ሂደቱን ውጤታማ ያደርገዋል:: እንደ Norrish (1993፣2-16) አገላለጽ ደግሞ በቋንቋ ማስተማር ሂደት ውስጥ የመምህሩ የማስተማር ችሎታ ሊለካባቸው ከሚችልባቸው መስፈርቶች መካከል የቋንቋ ትምህርትን ሳቢና ማራኪ አድርጎ ማቅረብ እና የሚጠቀምባቸውን የማስተማሪያ ዘዴዎች ውጤታማ ማድረግ የሚሉት ተጠቃሾች ናቸው:: የመምህሩ የትምህርት አቀራረብ ውጤታማ ካልሆነ ተማሪዎች ለስህተት የመጋለጥ እድላቸው የሰፋ እንደሚሆን ያስረዳሉ:: እንዲሁም የቋንቋ መርሃ ትምህርት የይዘት አደረጃጀት እና አቀራረብ የቋንቋን ይዘቶች ሙሉ በሙሉ ማካተት ወይም አለማካተት አንድ ቋንቋ ከሚማር ተማሪ ላይ የሚያሳድረው ተጽእኖ ቀላል አይደለም::

Norrish (1992:12) ደካማ የማስተማሪያ ስነ ዘዴ ተማሪዎች ስህተት እንዲፈፀሙ ምክንያት ስለሚሆን መምህሩ በቋንቋው ትምህርት ሂደት ሊፈጠሩ የሚችሉ ስህተቶችን ለመቅረፍ ተገቢ የማስተማሪያ ዘዴ በመምረጥና በመከተል ከተማሪዎቹ ፍላጎት፣ ከቋንቋ ችሎታና ከመሳሰሉት ነጥቦች ጋር እያገናዘቡ የቋንቋ ይዘቶችን ማደራጀት እንዳለበት ያስገነዝባሉ።

ሲጠቃለል የምንጠቀምባቸው ማስተማሪያ መሳሪያዎች እና የማስተማሪያ ዘዴዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ስህተት እንዲከሰት ምክንያት ሊሆኑ እንደሚችሉ መገንዘብ እና ችግሩን መቅረፍ እንደሚገባ ምሁራን ያስረዳሉ።

2.6.4. ስነ-ልቦናዊ ሁኔታዎች

ተማሪዎች በጽሑፍ ላይ ስህተት እንዲፈጽሙ ከሚያደርጋቸው ነገር አንዱ ማህበራዊና ስነ ልቦናዊ ሁኔታ ነው። በቋንቋ መማር ሂደት ላይ ተማሪው ለሚማረው ቋንቋ ያለው በጎ አመለካከት ትምህርቱን በሚገባ አንዲከታተል የመርዳቱን ያህል፣ በቋንቋውና በቋንቋው ተናጋሪ ማህበረሰብ ላይ ያለው አመለካከት አሉታዊ መሆን ደግሞ ለመማር ያለው ፍላጎት ዝቅተኛ እንዲሆን ያደርገዋል። ተማሪዎች ለሚማሩት ቋንቋ የሚኖራቸው ማህበራዊና ስነ- ልቦናዊ ሁኔታ ከቤተሰባቸው፣ ከአካባቢያቸው ከንደኞቻቸውና ከተለያዩ ተላውጦዎች ጋር በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ግንኙነት ያለው ነው። በዚህም ምክንያት ተማሪዎች ለሚጸፉት ፅሑፍ ያላቸው ትኩረት ይቀንሳል፤ ስህተቱም በአንጻሩ ይጨምራል (Norrish 1992:18)። ስነልቦናዊ ጉዳይ ሲባል የሚያያዘው ከተማሪዎቹ የግል ጉዳዮች ጋር ሲሆን፣ ተማሪዎቹ ከክፍል ውጪ ስላለው ሁኔታ በአዕምሯቸው ውስጥ ይዘውት የሚመጡት ነገር በክፍል ውስጥ የሚሰጠውን ትምህርት በደንብ እንዳይከታተሉ ስለሚያደርጋቸው ነው (Norrish 1992:19) ።

Dubin and Olshtain (1986:15) እንደጸፉት ለትምህርት በቀረበው ቋንቋ ላይ አሉታዊ አተያይን ከሚፈጥሩ ምክንያቶች አንዱ ከቋንቋው የሚገኘው ጥቅም ነው። በመሆኑም ተማሪው ከቋንቋ ትምህርቱ ጥቅም አገኝበታለሁ ብሎ ካሰበ ለቋንቋው አዎንታዊ አመለካከት በማዳበር ቋንቋውን ለመማር ያለው ፍላጎት ይጨምራል። በዚህም የተነሳ በቋንቋ ትምህርቱ ሂደት ውስጥ የሚፈጽማቸው ስህተቶች ይቀንሳሉ። በአንጻሩ ተማሪው ቋንቋውን ከተማረ በኋላ ምንም አይነት ተጨባጭ የሆነ ጥቅም እንደማያገኝ ከተገነዘበ ለቋንቋው ያለው አመለካከት ዝቅተኛ ሊሆን ይችላል፤ በጽሑፍ ውስጥ የሚፈጽማቸው ስህተቶችም ሊጨምሩ ይችላሉ። ባጠቃላይ ተማሪው ለሚማረው ቋንቋ አሉታዊ አተያይ ካለው ወጥነት እና ተከታታይነት ያለው የቋንቋ አጠቃቀም

ከሌለው፣ ከቋንቋው ማህበረሰብ ባህል እና ልምድ ጋር የራሱ ባህል እና ልምድ የሚጋጭ ከሆነ፣ ለመማር ውስጣዊ ተነሳሽነት ከሌለው በጽሑፉ እና በንግግሩ ውስጥ ስህተቶች እየጨመሩ መሄዳቸውን መረዳት ይቻላል።

2.7. የተዛማጅ ቀደምት ጥናቶች

በአማርኛ ቋንቋ የመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ተማሪዎች በፅሕፈት ጊዜ በሚፈፀሟቸው ስህተቶች ላይ በርካታ ጥናቶች ተደርገዋል። ከነዚህ ጥናቶች መካከልም አብዛኞቹ በተለያዩ ቋንቋዎች አፋቸውን በፈቱ ተማሪዎች ላይ የተደረጉ እና ለ2ኛ ዲግሪ ማሟያነት የቀረቡ ናቸው፡ ፡ ከእነዚህም ውስጥ ተገኝ (2000 ዓ.ም)፣ ግርማ (2000 ዓ.ም)፣ መሰረት (2003 ዓ.ም)፣ ደብራ (1990 ዓ.ም)፣ ምህረት (1998 ዓ.ም) እና አማራ (1996 ዓ.ም) ይገኙበታል።

እነዚህ ጥናቶች በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የተደረጉ ሲሆኑ ከዚህ ጥናት ጋር በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ግንኙነት ይኖራቸዋል። ጥናቶቹ በተለያዩ የኢትዮጵያ ቋንቋዎች (ከአማርኛ ውጭ) አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች እና መምህራን ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሙትን ስህተት ትንተና ላይ ያተኮሩ ናቸው። ይህ ጥናትም አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሙትን ዋና ዋና ስህተት እና የስህተት ምንጭ መተንተን ይሆናል።

ተገኝ (2000 ዓ.ም) “አፋቸውን በከፍኛ ቋንቋ የፈቱ የቦንጋ መምህራን ትምህርት ኮሌጅ ሰልጣኝ መምህራን በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲፅፉ የሚፈፀሟቸው ስህተቶች ትንተና” በሚል ርዕስ ጥናት አካሂደዋል። በጥናታቸው ግኝት መሰረት ስህተቶቹ የቋንቋ አወቃቀር፣ የሥርዓተ ነጥብ አጠቃቀም፣ የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤና መለየት ያልተቻሉ ስህተቶች ሲሆኑ፣ የስህተቶቹ ምንጭ ደግሞ በውስጠ ቋንቋ፣ በመማር ማስተማር ሂደትና በመማሪያ መሳሪያዎች እንዲሁም በስነ-ልቦናዊና ማህበራዊ ሁኔታ መሆኑ ተገልጿል። ከዚህ ጥናት ጋር የተገኝ (2000 ዓ.ም) ጥናት የሚያመሳስለው በስህተት ትንተና ላይ ማተኮሩና በኢ_አፈ_ፈት ተማሪዎች ላይ ትኩረት ማድረጉ ነው። ልዩነቱ የተገኝ ጥናት በከፍኛ ቋንቋ አፍ-ፈት በሆኑ ተማሪዎች ላይ ሲያተኩር ይህ ጥናት በወላይትኛ ቋንቋ አፍ-ፈት በሆኑ ተማሪዎች ላይ ማተኮሩ ነው። እንዲሁም የተገኝ ጥናት በቦንጋ መምህራን ኮሌጅ ሰልጣኞች ላይ የተደረገ ሲሆን ይህ ጥናት በሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች ላይ የተከናወነ ነው። በተጨማሪ ከመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያ አኳያ የተገኝ ጥናት ርዕስ ተሰጥቷቸው በተማሪዎች የተጻፈ ድርሰት ላይ ብቻ ሲያተኩር ይህ ጥናት በተማሪዎች ከተጻፈ ድርሰት በተጨማሪ በተማሪዎች ደብተር የተጻፉ ድርሰቶችን መጠቀሙ ለየት ያደርገዋል።

ግርማ (2000) “በጌድኦኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲፅፉ የሚፈፀሟቸው ስህተቶችና የስህተት ምንጮች ትንተና” በሚል ርዕስ ጥናት አካሂደዋል። የስህተቶቹን አይነትና ምክንያት ሲገልጹ ስህተቶቹ የቋንቋ አጠቃቀም፣ የቋንቋ አወቃቀር፣ የሥርዓተ ነጥብ አጠቃቀም፣ የፅንሰ ሀሳብ ግንዛቤና መለየት ያልተቻሉ ሲሆኑ ምክንያቶቹ የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተፅዕኖ፣ የማስተማሪያ መሳሪያዎችና የማስተማሪያ ዘዴዎች ድክመት መሆናቸው ተገልጿል። የግርማ (2000 ዓ.ም) ከዚህ ጥናት ጋር የሚያመሳስለው በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ በሚፈጸሙ ስህተቶች እና የስህተት ምንጮች ላይ እንዲሁም በአማርኛ ቋንቋ ኢ-አፍ-ፈት በሆኑ ተማሪዎች ላይ ማተኮሩ ነው። ልዩነቱ የግርማ ጥናት ከጥናቱ ቦታ አኳያ በጌድኦ ዞን እና ከአፍ መፍቻ አኳያ በጉድኦኛ ቋንቋ የተደረገ ሲሆን፣ ተተኪራው ጥናት የጥናቱ ቦታ ወላይታ ዞን መሆኑና በወላይትኛ ቋንቋ ላይ ማተኮሩ ነው።

መሰረት (2003 ዓ.ም) “በኦሮምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች በማጥናት በውጤቱም የስህተት ዓይነቶች፡- የቋንቋ አጠቃቀም፣ የስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም፣ የጽንሰ ሀሳብ ስህተቶች እና ለመለየት ያልተቻሉ የስህተት አይነቶች መሆናቸውን ጠቅሰዋል። ለስህተቶቹ መከሰትም ምክንያት ያደረጉት በውስጠ ቋንቋ ተጽእኖ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽእኖ፣ በመማር ማስተማር ሂደትና በስነ ልሳናዊ ሁኔታዎች መሆናቸውን ጠቁመዋል። ከዚህ ጥናት ጋር መሰረት (2003 ዓ.ም) ያለው ተመሳሳሎ በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ በሚፈጸሙ ስህተቶች እና የስህተት ምንጮች ላይ እና በአማርኛ ቋንቋ ኢ-አፍ-ፈት በመሆኑ ተማሪዎች ላይ ማተኮሩ ነው። ልዩነቱ የመሰረት ጥናት ከጥናቱ ቦታ አኳያ በኦሮሚያ ክልል እና ከአፍ መፍቻ አኳያ በኦሮምኛ ቋንቋ የተደረገ ሲሆን፣ ተተኪራው ጥናት የጥናቱ ቦታ በደቡብ ክልል በወላይታ ዞን መሆኑና በወላይትኛ ቋንቋ ላይ ማተኮሩ ነው።

ምህረት (1998) «በዋቻም አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በሀድይኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ትንተና» በሚል ርዕስ ለሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናታቸውን አካሂደዋል። በተማሪዎች ድርሰቶች ውስጥ የታዩ ስህተቶችም የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶች፣ የቋንቋ አወቃቀር ስህተቶች የሰርዓት ነጥብ አጠቃቀም ስህተቶች በሚል መደባቸዋል። በተደረገው ትንታኔ መሰረት ለስህተቶቹ መፈጠር በምክንያትነት የተዘረዘሩት የስህተት ምንጮችም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የመማር ማስተማር ድክመቶች እና የስነ-ልቦናዊ ማህበራዊ ሁኔታዎች ተጽዕኖ ናቸው። በአንጻሩ ይህ ጥናት በወላይታ ዞን በበዴሳ ሁለተኛ ደረጃ እና በወላይትኛ ቋንቋ ላይ ማተኮሩ ለየት ያደርገዋል።

ደብሬ (1990 ዓ.ም) “በአሮሞኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የአስራ አንደኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸው ዋና ዋና የስህተት ዓይነቶችና የስህተት ምንጮች ትንተና” በሚል ርዕስ ለሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ የቀረበ ጥናታዊ ጽሁፍ ነው። በዚህ ጥናት ውስጥ በተማሪዎች ተከሰተዋል ተብለው የተጠቀሱት የስህተት ዓይነቶች የቋንቋ አጠቃቀም፣ የቋንቋ አወቃቀር፣ የስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም፣ የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤ ችግር መሆኑ ተጠቁሟል። ለስህተቶቹ መከሰት ምክንያት ይሆናሉ ተብለው የተዘረዘሩት ደግሞ ውስጠ ቋንቋ ተጽእኖ፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት፣ የመማር ማስተማር ዝንባሌ፣ የመማሪያ መጽሀፍት ብቃት ማነስ፣ በቂ የሆነ ልምምድ አለመኖር እና የተሳሳተ የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤ መሆናቸውን በተደረገው ዳሰሳ ለማስተዋል ተችሎል። ይህን ጥናት ከደብሬ (1990 ዓ.ም) ለየት የሚያደርገው ጥናቱ የተካሄደበት ቦታ እና በአሮሞኛ ቋንቋ ላይ ማተኮሩ ሲሆኑ፣ ተተኪሪው ጥናት በወላይትኛ ቋንቋ አፍ-ፈት በሆኑ ተማሪዎች እና በወላይታ ዞን ማተኮሩ ነው።

አማረ (1996) “አፋቸውን በትግርኛ ቋንቋ የፈቱ የስምንተኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ሲፅፉ የሚፈፀሟቸው ስነ ልሳናዊ ስህተቶች” በሚል ርዕስ ጥናት አካሂደዋል። በውጤቱም ችግሮቹ ስነ- ልሳናዊ ስህተቶች ማለትም፣ ስነ ድምፃዊ፣ ስነ-ምዕለዳዊ፣ ስነ-አገባባዊና ስነ- ፍቺያዊ መሆናቸው ገልጸዋል። የስህተት ምንጮቹንም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የታላሚው ቋንቋ እና የማስተማሪያ መሳሪያዎች ተጽዕኖ መሆኑን አስረድተዋል። አማረ (1996 ዓ.ም) የጥናቱ ትኩረት በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ በታዩ ስለ ልሳናዊ ስህተቶች ብቻ ላይ እና በትግርኛ ቋንቋ አፍ-ፈት በሆኑ ተማሪዎች ላይ ማተኮሩ ከዚህ ጥናት ለየት ያደርገዋል። ምክንያቱም ይህ ጥናት ትኩረቱ በወላይትኛ ቋንቋ አፍ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ሲጽፉ በሚፈጽሟቸው ስህተት እና በስህተት ምንጮች ትንተና ላይ ነው።

ምዕራፍ ሶስት

የጥናቱ ዘዴዎች

3.1. የጥናቱ ንድፍ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የበዴሳ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን ዋና ዋና ስህተቶች እና የስህተት ምንጮችን መለየት ነው። ይህ ጥናት ለመረጃ አሰባሰብና አተናተኑ ጥናቱ ቅይጥ (አይነታዊና መጠናዊ) የምርምር ዘዴ ተግባራዊ አድርጓል። አይነታዊ መረጃዎች በገለጻ ስልት የተብራሩ ሲሆን፣ መጠናዊ የምርምር ዘዴ በተማሪዎች ጽህፈት ውስጥ የተፈጸሙ የስህተቶችን ብዛት እና የድግግሞሽ መጠን ለመለየትና ለመተንተን ተግባራዊ የተደረገ ሲሆን፣ መረጃዎቹ በመቶኛ ተሰልተው ተብራርተዋል።

3.2. የናሙናዎች አመራረጥ

ለዚህ ጥናታዊ ጽሁፍ በመረጃ ምንጭነት ያገለገሉ ለዚህ ጥናት በአላማ ተኮር የንሞና ዘዴ በተመረጠው ትምህርት ቤት እየተማሩ ያሉ የ2015 ዓ.ም ተማሪዎችና እያስተማተሩ ያሉ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ሲሆኑ አመራረጣቸው እንደሚከተለው ተግባራዊ ሆኗል።

3.2.1. የትምህርት ቤቱ አመራረጥ

ይህ ጥናት የተካሄደው በደቡብ ክልል በወላይታ ዞን በዳምት ወይዴ ወረዳ በአላማ ተኮር የንሞና ዘዴ በተመረጠው በበዴሳ ከተማ በበዴሳ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ነው። ይህ ትምህርት ቤት በአላማ ተኮር የንሞና ዘዴ የተመረጠው በወረዳው ውስጥ ካሉ የተለያዩ አካባቢዎች በርካታ ተማሪዎች በዚህ ትምህርት ቤት ስለሚማሩ የጥናቱን አላማ ከግብ ለማድረስ በቂ መረጃ ይገኛል ተብሎ ስለታሰበ ነው።

3.2.2. የተማሪዎች አመራረጥ

የጥናቱ ተሳታፊዎች በአላማ ተኮር የንሞና ዘዴ በተመረጠው በበዴሳ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት እየተማሩ ያሉ የ2015 ዓ.ም የአስረኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው። የክፍል ደረጃው

የተመረጠበት ምክንያት በትምህርት ቤቱ በተደረጉ በተለያዩ ጊዜያት የክፍል ምልክታ ወቅት ተማሪዎች በንግግር ሆነ በመጻፍ ሃሳባቸውን ለመግለጽ እና የተሳካ መልዕክት ማስተላለፍ ሲሳናቸው መታየታቸው ነው። በተለይ በጽህፈት ወቅት በጻፉት ድርሰት ውስጥ የሚፈጸሙ ስህተቶች አይነቶችንና ምንጫቸውን መለየት አስፈላጊ እንደሆነ አጥኝዋ በመማኗ ነው።

በተተኪሪው ትምህርት ቤት በአሰረኛ ክፍል 551 ተማሪዎች ያሉ ሲሆን፤ በሙሉ በሚባል ደረጃ የወላይትኛ አፍ-ፈት ናቸው። በዚህ ትምህርት ቤት የአስረኛ ክፍል ተማሪዎች በአስር ምድብ ተደልድለው ይማራሉ። ከእነዚህም ምድቦች በዚህ ጥናት እንዲሳተፉ የተመረጡት 55 ተማሪዎች ናቸው። ይህም የአጠቃላይ ተማሪዎች 10% ሆኗል። አመራረጣቸው በየምድቡ ካሉ ተማሪዎች በየአሰር ተማሪዎች ርቀት በቀላል የዕጣ ንሞና ዘዴ ተመርጠዋል።

3.2.3. የመምህራን አመራረጥ

ጥናቱ በተካሄደበት በበዴሳ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የሚያስተምሩ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ስድስት ሲሆኑ በጠቅላይ የንሞና ዘዴ ተመርጠው ሁሉም የጥናቱ ተሳታፊ ሆነዋል። ፡ በጥናቱ ውስጥ ሁሉም መምህራን እንዲሳተፉ የተደረገበት ዋናው ምክንያትም የጥናቱን ተፃማኒነት ከፍ ለማድረግ ነው።

3.3. የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች

በዚህ ተግባራዊ የተደረጉ የጥናቱ መረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች በተማሪዎች የተጻፈ ድርሰት፣ የሰነድ ፍተሻ፣ ቃለመጠይቅና የጽሁፍ መጠይቅ ናቸው። እነዚህ መረጃዎች የተሰበሰቡት በጥናቱ ከተሳተፉ የአማርኛ ቋንቋ መምህራንና ተማሪዎች ነው።

3.3.1. በተማሪዎች የተጻፈ ድርሰት

ይህ የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያ በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የተፈጸሙ ስህተቶችን ለመለየት፣ የስህተት መጠኑንና ድግግሞሹን ለመፈተሽ ተግባራዊ ተደርጓል። ለመጻፊያነት የተመረጡ ርዕሶች በአስረኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ መማሪያ መጽሐፍ እና መርሐ ትምህርቱን መነሻ ያደረገ ነው። ይህም የመጻፊያ ርዕስ በተማሪዎች ተግባራዊ ከመደረጉ በፊት በጥናቱ አማካሪ እና በትምህርት ቤቱ በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የሁለተኛ ዲግሪ ምሩቃን ተገምግሟል። በተማሪዎች ተመርጠው እንዲጻፉ የተዘጋጁ መጻፊያ ርዕሶች ስምንት ሲሆኑ፣ በመማሪያ ክፍል ውስጥ በሁለት ዙር እንዲጻፉ ተደርጓል። ይህ የተደረገው በዋናነት የጥናቱን መረጃ ተፃማኒነት ለመጠበቅና የውጭ

ጫና ለመቆጣጠር ነው። እንደ Hadley (1993) እና Kroll (1990) ገለጻ፣ በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የሚፈጸሙ ስህተቶችን በተገቢው መንገድ ለመተንተንና የውጭ ተጽዕኖን ለመቆጣጠር የጽህፈት ሂደቱ በክፍል ውስጥ ተግባራዊ ሊደረግ ይገባል። እንዲሁም በጥናታቸው አንዳረጋገጡት ተማሪዎች ድርሰት በክፍል ውስጥ እና ከክፍል ውጭ እንዲጽፉ ተደርጎ፣ በክፍል ውስጥና ከክፍል ውጭ በተጻፉ ድርሰቶች ውስጥ ስህተት ልዩነት ታይቷል። ይህም ማለት ከክፍል ውጭ በተጻፈው ድርሰት ውስጥ የተፈጸመው ስህተት በክፍል ውስጥ ከተጻፈው ድርሰት ስህተት አንሶ ተገንኝቷል። በተጨማሪ የእርማት ሂደቱ በአንድ መምህር ብቻ ከሚከናወን ለመረጃው ተግባራዊነት በሶስት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን እንዲታረም ተደርጓል።

ድርሰቶችን ለማረም መስፈርት ያስፈልጋል። ስለሆነም ለእርማት የሚሆኑ መስፈርቶች የቅድመ ስህተቶችን ምደባ መነሻ ባደረገ መልኩ በምህረት (1998 ዓ.ም)፣ ተገኝ (2000)፣ መሰረት (2003)፣ ሳና (2019) እና አበባየሁ (2013 ዓ.ም.) ተግባራዊ ከተደረገው በማሻሻል በዚህ ጥናት ጥቅም ላይ ውሏል። በዚህ መሰረት ስህተቶችን በቅድመ ምደባቸው ከመመደብ አኳያ ትኩረት የተደረግባቸው የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶች፣ የቋንቋ አወቃቀር፣ የስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም፣ የፅንሰ ሀሳብ ግንዛቤ ስህተቶች እና መለየት ያልተቻሉ ስህተቶች ሆነዋል።

3.3.2. የሰነድ ፍተሻ

የሰነድ ፍተሻው ተግባራዊ የተደረገው የተማሪዎችን ደብተር በመሰብሰብ ከተጻፉ ድርሰቶች ውስጥ ሃምሳ አምስቱን በመምረጥ ነው። የአመራረጥ ሂደቱ በወላይትኛ ቋንቋ አፍ-ፊት በሆኑ ተማሪዎች ላይ በማተኮር ነው። ለስህተት ፍተሻው የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶች፣ የቋንቋ አወቃቀር፣ የስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም፣ የፅንሰ ሀሳብ ግንዛቤ ስህተቶች እና መለየት ያልተቻሉ ስህተቶች ሆነዋል።

3.3.3. የጽሁፍ መጠይቅ

በዚህ ጥናት ተግባራዊ ከተደረገው የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች አንዱ የጽሁፍ መጠይቅ ሲሆን፣ በጥናቱ ተሳታፊዎች እንዲሞላ ተደርጓል። አላማው በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የተፈጸሙ ስህተቶች እና ምንጫዎቻቸውን መለየት ነው። መጠይቁ የተማሪዎችን አጠቃላይ ዳራ እና አምስት አማራጭ ያሏቸው ሃያ ዝግ ጥያቄዎችን ያካተተ ሁለት ክፍሎች አሉት። እነዚህም የጽሁፍ መጠይቅ ጥያቄዎች ለተማሪዎች ከመሰራጨታቸው በፊት በጥናቱ አማካሪ እና የሁለተኛ ዲግሪ ባላቸው መምህራን ተገምግሟል። የመጠይቁ ዝግጅት ተገኝ (2000 ዓ.ም) እና መሰረት (2003 ዓ.ም) ለስህተት አይነቶች እና ምንጮች ትንተና ተግባራዊ ከተደረገው በማሻሻል በተማሪዎች

ድርሰት ውስጥ ለሚፈጸሙ ስህተቶች ምንጭ ሊሆኑ የሚችሉ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖን፣ የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖን፣ የማስተማሪያ መሳሪያዎችና ዘዴዎች እንዲሁም ማህበራዊና ስነልቦናዊ ጉዳዮች ላይ እንዲያተኩር ተደርጓል (አባሪ 1 እና 2 ን ይመልከቱ)።

3.3.4. ቃለ መጠይቅ

ቃለመጠይቁ የተዘጋጀውና ተግባራዊ የተደረገው ለስድስት የቋንቋ መምህራን ነው። አላማውም የመማሪያ ክፍል ውስጥ የጽህፈት ልምምድ ተግባራት የአተገባበር ሂደት፣ በጽህፈት ወቀት የሚፈጸሙ የስህተት አይነቶችና ምንጫቸው፣ እነዚህን ስህተቶች የሚረግጡ ብልሃቶችንና ዘዴዎች ላይ ያተኮረ መረጃ ለማግኘት ነው። ለመምህራን የተዘጋጁ ስምንት ክፍት ጥያቄዎች ሲሆኑ፣ ተግባራዊ ከመደረጋቸው በፊት በጥናቱ አማካሪ እና በትምህርት ቤቱ በሚያስተምሩ የሁለተኛ ዲግሪ ባላቸው የአማርኛ ቋንቋ መምህራን እንዲገመገሙ ተደርጓል። ለቃለመጠይቅ ጥያቄዎች ከስድስቱ መምህራን የተገኘው ምላሽ ተጨምቆ በገለጸ ስልት ተብራርቷል (አባሪ 3 እና 4 ን ይመልከቱ)።

3.4 የመረጃ መተንተኛ ዘዴዎች

ከላይ የተገለጹት አራት የመረጃ መሰብሰብያ ማለትም በተማሪዎች የተጻፈ ድርሰት ፣ በሰነድ ፍተሻ፣ በቃለ መጠይቅና በጽሑፍ መጠይቅ የተሰበሰቡት መረጃዎች ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው የስህተት አይነቶችንና ምንጫቸውን ለመለየት ዓይነታዊና መጠናዊ ተሰብስቦዋል። ፣ እነዚህን መረጃዎች መነሻ በማድረግ በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የሚፈጸሙ ስህተቶችን ለመተንተን ቅድመ ግንዛቤ የአተናተን ዘዴ ተግባራዊ ተደርጓል። እንደ Dulay and et. al. (1982)፣ Norrish (1983) እና Norish (1992) ገለጸ፣ በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የሚፈጸሙ ስህተቶችን በሁለት የአከፋፈል ዘዴዎች መመደብ ይቻላል። እነዚህም ቅድመ-ግንዛቤን እና ስህተትን መሰረት ያደረገ የአከፋፈል ዘዴ ናቸው። ስለሆነም በዚህ ጥናት ቅድመ ግንዛቤ የአተናተን ዘዴ ተተግብሯል።

Dulay and et. al. (1982)፣ Norrish (1983) እና Brown (1994) እንደገለጹት፣ ስህተቶቹን ለመተንተን የሚከተሉት ቅደም ተከተሎች ተግባራዊ ተደርገዋል።

ሀ. በሁለት ዙር በተጻፉ ድርሰቶች እና በሰነድ ፍተሻ ተማሪዎች የተጠቀሟቸው የቃላት ብዛት በመቁጥር ተደምረዋል።

ለ. በሁለት ዙር በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶችና ሰነዶች ውስጥ የተገኙ ስህተቶች እንዲደመሩ ተደርጓል።

ለ. ከተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የተፈጸሙ ስህተቶችን በቅድመ ግንዛቤ በተቀመጠላቸው ምድብ እንዲመዘገቡ ከተደረገ በኋላ በስህተት አይነቶች የታዩ ስህተቶች ተለይተው ተመዝግበዋል።

ሐ. በሁለት ዙር በተጻፉ ድርሰቶች እና ሰነዶች ድርሰት ውስጥ ጥቅም ላይ የዋሉ ቃላት አማካይ ብዛት ለማወቅ ድርሰቶች የተጻፉበትን ቃላት መጠን ለድርሰቶች በማካፈል እንዲሰላ ተደርጓል።

መ. በአንድ ድርሰት ውስጥ ምን ያህል ስህተቶች በአማካይ እንዳሉ ለማወቅ የስህተቶቹን መጠን ለድርሰቶቹ በማካፈል ውጤቱ ተቀምጧል።

ሠ. አጠቃላይ የቃላቱን ብዛት ለአጠቃላይ የስህተት ብዛት በማካፈል አንድ ስህተት ምን ያህል ቃላት ውስጥ እንደተፈጸመ ለማወቅ የመለየት ስራ ተሰርቷል።

ረ. በመቶ ቃላት ውስጥ ምን ያህል የስህተት ድግግሞሽ እንዳለ ለማረጋገጥ የስህተቶቹን መጠን በመቶ በማባዛት እና የተገኘውን ውጤት ድርሰቶቹ በተጻፉበት የቃል ብዛት በማካፈል ተሰልቷል።

በአጠቃላይ ስህተቶችን ለመተንተን የሚያገለግለው የአተናተን ቀመር እንደሚከተለው ቀርቧል (Norrish, 1983; Norish, 1992)።

$$\text{የአንድ ድርሰት አማካይ የቃላት ብዛት} = \frac{\text{የቃላት ብዛት}}{\text{ድርሰት ብዛት}}$$

ይህ ቀመር በአንድ ድርሰት ውስጥ በአማካይ ምን ያህል ቃላት እንዳሉ ለመግለጽ ያገለግላል።

$$\text{አማካይ ስህተት} = \frac{\text{አጠቃላይ የስህተት ብዛት}}{\text{አጠቃላይ የድርሰት ብዛት}}$$

ከላይ የተመለከትነው ቀመር በአንድ ድርሰት ውስጥ በአማካይ ምን ያህል ስህተቶች እንዳሉ ለመግለጽ ያገለግላል።

$$\text{የስህተት ድግግሞሽ} = \frac{\text{አማካይ ስህተት}}{\text{አማካይ ቃላት}} \times 100$$

ይህ የስህተት ድግግሞሽ ቀመር በአንድ መቶ ቃል ውስጥ አንድ ስህተት ምን ያህል ጊዜ እንደተደጋገመ ለመግለጽ ያገለግላል ።

$$\text{የትክክለኛነት ተዛማጅነት} = \frac{\text{አጠቃላይ ቃላት ብዛት}}{\text{አጠቃላይ የስህተት ብዛት}}$$

ይህ የትክክለኛነት ተዛማጅነት ቀመር አንድ ስህተት በምን ያህል የቃላት ብዛት ውስጥ እንደሚገኝ የሚገልጽ ነው።

በአጠቃላይ ከተማሪዎች ድርሰት፣ ከሰነድ ፍተሻ፣ ከቃለመጠይቅ እና የጽሁፍ መጠይቅ የተገኙ አይነታዊና መጠናዊ መረጃዎች በመቶኛ እየተሰሉ በገለጹ ስልት ተብራርተዋል።

ምዕራፍ አራት

የመረጃ ውጤት ትንተናና ማብራሪያ

4.1 የመረጃ ውጤት ትንተና

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የበዴሳ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የ2015/ም የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን ዋና ዋና ስህተቶች እና የስህተት ምንጮችን መለየት ነው። ይህ ጥናት የሚመልሳቸው መሰረታዊ ጥያቄዎችም በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው የስህተት አይነቶች ምን ምን ናቸው? እና በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎቹ ለሚፈፀሙት የድርሰት አጻጻፍ ስህተት መንስኤዎቹ ምን ምን ናቸው? የሚሉ ናቸው። የጥናቱንም አላማ ከግብ ለማድረስ እና የጥናቱን ጥያቄዎች ለመመለስ ከሰነድ ፍተሻ (ከተማሪዎች ደብተር የተጻፉ ድርሰቶችን በመጠቀም) ፣ በተማሪዎች ከተጻፉ ድርሰቶች፣ ከጽሁፍ መጠይቅ እና ከቃለመጠይቅ የተገኙ አይነታዊ እና መጠናዊ መረጃዎች በመቶኛ ተሰልተው በገለጻ ስልት ተብራርተዋል።

ይህ ጥናት የሚመልሰው የመጀመሪያው ጥያቄ በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው የስህተት አይነቶች ምን ምን ናቸው? የሚል ሲሆን፣ ጥያቄውን ለመመለስ ከሰነድ ፍተሻ እና በተማሪዎች ከተጻፉ ድርሰቶች የተገኙ መረጃዎች ተተንትነዋል። እንደሚከተለውም ይቀርባሉ።

4.1.1 በተማሪዎች በተጻፉ እና ከሰነድ ፍተሻ (ከደብተር ውስጥ በታዩ) ድርሰቶች ውስጥ የታዩ አጠቃላይ ስህተቶች አይነትና ብዛት

በተማሪዎች በተጻፉ እና በሰነድ ፍተሻ ድርሰቶች ውስጥ የታዩ አጠቃላይ ስህተቶችና አይነቶች እንዲሁም የተማሪዎች መረጃ ቀጥለው በቀረቡ ሰንጠረዦች ቀርበዋል።

ሰንጠረዥ 4.1. ድርሰት የጻፉና ሰነዳቸው የተፈተሽ ተማሪዎችና የድርሰቱ ብዛት

ድርሰቱ የተጻፈበት ዙር	ድርሰት እንዲጻፉ የተመረጡ ተማሪዎች			ድርሰት የጻፉ ተማሪዎች			የተጻፉ ድርሰቶች
	ወ	ሴ	ድ	ወ	ሴ	ድ	
ድርሰት 1ኛ ዙር	29	26	55	29	26	55	55
ድርሰት 2ኛ ዙር	29	26	55	29	26	55	55
ከሰነድ የታዩ ድርሰቶች	29	26	55	29	26	55	55
ድምር							165

በሰንጠረዥ 4.1. ከቀረበው መረጃ መረዳት እንደሚቻለው በሁለት ዙር ድርሰት የጻፉ እና ሰነዳቸው የተፈተሽ ተማሪዎች 55 ናቸው። እነዚህም ተማሪዎች በሁለት ዙር የጻፉትና ከሰነድ የተፈሹ ድርሰቶች 165 ሲሆኑ እንደሚከተለው ተተንትነዋል።

ሰንጠረዥ 4.2. በተማሪዎች በተጻፉና ከሰነድ በተፈተሹ ድርሰቶች ውስጥ የታዩ የስህተት ብዛት

የድርሰቱ አይነት	የድር ስት ብዛት	ድርሰቱ የተጻፈበት የቃላት ብዛት	የቃላት አማካይ	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲሰለ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	የትክክለኛነት ተዛማጅነት
ድርሰት 1	55	9280	168.727	4680	46.9	85.1	50.44	1.98
ድርሰት 2	55	7800	141.818	2640	26.45	48	33.85	2.95
ከሰነድ	55	5431	98.745	2660	26.65	48.36	48.97	2.04
ድምር	165	22,511	136.430	9980	100	60.48	44.33	2.26

የሰንጠረዥ ሁለት የትንተና ውጤት እንዳመለከተው በሁለት ዙር በተማሪዎች የተጻፉ እና ከሰነድ ፍተሻ 165 ድርሰቶች ለትንተናው ቀርበዋል። እነዚህም ድርሰቶች በ 22,511 ቃላት የተጻፉ ሲሆን፣ የቃላት አማካይ 136.430 ሆኗል። በሁለት ዙር በተጻፉና ከሰነድ ፍተሻ ለዚህ ትንተና በቀረቡ 165 ድርሰቶች 9980 ስህተቶች ተፈጽመዋል። ከእነዚህም በአንደኛ ዙር በተጻፉ ድርሰቶች ውስጥ 4680 ወይም 46.9% ስህተቶች፣ በሁለተኛ ዙር በተጻፉ ድርሰቶች ውስጥ 2640 ወይም 26.45% ስህተቶች እና ከሰነድ ፍተሻው 2660 ወይም 26.65% ስህተቶች ተፈጽመዋል። በሁለቱ ዙር በተማሪዎች በተጻፉ እና በሰነድ ፍተሻ ወቅት በድርሰቶች ውስጥ ከታዩ 9980 ስህተቶች

ውስጥ በአንደኛው ዙር በተጻፈ ድርሰት ውስጥ በአንድ ተማሪ የተፈጸመ አማካይ ስህተት 85.1% በሁለተኛው ዙር በተጻፈ ድርሰት ውስጥ በአንድ ተማሪ የተፈጸመ አማካይ ስህተት 48 % እና በሰነድ ፍተሻው ወቅት በታየ አንድ ድርሰት ውስጥ በአንድ ተማሪ የተፈጸመው አማካይ ስህተት 48.36% ሆኗል። እንዲሁም በሁለቱ ዙሮች እና በሰነድ ፍተሻ ወቅት በታዩ ድርሰቶች ውስጥ የታየው የስህተት ድግግሞሽ አማካይ በድርሰት አንድ 50.44%፣ በድርሰት ሁለት 33.85% እና ከሰነድ ፍተሻው 48.97% ሆኗል። በድርሰቶች ውስጥ የታየው የስህተት የትክክለኛነት ተዛማጅነት አማካይ ሲታይ፣ በአንደኛው ዙር በተጻፉ ድርሰቶች 1.98%፣ በሁለተኛው ዙር በተጻፉ ድርሰቶች 2.95% እና በሰነድ ፍተሻው 2.04% ሆኗል። የስህተት የትክክለኛነት ተዛማጅነት የሶስቱ አማካይ 2.26 ሲሆን፣ ይህ ማለት በየ2.26 ቃላት ወይም ሀረጎች ውስጥ አንድ ስህተት የሚፈጸም መሆኑን መረጃው ያመለክታል ።

4.1.2 በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶችና ሰነድ ፍተሻ ውስጥ የተገኙ ዋና ዋና የስህተቶች አይነቶች ትንተና

በመረጃ መተንተኛ ዘዴዎች ክፍል ለመግለጽ እንደተሞከረው በሰነድ ፍተሻና በተማሪዎች የተጻፉ ድርሰቶች ድርሰቶች የታረሙት በቅድመ ምደባ መስፈርቶች መሰረት ተከናውኗል። በዚህም መሰረት በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶችና ሰነድ ፍተሻ ውስጥ የተገኙ ዋና ዋና ስህተቶች ከቋንቋ አጠቃቀም፣ ከቋንቋ አወቃቀር፣ ከስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም እና መለየት ያልተቻሉ ስህተቶች ተለይተው ተተንትነዋል።

ሰንጠረዥ 4.3. በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶችና ሰነድ ፍተሻ ውስጥ የተፈፀሙ ስህተቶች አይነቶች ምድብ መጠን በመቶኛ፣ አማካይ ስህተት፣ ድግግሞሽ፣ የትክክለኛነት ተዛማጅነት ትንተና

የስህተት አይነት	ድርሰት 1					ድርሰት 2					ክሰነድ				
	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲ.ሰ.	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	ትክክለኛነትና ተዛማጅነት	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲ.ሰ.	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	ትክክለኛነትና ተዛማጅነት	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲ.ሰ.	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	ትክክለኛነትና ተዛማጅነት
የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት	2160	46.15	39.27	23.27	4.3	1050	39.7	19.09	13.46	7.43	1400	52.6	25.45	25.96	3.815
የቋንቋ አወቃቀር ስህተት	1280	27.35	23.27	13.79	7.25	630	23.8	11.45	8.06	12.38	700	26.3	12.73	12.89	7.63
የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም ስህተት	940	20.09	17.1	10.13	9.87	690	26.1	12.54	8.84	11.30	420	15.7	7.64	7.74	12.71
መለየት ያልቻሉ ስህተቶች	300	6.41	5.45	177.8	30.93	270	10.2	4.91	3.46	28.89	140	5.26	2.55	2.58	38.15
ድምር	4680	100	85.09	50.43	1.98	2640	100	48	35.18	2.95	2660	100	48.36	48.97	2.08

በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶችና ሰነድ ፍተሻ ውስጥ የተፈፀሙ የዋና ዋና ስህተቶች አይነቶች ምድብ መጠን በመቶኛ፣ አማካይ ስህተት፣ ድግግሞሽ፣ የትክክለኛነት ተዛማጅነት ትንተና በመቶኛ የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት 46.19%፣ የቋንቋ አወቃቀር ስህተት 26.15%፣ የስርዓተ ነጥብ ስህተት 20.54% እና መለየት ያልቻሉ 7.12 % ሆኗል። እንዲሁም የዋና ዋና ስህተቶች የድግግሞሽ መጠን ወይም በአንድ ድርሰት የታየው ድግግሞሽ የቋንቋ አጠቃቀም በመቶኛ 20.47%፣ የቋንቋ አወቃቀር 11.6%፣ የስርዓተ ነጥብ 9.10 እና ስርዓተ ድልዘ 3.15% መሆኑን አመለክቷል።

በሰንጠረዥ 4.3. ከቀረበው መረጃ መረዳት እንደተቻለው በሁለት ዙር ከተማሪዎች ድርሰት እና ክሰነድ ፍተሻ ውስጥ ከታዩ አጠቃላይ 9980 ስህተቶች ውስጥ በቋንቋ አጠቃቀም ምድብ የታዩ ስህተት 4610 (46.19 %) ሲሆን ከፍተኛውን ቁጥር ይይዛል። የቋንቋ አጠቃቀም አማካይ የስህተት 27.94 ሲሆን፣ የስህተት ድግግሞሽ 20.47 ሆኗል። እንዲሁም የትክክለኛነት ተዛማጅነት 4.89 መሆኑን ትንተናው አመለክቷል።

ከቋንቋ አወቃቀር አኳያ የሰንጠረዥ 4.3. እንዳመለከተው በሁለት ዙር ከተማሪዎች ድርሰት እና ከሰነድ ፍተሻ ውስጥ ከታዩ አጠቃላይ 9980 ስህተቶች ውስጥ በቋንቋ አወቃቀር ምድብ የታዩ ስህተት 2610 (26.15%) ሲሆን፣ አማካይ የስህተት መጠን 15.82 ነው። የስህተት ድግግሞሽ 11.6 ሲሆን፣ ትክክለኛነት ተዛማጅነት 8.64 መሆኑን ትንተናው አረጋግጧል።

ከስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም አኳያ በሰንጠረዥ 4.3. የቀረበው የመረጃ ትንተና እንደሚያስረዳው በሁለት ዙር ከተማሪዎች ድርሰት እና ከሰነድ ፍተሻ ውስጥ ከታዩ አጠቃላይ 9980 ስህተቶች ውስጥ ከስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ምድብ የታዩ ስህተት 2050 (20.54%) ሲሆን፣ አማካይ የስህተት መጠን 12.42 ነው። የስህተት ድግግሞሽ 9.1 ሲሆን፣ ትክክለኛነት ተዛማጅነት 11 መሆኑን ትንተናው አረጋግጧል። እንዲሁም በተማሪዎች ድርሰት እና ሰነድ ፍተሻ ውስጥ ከታዩ ስህተቶች መለየት ያልተቻሉ አሉ። ይህም ከአጠቃላይ 9980 ስህተቶች ውስጥ 710 (7.12%) ሲሆን፣ አማካይ የስህተት መጠን 4.3 ነው። የስህተት ድግግሞሽ 3.15 ሲሆን፣ ትክክለኛነት ተዛማጅነት 31.7 መሆኑን ትንተናው አረጋግጧል።

4.1.2.1 የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት

በተግባራት ሂደት ቃላትን የቋንቋው ስርዓት በሚፈቅደው መልኩ በማዋቀር ተገቢውን የመረጃ ልውውጥ ማድረግ ካልተቻለ የተግባራትን አላማ ማሳካት አይቻልም። ስለሆነም የቋንቋ መሰረታዊ ክፍሎች (ክድምጽ እስከ ድርሰት ያሉ መዋቅሮች) የቋንቋውን ስርዓት ጠብቀው ሊሰደሩ ይገባል። ተገቢ የቋንቋ አጠቃቀም በአንባቢና ጸሐፊ መካከል ጤናማ ተግባራት እንዲኖር ያደርጋል። የቋንቋ አጠቃቀም ስህተትን አለማየሁ (1986፣ 60) እንደገለጹት፣ “በጽሁፍ የመግባባት ሂደት የሰመረ የሚሆነው ጽሁፉ የሚቀርብበትን የቋንቋ አጠቃቀም ደንብና ስርዓት ተከትሎ ሀሳብን ግልጽና ተገቢ በሆነ መንገድ ማስተላለፍ ሲቻል ነው።” ስለዚህ ለተሳካ የመልዕክት ልውውጥ በቋንቋ አጠቃቀም ሂደት ተገቢውን ትኩረት ማድረግ አስፈላጊ ነው።

በቋንቋ አጠቃቀም ስህተት ትኩረት የተደረገባቸው የቃላት ድግግሞሽ፣ የሆሄያት ግድፈት፣ የሆሄያት ቅርጽ መቀየር እና ኢ-መደበኛ የቋንቋ አጠቃቀም ናቸው። የትንተናው ውጤት እንደሚከተለው ይቀርባል።

ሰንጠረዥ 4.4. በተማሪዎች ድርሰት እና ሰነድ ውስጥ የተፈጸሙ የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶች

የስህተት ዓይነት	ድርሰት 1					ድርሰት 2					ሰነድ ፍተሽ				
	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲባል	አማካይ ስህተት	የስህተት ድገግጥሽ	ትክክለኛነት ተዛምዶነት	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲባል	አማካይ ስህተት	የስህተት ድገግጥሽ	ትክክለኛነት ተዛምዶነት	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲባል	አማካይ ስህተት	የስህተት ድገግጥሽ	ትክክለኛነት ተዛምዶነት
የፊደላት ቅርጽ መቀየር	538	24.91	9.78	5.8	17.25	336	32	6.11	4.31	23.21	359	25.64	6.53	6.61	15.13
ፊደላትን በሌላ ፊደል መተካት	513	23.75	9.33	5.53	18.09	218	20.76	3.96	2.79	35.78	253	18.07	4.6	4.66	21.47
የፊደላት ግድፈት	163	7.55	2.96	1.75	58.93	88	8.38	1.6	1.13	88.64	163	11.64	2.96	2.1	33.32
የዲቃላ ፊደላት አጠቃቀም	216	10	3.93	2.33	42.96	80	7.62	1.45	1.02	97.5	144	10.29	2.62	2.65	37.72
የቃላትና ሀረጎች ድገግጥሽ	143	6.62	2.6	1.54	64.9	97	9.24	1.76	1.24	80.41	140	10	2.55	2.58	38.79
ኢ-መደበኛ ቋንቋ አጠቃቀም	153	7.08	2.78	1.71	60.65	71	6.76	1.29	0.91	109.86	82	5.86	1.49	1.51	66.23
የቃላት አጠቃቀም	321	14.86	5.84	3.46	28.91	101	9.62	1.83	1.29	77.23	152	10.86	2.76	2.8	35.73
የሆሄያት ጭመራ	113	5.23	2.05	1.21	82.12	59	5.62	1.07	0.75	132.20	107	7.64	1.95	1.97	50.76
ጽግር	2160	100	39.27	23.34	4.3	1050	100	19.1	13.47	7.43	1400	100	25.45	25.77	38.79

ምድብ

በሰንጠረዥ 4.4. በተማሪዎች ድርሰት እና ሰነድ ፍተሽ በቋንቋ አጠቃቀም ውስጥ የሚመደቡ ስህተቶች መጠን በመቶኛ ሲታይ የፊደላት ቅርጽ መቀየር 24.91%፣ የፊደላት በሌላ ፊደል መተካት 23.75%፣ የፊደላት ግድፈት 7.55%፣ የዲቃላ ፊደላት አጠቃቀም 10 %፣ የቃላትና ሀረጎች ድገግጥሽ 6.62 %፣ የኢ-መደበኛ ቋንቋ አጠቃቀም 7.08%፣ የቃላት አጠቃቀም 14.86% እና የሆሄያት ጭመራ 5.23% ሆኗል። እንዲሁም በቋንቋ አጠቃቀም ውስጥ የሚመደቡ ስህተቶች በአንድ ድርሰት ውስጥ ያላቸው ድገግጥሽ መጠን በመቶኛ ሲታይ የፊደላት ቅርጽ መቀየር 5.8%፣ የፊደላት በሌላ ፊደል መተካት 5.53%፣ የፊደላት ግድፈት 1.75%፣ የዲቃላ ፊደላት አጠቃቀም 2.33%፣ የቃላትና ሀረጎች ድገግጥሽ 1.54%፣ የኢ-መደበኛ ቋንቋ አጠቃቀም 1.71%፣ የቃላት አጠቃቀም 3.46% እና የሆሄያት ጭመራ 1.21% መሆኑን አረጋግጧል።

4.1.2.1.1 በፊደላት ወይም በሆሜዎት አጻጻፍ ወይም አጠቃቀም የተፈጸሙ ስህተቶች የተግባቦትን ሂደት ከሚያደናቅፉ የቋንቋ መሰረታዊ ክፍሎች አንዱ የሆሜዎት አጠቃቀም ነው። ይህም ከአጠቃቀም አኳያ በሚፈጸም ስህተት ይከሰታል። የሆሜዎት አጠቃቀም ስህተት የሚከሰተው ተማሪዎች ለሆሜዎት ካላቸው የእውቀት እና የግንዘቤ ማነስ ነው። በዚህ መሰረት በተማሪዎች ከተጻፉ ድርሰቶች እና ከሰነድ ፍተሻ ወቅት በተማሪዎች ጽሁፍ ውስጥ ከተፈጸሙ የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶች ከፍተኛው ቁጥር የያዘው በፊደላት ወይም ሆሜዎት አጻጻፍ የታየው ነው። እንደ Mohammed (2015) ገለጻ፣ በጽሁፊት ወቅት ሆሜዎትን በተገቢ ቦታቸው መጠቀም አስፈላጊ ነው። ይሁን እንጂ በሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ከሚፈጸሙ ስህተቶች በዋናነት የሚታየው የሆሜዎት ስህተት ነው። በዚህ መሰረት በአጠቃላይ በቋንቋ አጠቃቀም ከተፈጸሙ 4610 ስህተቶች ውስጥ በፊደላት ወይም ሆሜዎት አጻጻፍ የታየው 3350 ነው። ይህም ከሆሜዎ የቅርጽ መቀያየር፣ በሌላ ሆሜ መተካት፣ ከሆሜዎት ግድፈት፣ ከጭመራ እና ዲቃላት ሆሜዎት ጋር ይያያዛል። በዝርዝር እንመለከታለን።

ሀ. ከሆሜዎት ቅርጽ አኳያ የተፈጸሙ ስህተቶች

በተማሪዎች ድርሰት እና ሰነድ ውስጥ ከተፈጸሙ የፊደላት ወይም የሆሜዎት የቅርጽ ስህተት ይነሳል። የሆሜዎት ቅርጽ ስህተት ተማሪዎች ለሚታወቁ ሆሜዎት ያልተገባ ቅርጽ በመስጠት የተፈጸመ ነው። በዚህም የስህተት ትንተናም ከፍተኛውን ድርሻ ይይዛል። በሰንጠረዥ 4.4 ከቀረበው መረጃ መረዳት እንደተቻለው በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶች ውስጥ በቋንቋ አጠቃቀም ወቅት በሆሜዎት አጠቃቀም ከታዩ ስህተቶች 3350 ስህተቶች ውስጥ በሆሜዎት ቅርጽ መቀየር የታየው 1233 ወይም 36.81 በመቶ ሆኗል። አማካይ የስህተት መጠን 7.47 ሲሆን፣ በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የታየው የስህተት ድግግሞሽ ደግሞ 5.48 ይዟል። እነዚህን በቃላት ውስጥ የተፈጸሙ የሆሜዎት ቅርጽ ስህተቶችን በተለያዩ ምሳሌዎች እንመለከታለን።

ለምሳሌ:- 1

ተ.ቁ	ስህተት ያለበት ቃል	ትክክለኛው አጻጻፍ	የተፈጸመው ስህተት	የድርሰቱ ኮድ
1	ስሰራ	ሲሰራ	በሳልሱ /ሲ/ ቦታ ሳድሱን /ስ/ መጠቀም	01
2	ስበስል	ሲበስል	በሳልሱ /ሲ/ ቦታ ሳድሱን /ስ/ መጠቀም	01
3	ቦኃላ	ቦኃላ	በግዕዙ /ቦ/ ቦታ ሳብዕ / ቦ/	01
4	እየፊላ	እየፊላ	በግዕዙ /ፊ/ ቦታ ሃምሱን / ፊ/ መጠቀም	01
5	ውሃ	ውሃ	በሳድሱ /ው/ ቦታ ግዕዙን /ው/ መጠቀም	01
6	ቡብለዋ	ቡብለዋ	በሳልሱ /ቡ/ ቦታ ሳድሱን /ቡ/ መጠቀም	01
			በራብዕ /ላ/ ቦታ ግዕዙን /ላ/ መጠቀም	01
7	ከጣፊጠ	ከጣፊጠ	በግዕዙ /ፊ/ ቦታ ሃምሱን / ፊ/ መጠቀም	01
8	ለተከበራ	ለተከበረ	በግዕዙ /ረ/ ቦታ ሃምሱን /ራ/ መጠቀም	03
9	የምያስፈልጉ	የሚያስፈልጉ	በሳልሱ /ሚ/ ቦታ ሳድሱን /ም/ መጠቀም	05
10	እንጨምራዋለን	እንጨምረዋለን	በግዕዙ /ረ/ ቦታ ሃምሱን /ራ/ መጠቀም	
11	ይጨመሪና	ይጨመርና	በሳድሱ /ር/ ቦታ ሳልሱን /ሪ/ መጠቀም	050

ከምሳሌዎች መረዳት እንደተቻለው ለአብዛኛዎቹ ስህተቶች መፈጸም ምክንያት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ የተነሳ ተማሪዎች በቃላት ውስጥ ሆሄያትን በተገቢ ቦታቸው አለመጠቀም ነው። እንዲሁም ስለ ሆሄያት ቅርጽ ካላቸው የእውቀትና ግንዛቤ ማነስ ጋር ይያዛል።

ለ. ሆሄያትን በሌላ ሆሄ መተካት የተፈጸሙ ስህተቶች

በጽህፈት ወቅት በሆሄያት አጠቃቀም ከሚፈጸሙ ስህተቶች አንዱ ሆሄያትን በሌላ ሆሄ መተካት ነው። Brown (1994) እንደገለጹት፣ ይህም ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ ሆሄያትን ያለቦታቸው በመተካካት ሲጠቀሙ ይፈጸማል። በሰንጠረዥ 4.4 የቀረበው ትንተና እንዳመለከተው በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶች እና በሰነድ ፍተሻ በሆሄያት አጠቃቀም ከተፈጸሙ ከታዩ ስህተቶች 3350 ስህተቶች ውስጥ በሆሄያት መተካካት የታየው 984 ወይም 29.37 በመቶ ሆኗል። አማካይ የስህተት መጠን 5.96 ሲሆን፣ በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የታየው የስህተት ድግግሞሽ ደግሞ 4.17 ይዟል። እነዚህን በቃላት ውስጥ የተፈጸሙ የሆሄያት መተካካት ስህተቶችን በተለያዩ ምሳሌዎች አንመለከታለን።

ምሳሌ:- 2

ተ.ቁ	ስህተት ያለበት ቃል	ትክክለኛው አጻጻፍ	የተፈጸመው ስህተት	የድርሰቱ ኮድ
1	ኤሄን	ይህን	/ይ/ን በ /ኤ/ መተካት	01 እና 28
2	ቅንጤ	ቅንጩ	/ጩ/ን በ /ጤ/ መተካት	50
3	ቦሃላ	ቦኋላ	/ኋ/ ን በ /ሃ/ መተካት	06
4	አስናድደው	አስናድተው	/ተ / ን በ /ደ / መተካት	06
5	አስቀምጠሁ	አስቀምጠው	/ ወ/ ን በ /ሁ/ መተካት	06

ከቀረቡ ምሳሌዎች መረዳት የሚቻለው በድርሰት ውስጥ ተማሪዎች በተጠቀሟቸው ቃላት ውስጥ የታየውን የሆሄያት መተካካት ስህተት ነው። ይህም የሆሄያት አንዳቸው በሌላቸው መተካት በታላሚው ቋንቋ የቃላት አደራደር ስርዓት የማይፈቅድ በመሆኑ የተፈጸመ ስህተት ነው።

ሐ. በቃላት ውስጥ በሆሄያት ግድፈት የታዩ ስህተቶች

የሆሄያት ግድፈት በቃላት አወቃቀር ወቅት ከቃላት ውስጥ የሆሄያትን መጥፋት ይመለከታል። Dulay, Burth & Krashen (1982)፣ Al-husban (2018) እና Gayo & Widodo (2018) እንደገለጹት፣ በቃላት ውስጥ የሚዋቀሩ ሆሄያት ከስደራው ቦታ መጥፋት የሆሄያት ግድፈት ይባላል። ይህ የሆሄያት ግድፈት የተግባራትን ሂደት ሊያደናቅፍ ስለሚችል በአጻጻፍ ወቅት ትኩረት መስጠት ይጠይቃል። በሰንጠረዥ 4.4. የቀረበው ትንተና እንዳመለከተው በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶች እና በሰነድ ፍተሻ በሆሄያት አጠቃቀም ከተፈጸሙ ከታዩ ስህተቶች 3350 ስህተቶች ውስጥ በሆሄያት ግድፈት የታየው 414 ወይም 12.36 በመቶ ሆኗል። አማካይ የስህተት መጠን 3.03 ሲሆን፣ በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የታየው የስህተት ድግግሞሽ ደግሞ 2.22 ይዟል። ፡ ቀጥሎ በቀረበው ምሳሌ በተማሪዎች ድርሰት በአጻጻፍ ወቅት በቃላት ውስጥ የታዩ የሆሄያትን ግድፈቶች እንመለከታለን።

ምሳሌ 3.

ተ.ቁ	ስህተት ያለበት ቃል	ትክክለኛው አጻጻፍ	የተፈጸመው ስህተት	የድርሰቱ ኮድ
1	በንጹ-	በንጹህ	የ /ሀ/ መጥፋት	01
2	አብና	አይብና	የ /ይ/ መጥፋት	03
3	ወዳው	ወዲያው	የ / ያ/ መጥፋት	055
4	ዴም	ደግሞ	የ/ግ / መጥፋት	028
5	በዛ ግዜ	በዚያን ጊዜ	የ/ ያ/ እና /ን/ መጥፋት	028
6	ሆኖ	ሆነው	የ /ው/ መጥፋት	028
7	ተያይዙ	ተያይዘው	የ / ው/ መጥፋት	028

ከላይ የተመለከትናቸው ምሳሌዎች ከቃላት አደራደር ውስጥ የሆኑትን መጥፋት ነው። ይህም ተገቢነት የሌለው የአሰዳደር ሂደት ነው።

መ. በዲቃላ ሆሄያት አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች

በተማሪዎች ድርሰት እና ሰነድ ፍተሻ ውስጥ በሆሄያት ቅርጽ የታየው የዲቃላ ሆሄያት አጠቃቀም ነው። ከዲቃላ ሆሄያት አጠቃቀም አኳያ በተማሪዎች ጽሁፍ ውስጥ በርካታ ስህተቶች ተፈጽመዋል። በሰንጠረዥ 4.4 የቀረበው ትንተና እንዳመለከተው በተማሪዎች ድርሰቶች እና በሰነድ ፍተሻ ውስጥ በሆሄያት አጠቃቀም ከተፈጸሙ 3350 ስህተቶች ውስጥ በዲቃላ ሆሄያት አጠቃቀም የታየው 440 ወይም 13.13 በመቶ ሆኗል። አማካይ የስህተት መጠን 2.67 ሲሆን፣ በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የታየው የስህተት ድግግሞሽ ደግሞ 1.96 ይዟል። ቀጥሎ በቀረበው ምሳሌ በተማሪዎች ድርሰት በአጻጻፍ ወቅት በቃላት ውስጥ የታዩ የዲቃላ ሆሄያት አጠቃቀም ስህተቶችን እንመለከታለን።

ምሳሌ 4.

ተ. ቁ	ስህተት ያለበት ቃል	ትክክለኛው አጻጻፍ	የተፈጸመው ስህተት	የድርሰቱ ኮድ
1	ቦሃላ	ቦኋላ	ቦ/ኋ/ ቦታ /ሃ/ መጠቀም	030
2	አደንጉዋሬ	አደንጓሬ	ቦ/ጓ/ ቦታ /ገ/ን መጠቀም	01
3	እንዳይበላሽ ወይም እንዳይጎልጉል	እንደይጓጉል	ቦ/ጓ/ ቦታ /ጎ/ን መጠቀም	055
4	ትኳረት	ትኩረት	ያልተገባ የ /ኳ/ አጠቃቀም	054

በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ በርካታ የዲቃላት ሆሄያት ስህተት ታይቷል። ለዚህ ምክንያቶች ብዙ ሊሆኑ ቢችሉም ዋናው የተማሪዎች ከዲቃላት ሆሄያት ጋር ያለው ትውውቅ ማነስ ነው። ስለዚህ አጋዥ ሆሀያትን እንዲለዩ ማድረግ የመምህራን ቀዳሚ ተግባር ሊሆን ይገባል።

ሠ. በሆሄያት ጭመራ ምክንያት የታዩ ስህተቶች

Karim, Mohamed, Ismail, Shahed & Rahman (2018) እንደገለጹት፣ የሆሄያት ጭመራ ስህተት በትክክለኛው የቃላት አወቃቀር ውስጥ የማያስፈልግ ወይም አላስፈላጊ ሆሄያትን በመጨመር የሚፈጸም ነው። በሆሄያት አጠቃቀም ወቅት በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ከተፈጸሙ ስህተቶች የሆሄያት ጭመራ ተጠቃሽ ነው። በሰንጠረዥ 4.4 የቀረበው ትንተና እንዳመለከተው በተማሪዎች ድርሰቶች እና በሰነድ ፍተሻ ውስጥ በሆሄያት አጠቃቀም ከተፈጸሙ ከታዩ ስህተቶች 3350 ስህተቶች ውስጥ በቃላት ውስጥ ባልተገባ የሆሄያት ጭመራ የታየው 279 ወይም 8.33 በመቶ ሆኗል። አማካይ የስህተት መጠን 1.69 ሲሆን፣ በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የታየው የስህተት ድግግሞሽ ደግሞ 1.24 ይዟል። በተማሪዎች ድርሰት በአጻጻፍ ወቅት በቃላት ውስጥ የታዩ ያልተገባ የሆሄያት ጭመራ ስህተቶችን ምሳሌ ቀጥሎ እንመለከታለን።

ምዕሌ 5.

ተ.ቁ	ስህተት ያለበት ቃል	ትክክለኛው አጻጻፍ	የተፈጸመው ስህተት	የድርሰቱ ኮድ
1	...ቅመማ ቅመሞችንና ጨው (?) እንወቅጣለን	ጨው	ያልተገባ የ /-ን/ ሆሄ ጭማሪ	05
2	ተቀላቅለ(ው) ሁሉም የቅመም አይነትና ጨው ይጨመራል።	ሁሉም የቅመም አይነትና ጨው ይጨመራል።	ያልተገባ የ/-ው/ ሆሄ ጭማሪ	07
3	የተዘጋጀው ቅንጠ ለብቻ (ው) በእሳት ተጥደው (ው)..	የተዘጋጀው ቅንጠጭ ለብቻ በእሳት ተጥደ..	ያልተገባ የ(-ው/ ሆሄ ጭማሪ	050
4	... ቅቤ ይጨምራና ተወቅጠ(ው) የነበረው...	.. ቅቤ ይጨመርና ተወቅጦ የነበረው...	ያልተገባ የ /-ው/ አጠቃቀም	054
5	...የሚደሰቱ (?) በት በዓል	...የሚደሰቱበት በዓል	ያልተገባ የ/-ን-/	050

ከላይ የተመለከትነው በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የተፈጸሙ ከሆሄያት አጠቃቀም ጋር የተያያዙ ስህተቶች ናቸው። ይህም በቋንቋ አጠቃቀም ወቅት ከተፈጸሙ ስህተቶች ከፍተኛው ስፍራ የያዘ ስህተት ስለሆነ የቋንቋ መምህራን ትኩረት ይጠይቃል።

4.1.2.1.2 በቃላት እና ሀረጎች ድግግሞሽ የታዩ ስህተቶች

በድርሰት ውስጥ በቃላትና ሀረጎች ድግግሞሽ የሚፈጸሙ ስህተቶች ከቋንቋ አጠቃቀም ስህተት ጋር ይያያዛል (Dulay, Burth & Krashen, 1982) ። ከቋንቋ አጠቃቀም አኳያ በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ከታዩ ስህተቶች የቃላትና የሀረጎች ድግግሞሽ ተጠቃሽ ነው። በዚህ መሰረት በሰንጠረዥ 4.4 የቀረበው መረጃ እንዳመለከተው በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶችና ሰነድ ፍተሻ በቋንቋ አጠቃቀም ከተፈጸሙ 4610 ስህተቶች ውስጥ በቃላትና ሀረጎች ድግግሞሽ የታየው 383 ወይም 9.21 በመቶ ሆኗል። አማካይ የስህተት መጠን 2.32 ሲሆን፣ በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የታየው የስህተት ድግግሞሽ ደግሞ 1.7 ይዟል። ቀጥለን ምዕሌዎችን እንመለከታለን።

ምዕሌ 6.

ሀ. ቡላውን አፍሶ አፍሶ መጨመር .. :: የተሰመረበት ቃል ድግግሞሽ የታየበት ነው።

(050)

ትክክለኛው አጻጻፍ

ቡላውን እያፈሱ መጨመር...

ለ. ጌፋታ የወላይታ ዓመት መለወጫ በዓል ሲሆን ይህ በዓል በየዓመቱ መስከረም አስራ አራት እስከ መስከረም ሃያ ቀን ውስጥ እሁድ የሚከበርበት ቀን ሲሆን በዚህ በዓል። በዚህ አረፍተ ውስጥ የተሰመረባቸው ቃላት ድግግሞሽ የታየባቸው ናቸው። (021)

ትክክለኛው አጻጻፍ

ጌፋታ የወላይታ ህዝብ የዘመን መለወጫ በዓል ሲሆን፣ በየዓመቱ ከመስከረም አስራ አራት እስከ መስከረም ሃያ ባሉ ቀናት ውስጥ እሁድ ይከበራል። በዚህ በዓል።

ሐ. ማንበብ ማለት ሰው ወደሰበበት ወይም ቴማር ወደቀደበት እንደደርስ የምመራ እና ባለ አእምሮአዊ እንድሆን የሚደርግ ትልቅ ሀላፊነት ነው። ለሰው ምጠቅም ማንበብ ለሰው በብዙት የምጠቅም ነገር ነው። ይህ አረፍተ ነገር በራሱ የአዋቃቀርና ሌሎችም ስህተቶች ያለበት ነው። በዚህ አቀራረብ የተሰመረባቸውን ቃላትን ድግግሞሽ ማሳያ ምሳሌ ነው። (045)

መ. የሀገር ሰላም...፣ ሀገሩ ሰላም.... ሀገሩሁ ሰላም.... ሀገር ሰላም 053

ትክክለኛው

የሀገር ሰላም.....

ከላይ በአራቱም ምሳሌዎች የተሰመረባቸው ቃላትና ሀረጎች ድግግሞሽ የታየባቸው ናቸው።

4.1.2.1.3 በኢ-መደበኛ የቋንቋ አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች በጽህፈት ለሚደረገው ተግባራትና መረጃ ልውውጥ መደበኛውን የቋንቋ አጠቃቀም ሂደት መከተል ያስፈልጋል። ነገር ግን በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ አልፎ አልፎ ኢ-መደበኛ የቋንቋ አጠቃቀሞች ይታያሉ። በዚህ መሰረት በሰንጠረዥ 4.4 የቀረበው መረጃ እንዳመለከተው በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶችና በሰነድ ፍተሻ ወቅት በቋንቋ አጠቃቀም ከተፈጸሙ 4610 ስህተቶች ውስጥ በኢ-መደበኛ የቋንቋ አጠቃቀም የታየው 306 ወይም 6.64 በመቶ ሆኗል። አማካይ የስህተት መጠን 1.85

ሲሆን፣ በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የታየው የስህተት ድግግሞሽ ደግሞ 1.36 ይዟል። ቀጥለን ምሳሌዎችን እንመለከታለን።

ለምሳሌ 7.

ተ.ቁ	ኢ-መደበኛው አጠቃቀም	መደበኛው አጠቃቀም	የደርሰቱ ኮድ
1	ኢንጂነር	መሀንዲስ	045
2	ሚሊኒየም	ምዕተ ዓመት	027
3	ማትሪክ	የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ፈተና	039

4.1.2.1.4 የቃላት አጠቃቀም

በመረጃ ልውውጥ ሂደት ተገቢውን መልዕክት ለመለዋወጥ ቃላት ትክክለኛው የአደራደር ስርዓታቸውን ሊጠብቁ ይገባል። ካልሆነ ግን ሊተላለፍ የተፈለገውን መልዕክት ትርጉም አልባ ወይም የተሳሳተ ትርጉም እንዲሰጥ ሊያደርግ ይችላል። በዚህ መሰረት በተማሪዎች ድርሰት የቃላት አጠቃቀም ቅደም ተከተላዊ አቀማመጡ ስህተት ታይቶበታል። ሰንጠረዥ 4.4 እንደሚያስረዳን በቃላት አጠቃቀም ከተፈጸሙ አጠቃላይ 4610 ስህተቶች ውስጥ 574 ወይም 12.45 በመቶ ሆኗል። አማካይ የስህተት መጠን 3.48 ሲሆን፣ በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የታየው የስህተት ድግግሞሽ ደግሞ 2.55 ይዟል። ቀጥለን ምሳሌዎችን እንመለከታለን።

ምሳሌ 8.

ሀ. በወንፍት ይበጠራል (01)።

ትክክለኛው የቃላት አጠቃቀም በወንፊት ይነፋል።

ለ. ምጣድ በእሳት ተጥዶ ባለው ላይ ቆጮ...። (01) የቃላት አደራደር ችግር ያለበት ነው።

ትክክለኛው የቃላት አጠቃቀም

በተጣደው ምጣድ ላይ ቆጮ...።

ሐ. በእጅ ሰነካ ደቀት እንድሆን ድርስ ከዛቡኋላ ምጣድ ይጠዳል። (050)

ትክክለኛው የቃላት አጠቃቀም

በእጅ ሰነካ እስኪደቅ ድረስ ምጣድ ላይ ይጣዳል።

መ. አንድ ቆርቆሮ ውሃ ጨምራ ከተጨመርኩት በኋላ...። (እንዲህ አይነት አገላለጽ የለም)

ትክክለኛው የቃላት አጠቃቀም አንድ ብርጭቆ ውሃ ከጨመርኩ በኋላ...።

ከላይ የተመለከትናቸው ምሳሌዎች የቃላትን ስርዓታዊ አደራደር ያልተከተሉ ናቸው። ይህ የአደራደር ስህተት ለአንባቢ ተገቢው መልዕክት እንዳይተላለፍ ያግዳል። ስለሆነም በድርሰት ጽሁፈት ወቅት ለቃላት አጠቃቀም ተገቢውን ትኩረት ማድረግ ያስፈልጋል።

4.1.2.2 የቋንቋ አወቃቀር ስህተት

በአፍ መፍቻም ሆነ በሁለተኛ ቋንቋ የቋንቋ ተናጋሪ ማህበረሰብ በመስማማት የተቀበለውና በመረጃ ልውውጥ የሚጠብቀው የቋንቋው ህግ አለ። የአወቃቀር ስርዓቱም እንዲከተል ይገደዳል። ምክንያቱም የአወቃቀር ሂደቱ የሚጣስ ከሆነ ስህተት ይፈጠራል። ይህም ስህተት የቋንቋ አወቃቀር ስህተት ይባላል። በቋንቋ አወቃቀር ስር ባብዛኛው የሚከሰቱ ስህተቶች ከአረፍተ ነገር ስምምነት፣ ከመስተዋድድና አያያዣች አጠቃቀም ጋር ይያያዛል። በዚህ መሰረት የተማሪዎች ድርሰት ከቋንቋ አወቃቀር አኳያ ሲፈተሽ ቀደም ተብሎ በሰንጠረዥ 4.3. እንተገለጸው በሁለት ዙር ከተማሪዎች ድርሰት እና ከሰነድ ፍተሻ ውስጥ ከታዩ አጠቃላይ 9980 ስህተቶች ውስጥ በቋንቋ አወቃቀር ምድብ የታየ ስህተት 2610 (26.15%) ሲሆን፣ አማካይ የስህተት መጠን 15.82 ነው። የስህተት ድግግሞሽ 11.6 ሲሆን፣ ትክክለኛነት ተዛማጅነት 8.64 መሆኑን ትንተናው አረጋግጧል።

ሰንጠረዥ 4.5. በተማሪዎች ድርሰት እና ሰነድ ውስጥ የተፈጸሙ የቋንቋ አወቃቀር ስህተቶች ምድብ

የስህተት አይነት	ድርሰት 1					ድርሰት 2					ስሰነድ ፍተሻ				
	የስህተት ተኮር	በመቶ	አማካይ	የስህተት ድግግሞሽ	ትክክለኛነትና ተዛማጅነት	የስህተት ተኮር	በመቶ	አማካይ	የስህተት ድግግሞሽ	ትክክለኛነትና ተዛማጅነት	የስህተት ተኮር	በመቶ	አማካይ	የስህተት ድግግሞሽ	ትክክለኛነትና ተዛማጅነት
የአረፍተ ነገር ስምምነት	527	41.1	9.98	5.36	17.61	336	53.33	6.11	4.31	23.21	405	57.98	7.36	7.45	13.41
የአያያዣች አጠቃቀም	432	33.7	7.85	4.65	21.48	203	32.22	3.89	2.60	38.42	196	28	3.56	3.61	27.71
የመስተዋድድ ድርሰት አጠቃቀም	321	25.0	5.84	3.46	28.91	91	14.45	1.65	1.16	85.71	99	14.14	1.8	1.82	54.86
ድምር	1280	100	23.27	13.79	7.25	630	100	11.45	8.07	12.38	700	100	12.73	12.89	7.76

በሰንጠረዥ 4.5 በተማሪዎች ድርሰት እና ሰነድ ፍተሻ በቋንቋ አወቃቀር ውስጥ የሚመደቡ ስህተቶች መጠን ሲታይ የአረፍተ ነገር ስምምነት 48.58 በመቶ፣ የአያያዥኞች አጠቃቀም 31.84 በመቶ እና የመስተዋድዶች አጠቃቀም 19.58 በመቶ ሆኗል። እንዲሁም በቋንቋ አወቃቀር ውስጥ የሚመደቡ ስህተቶች በአንድ ድርሰት ውስጥ ያላቸው ድግግሞሽ መጠን ሲታይ የአረፍተ ነገር ስምምነት 7.78 በመቶ፣ የአያያዥኞች አጠቃቀም 5.1 በመቶ እና የመስተዋድዶች አጠቃቀም 3.14 በመቶ መሆኑ ተረጋግጧል።

4.1.2.2.1 በአረፍተ ነገር ውስጥ በተዋቃሪዎች አለመስማማት የታዩ ስህተቶች

የተሳካ ጽሁፍ በተዋቃሪ ክፍሎች በጥራት መሰለፍ ላይ ይመሰረታል። እነዚህ ተዋቃሪዎች ሆሄያት፣ ቃላት፣ ሀረጎች፣ የታሪኮችን አወቃቀር እና አደረጃጀት እንዲሁም አገባቦች ናቸው (Chong, 2018)። የአረፍተ ነገር መዋቅር የሚገነባው ከእነዚህ ተዋቃሪዎች መስማማት ነው። ለአንባቢ የተሟላ መልዕክት እንዲተላለፍ በአረፍተ ነገር ውስጥ የሚዋቀሩ ክፍሎች የቋንቋ ህግ በሚፈቅደው መሰረት ሊሰደሩ ይገባል (Datchuk & Rodgers, 2019)። ነገር ግን የተዋቃሪዎች አለመስማማት በጽሁፍ ውስጥ ስህተት እንዲፈጸም ምክንያት ይሆናል። በዚህ መሰረት በተማሪዎች የተጻፉ ድርሰቶች እና ሰነዶች ከቋንቋ አወቃቀር አኳያ ሲፈተሹ የአረፍተ ነገር ያለመስማማት ታይቶባቸዋል። በሰንጠረዥ 4.5 በቀረበው መረጃ መሰረት በአጠቃላይ በቋንቋ አወቃቀር ከታዩ 2610 ስህተቶች ውስጥ 1268 ወይም 48.58 በመቶ በአረፍተ ነገር ውስጥ በተዋቃሪዎች አለመስማማት የታዩ ስህተቶች ናቸው። በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ በአረፍተ ነገር መስማማት የታዩ ስህተቶች አማካይ 7.68 ሲሆን በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የስህተት ድግግሞሽ መጠን 7.78 በመቶ ይይዛል። የሚከተሉትን ምሳሌዎች እንመለከታለን።

ምሳሌ1.

ሀ. ጌፋታ የወላይታ ዓመት መለወጫ በዓል ሲሆን ይህ በዓል በየዓመቱ መስከረም አስራ አራት እስከ መስከረም ሃያ ቀን ውስጥ እሁድ የሚከበርበት ቀን ሲሆን በዚህ በዓል። (021)

ትክክለኛው አጻጻፍ

ጌፋታ የወላይታ ዘመን መለወጫ በዓል ሲሆን፣ ይህ በዓል በየዓመቱ ከመስከረም አስራ አራት እስከ መስከረም ሃያ ባሉ ቀናት ውስጥ እሁድ የሚከበር ነው። በዚህ በዓል።

ይህ አረፍተ ነገር ስለ ጊፋታ በዓል መግለጽ የጀመረ ቢሆንም ማሰሪያ አንቀጽ የለውም። ስለሆነም የባለቤትና ማሰሪያ አንቀጽ አለመስማማት የታየበት አረፍተ ነገር ነው።

ለ. አንድ ሳምንት ለበዓል እያሌ እንጨትን ይፍልቃሉ። ትክክለኛው አጻጻፍ (ለበዓሉ አንድ ሳምንት ሲቀር እንጨት ይፈለጣል።) የአወቃቀር ችግር ታይቶበታል። (045)

ሐ. ለእነርሱ የምያስፈልጉትን ነገሮች ሁሉ አሟልተው ለእነርሱ ምግብ አይነት ወይም ስጋ ብቻ ሳይሆን ከኔ ልብስ ጭምር ይገዛለታል።

ትክክለኛው አጻጻፍ

ለእነሱ የሚያስፈልጋቸው ነገር ይሟላላቸዋል። የሚዘጋጅላቸው ምግብና መጠጥ ብቻ ሳይሆን ልብስም ይገዛላቸዋል።

ይህ ውስብስብ አረፍተ ነገር በሶስተኛ መደብ ብዙ ቁጥር ለእነሱ ብሎ ይጀምርና በሶስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ተባእታይ ጾታ ይገዛለታል ብሎ ይደመድማል። የሚገዛላቸው እነሱ ሆነው ሳሉ በእሱ ጨርሷል። በዚህ አረፍተ ነገር የታየው የቁጥጥር አለመስማማት ነው።

ከላይ በቀረቡ ምሳሌዎች በአረፍተ ነገሮች ውስጥ የባለቤትና ማሰሪያ አንቀጽ አለመስማማት፣ የአወቃቀር ችግር እና የቁጥጥር አለመስማማት ታይቷል።

4.1.2.2.2 በአያያዦች አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች

አያያዥ ቃላትና ሀረጎች በጽህፈት ወቅት ሃሳቦችን፣ አረፍተ ነገሮችን እና አንቀጾችን የማሰናሰል ሚና አላቸው። በአንድ አረፍተ ነገር ወይም አንቀጽ ውስጥ ከአንደኛው ሃሳብ ወደሚቀጥለው ሃሳብ ለመሸጋገር ይጠቅማሉ። በተጨማሪም ቃልን ከቃል፣ ሀረግን ከሀረግ እና አረፍተ ነገርን ካረፍተ ነገር ለማያያዝ ያገለግላሉ ። እነዚህ አያያዥ ቃላትና ሀረጎች የአንድን ሃሳብ ፍሰት፣ ቅደም ተከተል እና አቅጣጫ የሚጠቁሙ ስለሆነ በጽሁፍ ውስጥ የሚኖራቸው ፋይዳ ከፍተኛ ነው። በሰንጠረዥ 4.5 ከቀረበው መረጃ አኳያ የተማሪዎች ድርሰት ሲፈተሽ በቋንቋ አወቃቀር ውስጥ ከተፈጸሙ 2610 ስህተቶች ውስጥ 831 ወይም 31.84 በመቶ አያያዥ ቃላትና ሀረጎች የታዩ ስህተቶች ናቸው። በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ በአያያዦች የታዩ ስህተቶች አማካይ 5.05 ሲሆን በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የስህተት ድግግሞሽ መጠን 5.1 በመቶ ሆኗል። በምሳሌዎች እንመለከታለን።

ምሳሌ 2.

ሀ. ለማደባለቅ አብና ደግሞ እንጨምራለን () (03)

ትክክለኛው አጻጻፍ

.... አይብ እንጨምራለን።

በዚህ አረፍተ ነገር የተሰመረባቸው ና እና ደግሞ የተባሉ አያያዦች አወቃቀራቸው ያልተገባ ነው።

ለ. በእጅ ሰነድ ደቀት እንደሆን ድርስ ከዛብህላ ምጣድ ይጠዳል። (050)

ትክክለኛው አጻጻፍ

መድረቁ በእጅ ተነክቶ እስክረጋገጥ ድረስ ምጣድ ላይ ይጠዳል። ስለሆነም ከዛ ቦህላ (ከዚያ ቦህላ) ያልተገባ አያያዥ አጠቃቀም ነው።

ሐ. ከዚህ በዓል ለበዓሉ ሶስት ወር ስቀረው..... ::(021)

ትክክለኛው አጻጻፍ

በዓሉ ሶስት ወር ሲቀረው.....:: ከዚህ አረፍተ ነገር አኳያ ስህተት በመጀመሪያ አረፍተ ነገር የተሰመረበት አያያዥ እና በዓል አስፈላጊ አይደሉም። እንዲሁም "ለ" አላስፈላጊ ጭመራ ነው። አወቃቀራቸውም ስህተት አለበት።

መ. እቃው ላይ መበተን ከዚ ቦህላ እሱ ከቀዘዘቀዘ ወዳው ምጣድ ላይ.....::(10)

ትክክለኛው አጻጻፍ

እቃው ላይ መበተንና ሲቀዘቅዝ ወዲያው ምጣድ ላይ...:: በመጀመሪያው አረፍተ ነገር ውስጥ የተሰመረበት ከዚ ቦህላ (ከዚያ ቦህላ) ምክንያተዋ ባልሆነ መልኩ የተዋቀረ ስለሆነ በአወቃቀሩ ስህተት እንዲፈጠር አደርጓል።

4.1.2.2.3 በመስተዋድድ አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች

መስተዋድዶች ሚናቸው በቃላት፣ ሀረጎች እና አረፍተ ነገር ውስጥ ተዋቃሪዎችን ማስማማት ወይም ማዛመድ ነው። ስለሆነም በቋንቋ አወቃቀር ውስጥ ትኩረት ይሰጣቸዋል። በሰንጠረዥ

4.5. የቀረበው መረጃ እንዳመለከተው በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ከመስተዋድዶች አወቃቀርና አጠቃቀም አኳያ ሲታይ በቋንቋ አወቃቀር ውስጥ ከተፈጸሙ 2610 ስህተቶች ውስጥ 511 ወይም 19.58 በመቶ በመስተዋድዶች አወቃቀርና አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች ናቸው። በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ በመስተዋድድ አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች አማካይ 3.1 ሲሆን በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የስህተት ድግግሞሽ መጠን 3.14 በመቶ ሆኗል።

ምሳሌ 3.

ሀ. ይህ በዓል በየዓመቱ () መስከረም አስራ አራት እስከ መስከረም ሃያ...:: (50)

ትክክለኛው አጻጻፍ

ይህ በዓል በየዓመቱ ከመስከረም አስራ አራት እስከ መስከረም ሃያ... :: ምሳሌ "ሀ" ላይ በቀረበው አረፍተ ነገር ውስጥ ክፍት የተተወው ቦታ የመስተዋድድ (ከ) ቦታ ሲሆን፣ በተገቢ ቦታው ባለመግባቱ ስህተት እንዲፈጸም አድርጓል።

ለ. በእጅ ሰነድ ደቀት እንደሆን ድርስ ከዛ ቦህላ ምጣድ () ይጠዳል :: (051)

ትክክለኛው አጻጻፍ

መድረቁ በእጅ ተነክቶ እስክረጋገጥ ድረስ ምጣድ ላይ ይጣዳል። በምሳሌ “ለ” እንደተመለከትነው ክፍት የተተወው ቦታ የመስተዋድድ (ላይ) ቦታ ሲሆን ጥቅም ላይ አልዋለም። ይህም በአረፍተ ነገሩ አወቃቀር ስህተት እንዲፈጠር አድርጓል።

ሐ. ፍጫታ የምባለው (የ) ወላይታ ባህላዊ () ምግብ አይነቶች አንዱ ነው። (034)
ትክክለኛው አጻጻፍ

ፍጫታ ከወላይታ ባህላዊ የምግብ አይነቶች አንዱ ነው። በምሳሌ “ሐ” እንደተመለከትነው ክፍት የተተወው ቦታ የመስተዋድድ (የ) ቦታ ሲሆን ጥቅም ላይ አልዋለም። በአንጻሩ በ(የ) ቦታ “ከ” መሆን ሲገባው ያልቦታው ተዋቅርዋል።ይህም በአረፍተ ነገሩ አወቃቀር ስህተት እንዲፈጠር አድርጓል።

4.1.2.3 የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም ስህተት

ስርዓተ ነጥብ የምልክቶች ስርዓት ሲሆን፣ በአረፍተ ነገር አወቃቀር ውስጥ ተዋቃሪዎችን ለመለየትና ትክክለኛው መልዕክት ለአንባቢ እንዲደርስ የማድረግ ሚና አላቸው (Nurhaidah, 2018)። ስለሆነም አንድ ጸሐፊ የመጻፉን አላማ ወይም ጭብጡን ለተደራሲያን ለማድረስ ማድረግ ካለበት ጥንቃቄዎች ውስጥ አንዱ የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም ነው። ምክንያቱም የጽሁፉ መልዕክት በትክክል እንዲደርስ ወይም እንዲዛባ ሊያደርጉ ይችላሉ።

ከስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም አኳያ የተማሪዎች ድርሰት እንዲተነተን ተደርጓል። በዚህም መሰረት ቀደም ሲል በሰንጠረዥ 4.3. የቀረበው የመረጃ ትንተና እንደሚያስረዳው በሁለት ዙር ከተማሪዎች ድርሰት እና ከሰነድ ፍተሻ ውስጥ ከታዩ አጠቃላይ 9980 ስህተቶች ውስጥ ከስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ምድብ የታየ ስህተት 2050 (20.54%) ሲሆን፣ አማካይ የስህተት መጠን 12.42 ነው። የስህተት ድግግሞሹ 9.1 ሲሆን፣ ትክክለኛነት ተዛማጅነት 11 መሆኑን ትንተናው አረጋግጧል።

ሰንጠረዥ 4.6. በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የተፈጸሙ የስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ስህተቶች ምድብ

የስህተት አይነት	ድርሰት 1					ድርሰት 2					ሰነድ ፍተሽ				
	የስህተት ተባብሮ	በመቶ ሲባል	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	ተስተካኝነት	የስህተት ተባብሮ	በመቶ ሲባል	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	ተስተካኝነት	የስህተት ተባብሮ	በመቶ ሲባል	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	ተስተካኝነት
	የአራት ነጥብ አጠቃቀም	102	34	1.85	1.1	90.98	93	34.45	1.89	1.19	83.87	51	36.43	0.93	0.94
የነጠላ ሰረዝ አጠቃቀም	108	36	1.98	1.16	85.93	90	33.33	1.64	1.16	86.67	47	33.57	0.85	0.86	115.55
የድርብ ሰረዝ አጠቃቀም	90	30	1.64	0.97	103.11	87	32.22	1.58	1.11	89.66	42	30	0.76	0.77	129.31
ድምር	300	100	5.45	3.23	90.94	270	100	4.91	3.46	28.89	140	100	2.55	2.38	38.79

በተማሪዎች ድርሰትና ሰነድ ውስጥ የተፈጸሙ የስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ስህተቶች በመቶኛ የአራት ነጥብ 34.65%፣ የነጠላ ሰረዝ 34.5% እና የድርብ ሰረዝ 30.85% ሆኗል። አንዲሁም በስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም ውስጥ የሚመደቡ ስህተቶች በአንድ ድርሰት ውስጥ ያላቸው ድግግሞሽ መጠን በመቶኛ የአራት ነጥብ 1.09%፣ የነጠላ ሰረዝ 1.08% እና የድርብ ሰረዝ 0.97% መሆኑ ተረጋግጧል። ቀጥለው የቀረቡ ምሳሌዎችን እንመለከታለን።

ሀ. አራት ነጥብ አገልግሎት (፡፡)፦ በአረፍተ ነገር መጨረሻ የሚያርፍ የስርዓተ ነጥብ አይነት ሲሆን፣ የተረጋገጡና ቀጥተኛ ሀሳቦችን ለመግለጽ ያገለግላል (Nurhaidah,2018)። ከላይ ሰንጠረዥ 4,6 የትንተና መረጃ እንደሚያስረዳን በተማሪዎች ከተጻፉ ድርሰቶችና ሰነዶች ውስጥ በስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ከታዩ 710 ስህተቶች ውስጥ 246 ወይም 34.65% በአራት ነጥብ አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች ናቸው። በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ በአራት ነጥብ አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች አማካይ 1.49 ሲሆን፣ በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የስህተት ድግግሞሽ መጠን 1.09 % ሆኗል። በዚህ ስር የቀረቡ ምሳሌዎችን እንደሚከተለው እንመለከታለን።

ምሳሌ 1.

ሀ. ብላንዶ ስሰራ ከሁለት ምግብ ዓይነት ይሰራል () (01)

ትክክለኛው አጻጻፍ

ብላንዶ ስሰራ ከሁለት የምግብ አይነቶች ነው።

ለ. በደንብ እየፌላ ባለው ወሃ ላይ ይጨመራል () 01

ትክክለኛው አጻጻፍ

በፈላ ወሃ ላይ ይጨመራል።

ሐ. .. ቆጮ በብለዋ ይታመሳል () ስበስል እናወጣለን () አደንጉዋሬ ላይ ጨው ይጨመራል () ያ ከጣፌጠ አይተን እናወጣለን () 01

ትክክለኛው አጻጻፍ

.. ቆጮ በቢላዋ ይታመሳል፤ ሲበስል ይወጣል፤ አደንጉዋሬው ላይ ጨው ይጨመራል፤ መጣፈጡ ተረጋግጦ ይወጣል።

መ. የወላይታ ባህላዊ ምግብ የብላንዶ አሰራር ኤሃን ይመስላል () አራት ነጥብ

ትክክለኛው አጻጻፍ

ከወላይታ ባህላዊ ምግቦች የብላንዶ አሰራር ይህን ይመስላል።

ከላይ በቀረቡ ምሳሌዎች በ ሀ፣ ለ እና መ በቅንፍ ውስጥ ክፍት የተተው ቦታዎች አራት ነጥብ ጥቅም ላይ ያልዋለባቸው ናቸው። ነገር ግን በ ሐ በቀረበው ምሳሌ የመጀመሪያ በተከታታይ የመጡ ክፍት የተተው የድርብ ሰረዝ ቦታዎች ሲሆኑ በመጨረሻው ቅንፍ የተተወው የአራት ነጥብ ቦታ ነው።

ሌላው በተማሪዎች ደርሰት ውስጥ የታየው ያልተገባ የአራት ነጥብ አጠቃቀም ነው።

ምሳሌ 2.

ወንዶች የሚለብስት። ድንጉዛ ወይም ሀዲያ በመባል። የሚታወቀው።...

ለ. ነጠላ ሰረዝ (፣)፦ በጽሁፍ ውስጥ በዝርዝር የሚቀርቡ ቃላትንና ሀረጎችን ለመለየት የሚያገለግል ስርዓተ-ነጥብ ነው (Nurhaidah,2018)። ከላይ ሰንጠረዥ 4.6 የትንተና መረጃ እንደሚያስረዳን በተማሪዎች ከተጻፉ ድርሰቶችና ሰነዶች ውስጥ በስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ከታዩ 710 ስህተቶች ውስጥ 245 ወይም 34.5% በነጠላ ሰረዝ አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች ናቸው። በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ በነጠላ ሰረዝ አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች አማካይ 1.48 ሲሆን፣ በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የስህተት ድግግሞሽ መጠን 1.08 % ሆኗል። በዚህ ስር የቀረቡ ምሳሌዎችን እንደሚከተለው እንመለከታለን።

ምሳሌ 3.

ሀ. ... ቅቤ በቂ መሆኑን ሲያረጋግጡ ዘመድ (፤) ጎረቤት (፤) ጓደኛ (፤) ሁሉ ... (07)

ትክክለኛው አጻጻፍ

... ቅቤ በቂ መሆኑ ሲረጋገጥ ዘመድ፣ ጎረቤት፣ ጓደኛ፣...።

ከተዘርዘሪዎች ቀጥሎ የሚያስፈልገው ስርአተ ነጥብ ነጠላ ሰረዝ ሊሆን ይገባ ነበር፤ ነገር ግን ያልተገባ የድርብ ሰረዝ አጠቃቀም ታይቷል።

ለ. የሚያስፈልጉ ቅመም ይጨመርበታል (፤) እንደገና ቅቤ ይጨመራልና ተወቅጠው የነበረው ጨው ይነሰነሰበታል። (07)

አረፍተ ነገሮቹ ተያይዘው መነገራቸው ግዴታ ከሆነ ትክክለኛው አጻጻፍ

የሚያስፈልገው ቅመም ይጨመራል፤ ከዚያም ቅቤ ይጨመርና ተወቅጦ የነበረው ጨው ይነሰነሳል።

በዚህ ምሳሌ የተመከትነው ያልተገባ የነጠላ ሰረዝ አጠቃቀም ሲሆን፣ ቦታው የድርብ ሰረዝ ነው። ሐ. ... ቅቤ፣ በርበሬ፣ ሽንኩርት፣ ዘይት፣... 021

ትክክለኛው አጻጻፍ

... ቅቤ፣ በርበሬ፣ ሽንኩርት፣ ዘይት፣....

በምሳሌው እንደተመለከትነው ከሚዘረዘሩ ቃላት ቀጥሎ መምጣት ያለበት ስርዓት ነጥብ ነጠላ ሰረዝ መሆን ሲገባው ድርብ ሰረዝ ተግባራዊ ተደርጓል።

ከቀረቡ ምሳሌዎች መረዳት የሚቻለው ተማሪዎች የነጠላ ሰረዝንና የድርብ ሰረዝ አገልግሎት እና ምንነት ላይ ያላቸው እውቀት ወይም ግንዛቤ አናሳ መሆኑን ነው።

ሐ. ድርብ ሰረዝ (፤)፦ በጽሁፍ ውስጥ በተከታታይ የሚመጡ ተያያዥነት ያላቸውን ሙሉ ሃሳቦች ለይቶ ለማሳየት የሚያገለግል የስርዓተ ነጥብ አይነት ነው (Nurhaidah,2018)። በዚህ መሰረት በተማሪዎች የተጻፉ ድርሰቶችና ሰነዶች ሲፈተሹ ከስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ከታዩ 710 ስህተቶች ውስጥ 219 ወይም 30.85 በመቶ በድርብ ሰረዝ አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች ናቸው። በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶችና ሰነዶች ውስጥ በድርብ ሰረዝ አጠቃቀም የታዩ ስህተቶች አማካይ 1.33 ሲሆን፣ በአንድ መቶ ቃል ውስጥ የስህተት ድግግሞሽ መጠን 0.97 በመቶ ይይዛል። ምሳሌዎችን እንመለከታለን።

ምሳሌ 4.

ሀ. .. ቆጮ በብለዋ ይታመሳል () ስበስል እናወጣለን () አደንጉዋሬ ላይ ጨው ይጨመራል () ያ ከጣፌጠ አይተን እናወጣለን () 01

ትክክለኛው አጻጻፍ

.. ቆጮ በቢላዎ ይታመሳል፤ ሲበስል ይወጣል፤ አደንገሬው ላይ ጨው ይጨመራል፤ መጣፈጡ ተረጋግጦ ይወጣል።

በ ሀ በቀረበው ምሳሌ የመጀመሪያዎቹ በተከታታይ የመጡ ክፍት የተተው የደርብ ሰረዝ ቦታዎች ናቸው።

ለ. ... ቅቤ በቂ መሆኑን ሲያረጋግጡ ዘመድ (፤) ጎረቤት (፤) ጓደኛ (፤) ሁሉ ... (07)

ትክክለኛው አጻጻፍ

... ቅቤ በቂ መሆኑ ሲረጋገጥ ዘመድ፣ ጎረቤት፣ ጓደኛ፣...።

ከተዘርዘሪዎች ቀጥሎ የሚያስፈልገው ስርአተ ነጥብ ነጠላ ሰረዝ መሆን ነበረበት፤ ነገር ግን ያልተገባ የደርብ ሰረዝ አጠቃቀም ታይቷል።

ሐ. የሚያስፈልጉ ቅመም ይጨመርበታል (፣) እንደገና ቅቤ ይጨመራና ተወቅጠው የነበረው ጨው ይነሰነስበታል። (07)

አረፍተ ነገሮቹ ተያይዘው መነገራቸው ግዴታ ከሆነ ትክክለኛው አጻጻፍ

የሚያስፈልገው ቅመም ይጨመራል፤ ከዚያም ቅቤ ይጨመርና ተወቅጦ የነበረው ጨው ይነሰነሳል።

በዚህ ምሳሌ የተመከትነው ያልተገባ የነጠላ ሰረዝ አጠቃቀም ሲሆን፣ ቦታው የደርብ ሰረዝ ነው። ይህ የስህተት አይነት የወላትኛ አፈ_ፈት በመሆናቸው ብቻ የተፈጠረ ባይሆንም በቅድመ ትንበያ ሲታይ ብዙ ስህተቶች በመገኘታቸው የተነሳ ተጠቃለለ።

4.1.2.4 ያልተለዩ ስህተቶች

በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶችና በሰነድ ፍተሻ ወቅት ከታዩ ስህተቶች ለመለየት ባለመቻሉ ምክንያት የተፈጸሙ አሉ።እነዚህ ስህተቶች ከላይ ከዘረዘርናቸው ለመመደብ ያተቻሉ ናቸው።

ሰንጠረዥ 4.7: በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የተፈጸሙ ያልተለዩ ስህተቶች ምድብ

የስህተት አይነት	ድርሰት 1					ድርሰት 2					ድርሰት 3				
	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲለ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ ተዛምዶነት	ተከለከላትና ተዛምዶነት	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲለ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	ተከለከላትና ተዛምዶነት	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲለ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	ተከለከላትና ተዛምዶነት
ያልተለዩ ስህተት	300	100	5.45	3.23	30.94	270	100	4.91	3.46	28.89	140	100	2.55	2.58	38.79
ድምር	300	100	5.45	3.23	30.94	270	100	4.91	3.46	28.89	140	100	2.55	2.58	38.79

በሰንጠረዥ 4.7 የቀረበው የመረጃ ትንተና እንዳመለከተው በተማሪዎች ድርሰት እና ሰነድ ፍተሻ ውስጥ ከታዩ ስህተቶች ሊለዩ ያልቻሉ አለ። ይህም ከአጠቃላይ 9980 ስህተቶች ውስጥ 710 (7.12%) ሲሆን፣ አማካይ የስህተት መጠን 4.3 ነው። የስህተት ድግግሞሹ 3.15 ሲሆን፣ ትክክለኛነት ተዛማጅነት 31.7 መሆኑን ትንተናው አረጋግጧል።

ከላይ በተለያዩ ሰንጠረዦች መመልከት እንደተቻለው ከተማሪዎች ድርሰትና ሰነድ ፍተሻ ውስጥ የታዩ ዋና ዋና ስህተቶች በቋንቋ አጠቃቀም፣ በቋንቋ አወቃቀር፣ በስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም እና መለየት ባልተቻሉ ስህተቶች የተመሰረቱ መሆናቸውን የመረጃ ትንተናዎች አረጋግጠዋል።

4.2 የስህተት ምንጭ መላምቶች

በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች ለሚፈፀሙት የድርሰት አጻጻፍ ስህተት መንስኤዎቹ ምን ምን ናቸው? የሚለው ይህ ጥናት የሚመልሰው ሁለተኛው ጥያቄ ነው። ጥያቄውን ለመመለስ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ ውስጠ-ቋንቋ ተጽዕኖ፣ በመማር ማስተማር መሳሪያዎችና ዘዴዎች ላይ ባተኮረው የጽሁፍ መጠይቅ ለሃምሳ አምስት ተማሪዎች ተሰራጭቶ የተሰበሰቡ መረጃዎች ተተንትነዋል። በተጨማሪ ከመምህራን ቃለመጠይቅ የተገኙ መረጃዎችም ማመሳከሪያ እንዲሆን ተብራርተዋል።

4.2.1 የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ

የአፍ መፍቻ ቋንቋ አንድ ህፃን ከዚህ ቀደም ቋንቋን በተመለከተ ምንም ልምድ ሳይኖረው ገና ለመጀመሪያ ጊዜ የሚለምደው እና ተማሪዎች ወደ ትምህርት ቤት ከመምጣታቸው በፊት የሚያውቁት፣ የሚጀምሩት ከአካባቢያቸው (ከቤተሰባቸው) የሚለምዱት ነው። ይህ የአፍ መፍቻ ቋንቋ በመማር ማስተማር ትግበራ ሂደትም የራሱ የለመዳና የአወቃቀር ስርዓት አለው። ተማሪው በአፍ መፍቻ ቋንቋ ያለው እውቀት የሁለተኛን ቋንቋ በመማር ወይም በመጻፍ ሂደት የራሱ አዎንታዊ እና አሉታዊ ተጽዕኖዎች አሉት። Brown (1994)፣ Ellis (1994) እና James (2013) እንደገለጹት፣ በሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት ወቅት የሚኖረው ተጽዕኖ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ሽግግር ወይም ጣልቃ ገብነት ነው። ይህም በመጻፍ ሂደት የአፍ መፍቻ ቋንቋውን ስርዓት በታላሚው ቋንቋ የአወቃቀር ስርዓት ላይ ጫና ይፈጥራል። በዚህም ወቅት ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ የአወቃቀር ስርዓት ሊያመዘን ስለሚችል በጽሁፊት ሂደት ስህተት ሊፈጠር ይችላል።

ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ ለሚፈጽሙት ስህተት የአፍ መፍቻ ቋንቋ መንስዔ መሆን አለመሆኑን ለማረጋገጥ በጥናቱ ለተሳተፉ ተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅ ተሰራጭቶ፤ የተሰበሰቡ መረጃዎች ተተንትነዋል። ውጤቱም እንደሚከተለው ቀርቧል።

ሰንጠረዥ 4.8: በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት በተመለከተ ለቀረቡ ጥያቄዎች የተማሪዎች ምላሽ

ተ.ቁ.	ጥያቄዎች	አማራጮች					
		5	4	3	2	1	AV
3.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በምጽፍበት ወቅት የአፍ-መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ ያደርግብኛል።	23	19	4	6	3	3.31
5.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ ሳድስና ሳልስ ፊደላትን በተገቢው እጠቀማለሁ።	9	11	16	12	7	3.11
12.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ የወላይትኛ ቋንቋ አወቃቀር ችግር አይፈጥርብኝም።	8	13	17	6	11	3.02
14.	በተለያዩ ማህበራዊ አውዶች ከአማርኛ ይልቅ በወላይትኛ መነጋገር ይቀናኛል።	28	15	5	3	4	4.09

በዚህ ሰንጠረዥ የቀረቡ አራቱም ጥያቄዎች በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የአፍ መፍቻ ቋንቋ መንስዔ መሆኑን ወይም አለመሆኑን ለማረጋገጥ የቀረቡ ናቸው። ለጥያቄዎቹም ሃምሳ አምስት ተማሪዎች ምላሽ የሰጡ ሲሆን፤ አማካዩን በመውሰድ ተብራርቷል።

በሰንጠረዥ 4.8 እንደተመለከተው ለተማሪዎች የቀረበው የመጀመሪያው ጥያቄ “በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፍበት ወቅት የአፍ-መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ የሚያደርግ መሆኑን ወይም አለመሆኑን” ለማረጋገጥ የቀረበ ነው። ለጥያቄ 3 ተማሪዎች የሰጡት ምላሽ በአማካይ 3.31 ሲሆን፤ በመቶኛ ሲሰላ 66.2% ነው። ውጤቱም በወላይትኛ አፍ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ተጽዕኖ እንደሚያደርግ ገልጸዋል። ስለሆነም የትንተና ውጤት በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶችና ሰነዶች ውስጥ ለታዩ ስህተቶች መፈጸም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃገብነት መንስዔ ሊሆን እንደሚችል አመለክቷል። ሁለተኛው በጥያቄ 5 የቀረበው “በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ ሳድስና ሳልስ ድምጾችን በተገቢው መጠቀም አለመጠቀማቸውን” የሚመለከት ነው። ለዚህ ጥያቄ ተማሪዎች የሰጡት ምላሽ በአማካይ 3.11 ሲሆን፤ በመቶኛ ሲሰላ 62.2% ሆኗል። ውጤቱም ከግማሽ በላይ ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የሳድስና ሳልስ ድምጾችን በተገቢው የሚጠቀሙ መሆናቸውን ያመለክታል። በሌላ አገላለጽ 37.8% የሳድስና ሳልስ ፊደላትን በተገቢው የማይጠቀሙ መሆናቸውን ያረጋግጣል። ይሁን እንጂ ከተገለጸው ውጤት በላይ በቋንቋ አጠቃቀም

በታዩ ስህተቶች ውስጥ ከፍተኛው ድርሻ የያዘው የሆሜዮት አጠቃቀም ሲሆን፣ አብዛኛው ስህተት በሳድስና በሳልስ ሆሜዮት አጠቃቀም ላይ የተንጸባረቀ ነው።

ሶስተኛ በጥያቄ 12 “በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ የወላይትኛ ቋንቋ አወቃቀር ችግር መፍጠር ወይም አለመፍጠሩን” ለማረጋገጥ የቀረበው ነው። ለዚህ ጥያቄ ተማሪዎች የሰጡት ምላሽ በአማካይ 3.02 ሲሆን፣ በመቶኛ ሲሰላ 60.4% ሆኗል። ይህም ውጤት በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የወላይትኛ ቋንቋ አወቃቀር ችግር የማይፈጠርባቸው መሆኑን ገልጸዋል። በአንጻሩ 39.6 በመቶ ችግር የሚፈጥርባቸው መሆኑን አረጋግጠዋል። ውጤቱም ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የወላይትኛ ቋንቋ አወቃቀር ችግር ሊፈጥር እንደሚችል አመለካከቷል። አራተኛው በጥያቄ 14 “በተለያዩ ማህበራዊ አውዶች ከአማርኛ ይልቅ በወላይትኛ መነጋገር የሚቀናቸው መሆን አለመሆኑን” የሚመለከት ነው። ለጥያቄውም ተማሪዎች የሰጡት ምላሽ በአማካይ 4.09 ሲሆን፣ በመቶኛ ሲሰላ 81.8% ሆኗል። ይህም ውጤት የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች አብዛኛውን ጊዜ ከሌሎች ጋር ለሚያደርጉት ንግግር የሚቀናቸው የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ነው። ይህም የሚያስረዳን በተማሪዎች ደርሰት እና ሰነድ ፈተሻ ወቅት ለታየው ስህተት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት ሚና ያለው መሆኑን ነው።

ተማሪዎች ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት ለሚፈጸሙ ስህተቶች መንስዔው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃብነት መሆኑን ወይም አለመሆኑን በተመለከተ ከተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅ የተገኘው መረጃ ተተንትኗል። ውጤቱም የአፍ መፍቻ ቋንቋ በተማሪዎች ለተፈጸሙ ስህተቶች የራሱ ድርሻ እንዳለው አረጋግጧል። የጽሁፍ መጠይቁን ውጤት ተግማኒነት ለማመሳከር ለመምህራን ቃለመጠይቅ ተደርጎ፣ ውጤቱ ተተንትኗል።።።

ቃለመጠይቁ ጥያቄ ተግባራዊ የተደረገው በስድስት መምህራን ነው። እያንዳቸውም ለቀረበላቸው ጥያቄ ምላሽ ሰጥተዋል። የስድስቱ መምህራን ቃለመጠይቅ ውጤት ተጠቃሎ የተዘጋጀው እንደሚከተለው ይቀርባል።

ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ ለሚከሰቱ ስህተቶች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት ተጽዕኖን በተመለከተ ለመምህራን በጥያቄ 4 የቀረበው የመጀመሪያው የቃለመጠይቅ ጥያቄ በወላይትኛ አፍ-ፈት የሆኑ የአማርኛ ቋንቋ ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው የስህተት አይነቶች ምን ምን ናቸው? ምንጫቸውስ? እንዴትስ ማረም ይቻላል? የሚል ነው።

የስድስቱ መምህራን ምላሽ በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ተዘውትረው የሚታዩ ስህተቶች ከሆሄያት አጠቃቀም ጋር የሚያያዙ የቅርጽ መቀያየር፣ ሆሄያትን በሌላ ሆሄ መተካት፣ በቃላት ውስጥ የሆሄያት መጥፋት፣ ..ወዘተ የመሳሰሉ ናቸው። በተለይ የፊደላትን ቅርጽ (ከግዕዝ እስከ ሳብዕ) አለመገንዘብ፣ የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም እና የስርዝ ድልዝ መብዛት ይታያል። የሚል ምላሽ ሰጥተዋል። እንደ መምህራን ምላሽ የእነዚህ ስህተቶች ምንጭ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ (የወላይትኛ ቃላትን መጠቀም፣ አወቃቀሩን ወደ ወላይትኛ ቋንቋ ለመጠምዘዝ መሞከር...)፣ ከአረፍተ ነገር አወቃቀር ተያይዞ የሚታይ የስምምነት(የቁጥር፣የጾታ እና መደብ) ስህተት፣ የሰዋስው (የታላሚውን ቋንቋ የአወቃቀር ስርዓት አለመጠበቅ) እውቀት ማነስ እና የኢ-መደበኛ ቋንቋ አጠቃቀም፣ ለጽህፈት የሚጠቀሙትን ቃላት በተገቢው መንገድ አለመምረጥ እና የዲቃላ ሆሄያት እውቀት ወይም ግንዛቤ ማጣት እንዲሁም ታላሚውን ቋንቋ ከአንደኛ ክፍል ባለመጀመራቸው ትምህርቱን ከሆሄያት ሳይሆን ከቃል ምስረታ መጀመራቸው የሚሉት ናቸው። እነዚህን ስህተቶች ለማረም መከናወን ያለባቸው ተግባራትን በተመለከተ በቅድሚያ ተማሪዎች የሆሄያን ቅርጽ እንዲለዩ ጊዜ ወስዶ ማለማመድ፣ የመማር ምርጫን በግል ከሚያደርጉ በቡድን እንዲያከናውኑ ማበረታታት፣ በጽህፈት ሂደት የሚታዩ ስህተቶችን የማረም ሚናውን መምህራን ብቻ ከሚወጡ ተማሪዎች በጥንድና በቡድን እንዲተራረሙ እድል መስጠት እንደሚያስፈልግ መምህራን ጠቁመዋል።

ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ ለሚከሰቱ ስህተቶች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት ተጽዕኖን በተመለከተ ለመምህራን በጥያቄ 5 የቀረበው ሁለተኛው የቃለመጠይቅ ጥያቄ በወላይትኛ አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች በመማሪያ ክፍል ውስጥና ውጭ ባላቸው የሃሳብ ልውውጥ ሂደት በየትኛው ቋንቋ ይገለገላሉ? በሚል ነው። የመምህራን ምላሽ ተማሪዎች ለሃሳብ ልውውጥ የሚቀናቸው የወላይትኛ ቋንቋ ነው። ስለሆነም በክፍል ውስጥም ሆነ ከመማሪያ ክፍል ውጭ በሚኖረው የሃሳብ ልውውጥ ለአፍ መፍቻ (ለወላይትኛ) ቋንቋ ተጋላጭ ናቸው። በዚህ ምክንያት ከመምህራን እገዛ ሲጠይቁ፣ በክፍል ውስጥ በሚኖራቸው የቡድን ስራ፣ በተለያዩ ማህበራዊ አውዶች እና ከጓደኞቻቸው ጋር ሲቀላለዱም ጭምር የሚነጋገሩት በወላይትኛ ቋንቋ እንደሆነ መምህራን በምላሻቸው አንስተዋል።

በአጠቃላይ ከተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅ እና ከመምህራን ቃለመጠይቅ የተገኘው ምላሽ ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ጣልቃ ገብነት አስተዋጽኦ እንዳለው መረዳት ይቻላል።

4.2.2 የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ

ተማሪዎች ስለታላሚው ቋንቋ ህግጋትና ስርዓት በቂ የሆነ ግንዛቤ ባለማግኘታቸው የተነሳ በተሳሳተ መንገድ በጽሁፍ መልክ ለማሸጋገር ሲሞክሩ የሚፈጸም ስህተት ነው። እንደ Richards (1974) የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ በጽሁፍ ወቅት ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ የአወቃቀር ስርዓት ተግባራዊ ለማድረግ በሚያደርጉት ሂደት ከቋንቋው ውስብስብ ውስጣዊ ባህሪ የተነሳ የሚፈጸም ስህተት ነው።

ተማሪዎች ድርሰት ሲጻፉ ለሚፈጸሙት ስህተት የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ መንስኤ መሆን አለመሆኑን ለማረጋገጥ በጥናቱ ለተሳተፉ ተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅ ተሰራጭቶ፤ የተሰበሰቡ መረጃዎች ተተንትነዋል። ውጤቱም እንደሚከተለው ቀርቧል።

ሰንጠረዥ 4.9: በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ በተመለከተ ለቀረቡ ጥያቄዎች የተማሪዎች ምላሽ

ተ.ቁ.	ጥያቄዎች	አማራጮች					
		5	4	3	2	1	AV
4.	ድርሰት በመጻፍ ወቅት የሚፈጸሙ ሰዎስዎዊ ስህተቶች የአጻጻፍ ህጉን ባለማወቁ ነው።	33	11	5	3	3	4.24
7.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ አያያዥ ቃላትንና ሀረጎችን በተገቢው ቦታቸው አጠቀማለሁ።	9	12	24	4	6	3.25
8.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ ስርዓተ ነጥቦችን በተገቢ ቦታቸው አጠቀማለሁ።	6	13	25	5	7	3.16
9.	በአማርኛ ቋንቋ አረፍተ ነገሮች ስጽፍ የባለቤትና ማሰሪያ አንቀጾችን በትክክል በማስማማት እጽፋለሁ።	10	8	22	9	4	3.1
10.	በአማርኛ ቋንቋ አንቀጾችን ስጽፍ የመንደርደሪያና ዘርዘሪ አረፍተ ነገሮችን ለይቼ አስቀምጣለሁ።	7	11	17	8	12	2.87
11.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ የነጠላና ብዙ ቁጥር አጠቃቀም ችግር የለብኝም።	14	7	21	8	5	3.31
16.	በአማርኛ ድርሰት በምጽፍበት ወቅት አናባቢዎችንና ተነባቢዎችን በተገቢው መንገድ አጠቀማለሁ።	9	11	9	10	16	2.76

በዚህ ሰንጠረዥ የቀረቡ ሰባት ጥያቄዎች በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ ምክንያት መሆኑን ወይም አለመሆኑን ለማረጋገጥ የቀረቡ ናቸው። ለጥያቄዎቹም ሃምሳ አምስት ተማሪዎች ምላሽ የሰጡ ሲሆን፤ አማካዩን በመውሰድ ተብራርቷል።

በሰንጠረዥ 9 እንደተመለከተው ለተማሪዎች የቀረበው የመጀመሪያው ጥያቄ “ድርሰት በመጻፍ ወቅት የሚፈጸሙ ስዋስዋዊ ስህተቶች የአጻጻፍ ህጉን ከማወቅ ወይም ካላማወቅ መያያዙን” ለመፈተሽ የቀረበ ነው። ለጥያቄ 4 ተማሪዎች የሰጡት ምላሽ በአማካይ 4.24 ሲሆን፣ በመቶኛ ሲሰላ 84.8% ነው። ይህ የውጤት ትንተና በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለሚፈጸሙ ስህተቶች የታላሚውን ቋንቋ የአጻጻፍ ህግ አለማወቃቸው እንደሆነ አመለክቷል። ስለሆነም በተማሪዎች ከተጻፉ ድርሰቶች እና ከሰነድ ፍተሻ ወቅት የታዩ ስህተቶች ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ የአጻጻፍ ህግ ተግባራዊ ለማድረግ በሚያደርጉት ጥረት የተፈጸመ የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ ድርሻ አለው። ሁለተኛው በጥያቄ 7 የቀረበው “በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጻፉ አያያዥ ቃላትንና ሀረጎችን በተገቢው ቦታቸው መጠቀም ወይም አለመጠቀማቸውን” የሚመለከት ነው። ለዚህም ጥያቄ ተማሪዎች የሰጡት ምላሽ በአማካይ 3.25 ሲሆን፣ በመቶኛ ሲሰላ 65% ነው። ውጤቱም ከግማሽ በላይ ተማሪዎች ድርሰት ሲጻፉ አያያዥ ቃላትንና ሀረጎችን በተገቢው ቦታቸው የሚጠቀሙ መሆናቸውን ያመለክታል። ይሁን እንጂ 35% ተማሪዎች አያያዥ ቃላትንና ሀረጎችን በተገቢው ቦታቸው የማይጠቀሙ ናቸው።

ሶስተኛው በጥያቄ 8 የቀረበው ተማሪዎች “በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጻፉ ስርዓተ ነጥቦችን በተገቢ ቦታቸው ከመጠቀም” ጋር የተያያዘ ነው። ለዚህ ጥያቄ የተማሪዎች ምላሽ በአማካይ 3.16 ወይም 63.2 በመቶ ነው። ይህ የትንተና ውጤት አብዛኛው ተማሪዎች ድርሰት ሲጻፉ ስርዓተ ነጥቦችን በተገቢ ቦታቸው የሚጠቀሙ መሆናቸውን አሳይቷል። በአንጻሩ 36.8 በመቶ የሚሆኑ ተማሪዎች ድርሰት ሲጻፉ ስርዓተ ነጥቦችን በተገቢ ቦታቸው የማይጠቀሙ መሆናቸውን ያመለክታል። ስለሆነም በወላይትኛ አፍ-ፊት የሆኑ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጻፉ ስርዓተ ነጥቦችን በተገቢ ቦታቸው አለመጠቀም ለስህተቱ መፈጸም ምክንያት ሊሆን እንደሚችል ያረጋግጣል። ውጤቱም በተማሪዎች ከተጻፉ ድርሰቶች እና በሰነድ ፍተሻ ወቅት ከተለዩ ስህተቶች ትንተና ጋር ሲነጻጸር የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም ለስህተቱ በመንስዔነት ይጠቀሳል። አራተኛው በጥያቄ 9 የቀረበው “በአማርኛ ቋንቋ አረፍተ ነገሮች ሲጻፉ የባለቤትና ማሰሪያ አንቀጾችን በትክክል በማስማማት ከመጻፍ” ጋር የሚያያዝ ነው። ለጥያቄዎች የተማሪዎች ምላሽ በአማካይ 3.1 ወይም 62 በመቶ ሲሆን፣ ተማሪዎች “በአማርኛ ቋንቋ አረፍተ ነገሮች ሲጻፉ የባለቤትና ማሰሪያ አንቀጾችን በትክክል እያስማሙ የሚጻፉ መሆናቸውን ያመለክታል። ባንጻሩ 38 በመቶ የሚሆኑ ተማሪዎች አረፍተ ነገሮች ሲጻፉ የባለቤትና ማሰሪያ አንቀጾችን በትክክል የማያስማሙ ናቸው። በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ከታዩ ስህተቶች የባለቤትና የማሰሪያ አንቀጽ ያለመስማማት እና

የባለቤትና ማሰሪያ አንቀጽ አልባ አረፍተ ነገሮች የሚጠቀሱ ናቸው። ስለሆነም ከተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅ የተገኘው የትንተና ውጤት የሚጣረስ ቢመስልም ችግሩ እንዳለ አሳይቷል።

አምስተኛው በጥያቄ 10 ተማሪዎች “በአማርኛ ቋንቋ አንቀጾችን ሲጽፉ የመንደርደሪያና ዘርዘሪ አረፍተ ነገሮችን ለይተው ማስቀመጣቸውን” ለመፈተሽ የቀረበ ጥያቄ ነው። የተማሪዎች ምላሽ አማካይ 2.87 ወይም 57.4 በመቶ ሆኗል። ይህም ውጤት በጥናቱ ከተሳተፉ ተማሪዎች በአማካይ በአማርኛ ቋንቋ አንቀጾችን ሲጽፉ የመንደርደሪያና ዘርዘሪ አረፍተ ነገሮችን ለይተው የሚያስቀምጡ መሆናቸውን ያመለክታል። በተቀራረው ደግሞ 43.6 በመቶ የሚሆኑ ተማሪዎች አንቀጽ ሲጽፉ የመንደርደሪያና ዘርዘሪ አረፍተ ነገሮችን ለይተው የማያስቀምጡ መሆናቸውን አሳይቷል። ስለሆነም በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የመንደርደሪያ እና ዘርዘሪ አረፍተ ነገሮችን ያለመለየት በአወቃቀር ሂደቱ ስህተት እንድፈጸም አድርጓል። ስድስተኛው በጥያቄ 11 ተማሪዎች “በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የነጠላና ብዙ ቁጥር አጠቃቀም ችግር መኖር ወይም አለመኖሩን” የሚመለከት ጥያቄ ነው። ለዚህ ጥያቄ የተማሪዎች ምላሽ በአማካይ 3.31 ወይም 66.2 በመቶ ሲሆን፣ ውጤቱም በጥናቱ ከተሳተፉ ተማሪዎች አብዛኛዎቹ ድርሰት ሲጽፉ የነጠላና ብዙ ቁጥር አጠቃቀም ችግር የሌለባቸው መሆኑን ያሳያል። ይሁን እንጂ በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶች እና በሰነድ ፍተሻ ወቅት ከታየው ስህተት አኳያ 33.8 በመቶ ችግር ያለባቸው መሆኑን ማመልከቱ ከትንተናው ውጤት ጋር ይስማማል።

ሰባተኛው በጥያቄ 16 “ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት አናባቢዎችንና ተነባቢዎችን በተገቢው መንገድ መጠቀም ወይም አለመጠቀማቸውን” ለማረጋገጥ የቀረበ ጥያቄ ነው። የተማሪዎች ምላሽ በአማካይ 2.76 ወይም 55.2 በመቶ ሲሆን፣ ውጤቱ በጥናቱ ከተሳተፉ ተማሪዎች ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት አናባቢዎችንና ተነባቢዎችን በተገቢው መንገድ የሚጠቀሙ ተማሪዎች ከግማሽ የማይበልጡ መሆናቸውን አሳይቷል። በሌላ አገላለጽ በጥናቱ ከተሳተፉ ተማሪዎች 44.8 በመቶ የሚሆኑ ድርሰት ሲጽፉ አናባቢና ተነባቢ ድምጾችን በተገቢው መንገድ የማይጠቀሙ ናቸው። ይህም በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ከታየው የመረጃ ትንተና ጋር ይስማማል። ስለሆነም ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች የአናባቢና ተነባቢ ድምጾችን በተገቢው መንገድ ያለመጠቀም ድርሻ ያለው መሆኑን መገንዘብ ይቻላል።

ተማሪዎች ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት ለሚፈጸሙ ስህተቶች ምንጩ የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ መሆኑን ወይም አለመሆኑን በተመለከተ ከተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅ የተገኘው መረጃ ተተንትኗል። ውጤቱም የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ በተማሪዎች ለተፈጸሙ ስህተቶች የራሱ ሚና

እንዳለው አረጋግጧል። ይህን ውጤት ለማመሳከር ለመምህራን ቃለመጠይቅ ተደርጎ፤ ውጤቱ ተተንትኗል።።

የቃለመጠይቁ ጥያቄ አንድ ሲሆን፤ ስድስት መምህራን ተጠይቀው ጥያቄ ምላሽ ሰጥተዋል። የስድስቱ መምህራን ቃለመጠይቅ ውጤት ተጠቃሎ እንደሚከተለው ይቀርባል። በቃለመጠይቅ ጥያቄ ሶስት “ተማሪዎቹ ድርሰት እንዲጽፉ የመጻፊያ ርዕስ ይሰጣሉን? በመጻፍ ወቅትስ የሚፈጽሙትን የስህተት አይነቶችን ቢገልጹ” በሚል ቀርቦላዋል።

የስድስቱም መምህራን ምላሽ አዎ የመጻፊያ ርዕስ እንሰጣለን የሚል ነው። በጽህፈት ወቅት የሚፈጽሟቸው የስህተት አይነቶችን በተመለከተ በቃላት ውስጥ የሆኑት አጠቃቀም ጋር የሚያያዙ ስህተቶች፣ ተገቢ ያልሆነ የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም፣ በአረፍተ ነገር የባለቤትና ማስሪያ አንቀጽ አለመሰማማት፣ በአንቀጽ አወቃቀር ወቅት መንደርደሪያና ዘርዘሪ አረፍተ ነገሮች ያመለጩ እና በአረፍተ ነገር ውስጥ የቁጥር እና ጾታ አገላለጽ አብዛኛው ጊዜ የሚታዩ የስህተት አይነቶች መሆናቸውን ገልጸዋል።

ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች ምንጩ የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ ለማረጋገጥ ከተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅና ከመምህራን ቃለመጠይቅ የተገኙ መረጃዎች ተተንትነዋል። ውጤቱም በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለሚፈጸሙ ስህተቶች ከአፍ መፍቻ ቋንቋ በተጨማሪ የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ አስተዋጽኦው ያለው መሆኑን መረጃው አመለክቷል።

4.2.3 የመማር ማስተማር ሂደት እና የማስተማሪያ መሳሪያ ተጽዕኖ

Brown (1980) እና Richards's et.al (1985) ን ጠቅሰው Hasyim (2002) እንደገለጹት፣ በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለሚታዩ ስህተቶች የክፍል የመማር ማስተማር አውድ እና የማስተማሪያ መሳሪያዎች የራሳቸው ደርሻ አላቸው። ስለሆነም በተማሪዎች ጽሁፍ ውስጥ ለሚፈጸሙ ስህተቶች የመማር ማስተማር ሂደትና የማስተማሪያ መሳሪያዎች ምንጭ መሆኑን ወይም አመሆኑን ለማረጋገጥ ለተማሪዎች ከተሰራጨ የጽሁፍ መጠይቅ እና ለመምህራን ከተደረገ ቃለመጠይቅ መረጃዎች ተሰብስበው ተተንትነዋል። እንደሚከተለው እንመለከታለን።

ሰንጠረዥ 4.10: በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የመማር ማስተማር ሂደትና የማስተማሪያ መሳሪያ ተጽዕኖን በተመለከተ ለቀረቡ ጥያቄዎች የተማሪዎች ምላሽ

ተ.ቁ.	ጥያቄዎች	አማራጮች					
		5	4	3	2	1	AV
1	በአማርኛ ቋንቋ መማሪያ መጽሐፍ ውስጥ በስፋት የቀረበው የትምህርት ይዘቶች ድርሰት መጻፍ ላይ ያተኮራሉ።	14	11	8	10	12	3.11
2.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በመጻፍ ወቅት ለምፈጽማቸው ስህተቶች በመምህራ እርማት ይሰጠኛል።	10	9	13	11	12	2.89
13.	በአማርኛ ድርሰት በምጽፍበት ወቅት የአማርኛ መምህራ የተለያዩ የመለማመጃ አውዶችን ያመቻቹልኛል።	13	11	7	12	12	3.01
15.	በአማርኛ ድርሰት በምጽፍበት ወቅት የሚፈጸሙ ስህተቶችን እንድለይና እንዳርም መምህራ ያበረታቱኛል።	12	10	12	11	10	3.05

ከላይ በቀረበው ሰንጠረዥ በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የመማር ስተማር ሂደትና የማስተማሪያ መሳሪያ ተጽዕኖን ለመፈተሽ አራት የጽሁፍ መጠይቆች ለተማሪዎች ቀርበዋል። ለጥያቄዎቹም ሃምሳ አምስት ተማሪዎች ምላሽ የሰጡ ሲሆን፣ አማካዩን በመውሰድ ተብራርቷል።

በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የመማር ማስተማር ሂደትና የማስተማሪያ መሳሪያ ተጽዕኖን ለመፈተሽ ሰንጠረዥ 4.10 የቀረበው የመጀመሪያ በጥያቄ 1 የቀረበው “በአማርኛ ቋንቋ መማሪያ መጽሐፍ ውስጥ በስፋት የቀረበው የትምህርት ይዘቶች ድርሰት መጻፍ ላይ ማተኮሩን” የሚመለከት ጥያቄ ነው። የተማሪዎች ምላሽ በአማካይ 3.11 ሲሆን 62.2 በመቶ ይሆናል። ውጤቱም በአማርኛ ቋንቋ መማሪያ መጽሐፍ ውስጥ የቀረቡ የትምህርት ይዘቶች ባመዘኙ ድርሰት መጻፍ ላይ የሚያተኩሩ መሆናቸውን ያመለክታል። ቢሆንም ለመጠይቁ ምላሽ ከሰጡ ተማሪዎች 37.8 በመቶ ተማሪዎች ድርሰት መጻፍ ላይ የማያተኩር መሆኑን ገልጸዋል። ይህም በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ከታየው ስህተት አኳያ የበለጠ ትኩረት የሚጠይቅ መሆኑንና ለስህተት መፈጸሙ የመማር ማስተማር ሂደትና የማስተማሪያ መሳሪያዎች ሚና ያላቸው መሆኑን ጭምር አመለክቷል። ሁለተኛው በጥያቄ 2 “ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በመጻፍ ወቅት ለምፈጽማቸው ስህተቶች በመምህራን የሚሰጡ እርማቶችን” የሚመለከት ነው። ለጥያቄው ተማሪዎች የሰጡት ምላሽ በአማካይ 2.89 ወይም 57.8% ነው። ምላሹ በአማካይ ሲታይ መምህራን በተወሰነ መልኩ በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለሚፈጸሙ ስህተቶች እርማት መስጠታቸውን የሚያመለክት ቢሆንም፣ ከተሳተፈ ተማሪዎች 42.2% እርማት የማይሰጣቸው መሆኑን ገልጸዋል። ይህ ውጤት በመማሪያ ክፍል መምህራን የመጻፍ ትምህርት ሲያስተምሩ

በጽህፈት ወቅት የተማሪዎችን ድርሰት አንብበው እርማት ከመስጠት አኳያ ተጨማሪ ትኩረት የሚጠይቅ መሆኑን አረጋግጧል።

ሶስተኛው በጥያቄ 13 የቀረበው “ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የአማርኛ መምህራን የተለያዩ የመለማመጃ አወዳሾችን የሚያመቻቹ” መሆናቸውን የሚመለከት ነው። የተማሪዎች መልስ 3.01 በአማካይ ሲሆን፣ በመቶኛ 60.2 ይሆናል። አብዛኛዎቹ ተማሪዎች ምላሻቸው መምህራን የተለያዩ የመለማመጃ አወዳሾች የሚያመቻቹ መሆናቸውን ቢያመለክቱም፣ 39.8 በመቶ ያህል መምህራን በበቂ ሁኔታ የማያመቻቹ መሆናቸውን ገልጸዋል። ውጤቱም በተማሪዎች ድርሰት ከተፈጸመው የስህተት ትንተና ጋር ሲነጻጸር ከፍተኛ ትኩረት መስጠት እንደሚያስፈልግ ያረጋግጣል። አራተኛው በአማርኛ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚፈጸሙ ስህተቶችን ተማሪዎች እንዲለዩና እንዲያርሙ መምህራን የሚያበረታቱ መሆን ወይም አለመሆናቸውን የሚፈትሸው በጥያቄ 15 የቀረበው መጠይቅ ነው። የተማሪዎችም መልስ በአማካይ 3.05 ወይም 61% ሆኗል። በርካታ ተማሪዎች በምላሻቸው በጽህፈት ወቅት የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች እንዲለዩና እንዲያርሙ እንደሚያበረታቱ ሲገልጹ፣ ቀሪ 39% የማያበረታቱ መሆናቸውን አመልክተዋል። ይህ ውጤት በመማሪያ ክፍል መምህራን የመጻፍ ትምህርት ሲያስተምሩ በጽህፈት ወቅት ተማሪዎች የሚሰሩትን ስህተት ራሳቸው እንዲለዩና እንዲያርሙ ከማበረታታት አኳያ የሚሰሩት ስራ በቂ አለመሆኑን አረጋግጧል።

በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የመማር ማስተማር ሂደትና የማስተማሪያ መሳሪያ ተጽዕኖን ለመፈተሽ ከተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅ የተገኙ መረጃዎችን ተተንትነው ውጤቱ ተገልጾዋል። ቢሆንም ይህን ውጤት ለማመሳከር ከስድስት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን አራት የቃለመጠይቅ ጥያቄዎች ቀርቦላቸው ምላሽ ሰጥተዋል። የተጠቃለለው የስድስት መምህራን ምላሽ እንደሚከተለው ይቀርባል።

በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የመማር ማስተማር ሂደትና የማስተማሪያ መሳሪያ ተጽዕኖን ለመፈተሽ ከተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅ ውጤት ለማመሳከር ለመምህራን የቀረበው በጥያቄ 1 በመማሪያ ክፍል ውስጥ የሚቀርቡ የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ይዘቶችና የልምምድ ተግባራት በየትኛው ክህል ላይ ያተኩራሉ? የሚል ነው። መምህራንም በምላሻቸው በአራቱም የቋንቋ ክህል እንደሚያተኩር እና ሰፊውን ድርሻ የሚይዙት ግን አንብቦ መረዳትና የመናገር ክህል መሆናቸውን ገልጸዋል። ቀጥሎ የቀረበው በጥያቄ 2 ለተማሪዎች ለጽህፈት ልምምድ የሚሆኑ ተጨማሪ አወዳሾችና ተግባራትን ይሰጣሉ? የሚል ሲሆን፣ መልሳች አዎን ነው።

አዘገጃጀቱን በተመለከተ ክሂሉን ለማስተማር በመማያ መጽሐፍ ውስጥ የተወሰኑ ተግባራት ያሉ ቢሆንም በቂ ስላልሆኑ፣ የተለያዩ የማስተማሪያ አውዶችንና ተግባራትን ከትምህርት ይዘቱ ጋር በማጣጣም የሚያቀርቡ መሆናቸውን ገልጸዋል። ሶስተኛው ለመምህራን የቀረበው በጥያቄ 6 ተማሪዎች ድርሰት በመጻፍ ወቅት የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች ያርማሉ? የሚረጋገጥ ብልሃቶችን ቢያብራሩ የሚል ነው። ሁሉም መምህራን በተማሪዎች ጽሁፍ ውስጥ የሚፈጸሙ ስህተቶችን የሚያርሙ መሆናቸውን ገልጸዋል። የሚረጋገጥ ብልሃቶችን በተመለከተ ግን የተለያዩ ሀሳብ አንጻባርቀዋል። አንዳንዶች በ1ለ5 በማደራጀት በቡድን እንዲሰሩ ማድረግ ሲሉ፣ ሌሎች ደግሞ በቅድሚያ የተፈጸሙ ስህተቶችን በመለየት በራሳቸው ደረጃ የሚታረሙትን በምጋቤ ምላሽ መልክ እንደሚያርሙ እና ሌሎችን ተማሪዎች እንዲያርሙ እንደሚያደርጉ አብራርተዋል። ቢሆንም ሁለት መምህራን የሚረጋገጥ ብልሃቶችን ተጠቅሞ የሚረጋገጥ ባህላቸው ያልዳበረ መሆኑን ሳይደብቁ ገልጸዋል። አራተኛው በጥያቄ 8 ተማሪዎች በጥንድ ወይም በቡድን ሆነው ጽሁፋቸውን እንዲያርሙ እድል ይሰጣሉን? በሚል ለቀረበላቸው ጥያቄ አዎ የሚል ምላሽ ሰጥተዋል። ይሁን እንጂ በመማሪያ ክፍል ውስጥ ለሚከናወኑ ተግባራት ጊዜ ስለሚያንሰን አልፎ አልፎ በቡድንና በጥንድ እንደሚያሰሩ አብራርተዋል።

4.2.4 ማህበራዊ እና ስነልቦናዊ ተጽዕኖ

ተማሪዎች በጽሁፍ ላይ ስህተት እንዲፈጽሙ ከሚያደርጋቸው ነገር አንዱ ማህበራዊና ስነ ልቦናዊ ሁኔታ ነው። እንደ Norrish (1992) ገለጻ፣ በቋንቋ መማር ሂደት ላይ ተማሪው ለሚማረው ቋንቋ ያለው በጎ አመለካከት ትምህርቱን በሚገባ አንዲከታተል የመርዳቱን ያህል፣ በቋንቋውና በቋንቋው ተናጋሪ ማህበረሰብ ላይ ያለው አመለካከት አሉታዊ ከሆነ ለመማር ያለው ፍላጎት ዝቅተኛ እንዲሆን ያደርገዋል። ይህም ተማሪዎች ለሚጽፉት ፅሁፍ ያላቸው ትኩረት ይቀንሳል፤ ስህተቱም በአንጻሩ ይጨምራል። ስነልቦናዊ ጉዳይ ሲባል የሚያያዘው ከተማሪዎቹ የግል ጉዳዮች ጋር ሲሆን፣ ተማሪዎቹ ከክፍል ውጪ ስላለው ሁኔታ በአዕምሯቸው ውስጥ ይዘውት የሚመጡት ነገር በክፍል ውስጥ የሚሰጠውን ትምህርት በደንብ እንዳይከታተሉ ስለሚያደርጋቸው ነው (Norrish 1992፣19) ። ስለሆነም ማህበራዊና ስነ ልቦናዊ ሁኔታዎች በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለሚፈጸሙ ስህተቶች ያላቸውን ተጽዕኖ ለመመልተሽ ከተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅና ከመምህራን ቃለመጠይቅ መረጃዎች ተሰብስበው ተተንትነዋል። እንደሚከተለው ይቀርባል።

ሰንጠረዥ 4.11: በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የማህበራዊ እና ስነልቦናዊ ሁኔታዎች ተጽዕኖን በተመለከተ ለቀረበው ጥያቄ የተማሪዎች ምላሽ

ተ. ቁ.	ጥያቄዎች	አማራጮች					
		5	4	3	2	1	AV
6.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት መጻፍ ደስ ይለኛል።	10	12	9	17	7	2.96
17	በአማርኛ ቋንቋ የተጻፉ ጽሁፎችን ማንበብ ደስ ይለኛል።	20	13	9	11	2	3.69
18	በአማርኛ ቋንቋ የተጻፉ ተግባራትን መስራት ደስ ይለኛል።	9	11	8	14	13	2.8
19	በአማርኛ ከተዘጋጁ ከሚነበቡ፣ ከሚደመጡና ከሚነገሩ አውዶች በጽሁፍ ማስታወሻዎችን እወስዳለሁ።	7	10	1	12	14	2.71

በዚህ ሰንጠረዥ ውስጥ የቀረቡ አራቱ ጥያቄዎች በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የማህበራዊ እና ስነልቦናዊ ሁኔታዎችን ተጽዕኖን መፈተሻ ናቸው። መጠይቆቹ ለተማሪዎች ቀርበው ምላሽ ተሰጥቶባቸዋል።

በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የማህበራዊ እና ስነልቦናዊ ሁኔታዎችን ተጽዕኖን ለመፈተሽ በሰንጠረዥ 11 የቀረበው የመጀመሪያው በጥያቄ 6 በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ለመጻፍ ባላቸው አመለካከት ላይ ያተኮረ ጥያቄ ሲሆን፣ የተማሪዎች ምላሽ በአማካይ 2.96 ወይም 59.2% ሆኗል። የተማሪዎች ምላሽ የሚያረጋግጥልን በጥናቱ ከተሳተፉ ተማሪዎች በአማካይ ግማሽ ተማሪ በአማርኛ ድርሰት ለመጻፍ ደስተኛ መሆናቸውን ነው። በተቃራኒው 40.8% ደስተኛ አለመሆናቸውን ገልጸዋል። ይህም ምናልባት ተማሪዎች ለመጻፍ ካላቸው የችሎታ ማነስ የተነሳ በአማርኛ ድርሰት ለመጻፍ ያላቸው ፍላጎት መካከለኛ እንዲሆን አድርጎታል። ሁለተኛው በጥያቄ 17 በአማርኛ ቋንቋ የተጻፉ ጽሁፎችን ከማንበብ አኳያ የተማሪዎችን ፍላጎት የሚመለከት ጥያቄ ነው። የተማሪዎችም ምላሽ በአማካይ ሲታይ 3.69 ወይም 73.8% ሆኗል። ውጤቱም ተማሪዎች በአማርኛ የተጻፉ ጽሁፎችን ለማንበብ ደስተኛ መሆናቸውን ያመለክታል። ቢሆንም በማንበብ የሚያገኙትን እውቀት ተጠቅመው የመጻፍ ችሎታቸውን ለማሳደግና ሲጽፉ የሚፈጸሙ ስህተቶችን ለማረም የሚያደርጉት ጥረት አናሳ መሆኑን መገንዘብ ይቻላል።

ሶስተኛው በጥያቄ 18 የቀረበው “ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ የተጻፉ ተግባራትን ለመስራት ካላቸው ፍላጎት” ጋር የሚያያዝ ነው። በዚህ ጥያቄ ተማሪዎች የሰጡት ምላሽ በአማካይ 2.8 ወይም 56% ነው። ውጤቱም ተማሪዎች ክሂሉ ካለው ውስብስብ የትግበራ ሂደት፣ ተግባራትን ለማከናወን ካላቸው ልምድና እውቀት ማነስ ጋር ተደማምሮ የመጻፍ ተግባራትን ለማከናወን ያላቸው ፍላጎት አማካይ ላይ ነው። ምክንያቱም 44% ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ የተጻፉ

ተግባራትን ለመስራት ደስተኛ አለመሆናቸውን ውጤቱ አመለክቷል። አራተኛው በጥያቄ 19 ተማሪዎች በአማርኛ ከተዘጋጁ ከሚነበቡ፣ ከሚደመጡና ከሚነገሩ አውዶች በጽሁፍ ማስታወሻዎችን ከመውሰድ ልምድ ጋር የሚያያዘው ጥያቄ ነው። የተማሪዎች ምላሽ በአማካይ 2.71 ወይም 54.2% ሆኗል። ውጤቱም ተማሪዎች ከሚነበቡ፣ ከሚደመጡና ከሚነገሩ አውዶች ማስታወሻ የመውሰድ ልምዳቸው ወይም ያላቸው ባህል ከአማካይ በላይ አይደልም። ከላይ በሰንጠረዥ 4.11 ከቀረበው የመረጃ ትንተና መረዳት የሚቻለው በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ለታዩ ስህተቶች የማህበራዊ እና ስነልቦናዊ ሁኔታዎችን ያላቸው ተጽዕኖ ላቅ ያለ መሆኑን ነው።

የጽሁፍ መጠይቁን ውጤት ለማመሳከር ለመምህራን በመማሪያ ክፍል ውስጥ በአማርኛ ቋንቋ የመጻፍን ትምህርት አሳታፊና ሳቢ በሆነ መልኩ የሚያቀርቡ መሆናቸውንና ተማሪዎችም በትምህርት አሰጣጣቸው ደስተኛ መሆን ወይም አለመሆናቸውን የተመለከተ ጥያቄ ቀርቦላቸዋል። ፡ መምህራንም በመልሳቸው በመማሪያ ክፍል ውስጥ የሚቀርበውን የመማር ማስተማር ሂደት በተቻለ መልኩ አሳታፊና ሳቢ ለማድረግ ጥረቶች የሚደረጉ መሆናቸውን ገልጸዋል። ነገር ግን ተማሪዎች በክፍል ውስጥ የጽሁፈት ተግባራትን ከማከናወን ሲሸሹ እንደሚታዩ ጠቁመዋል። በምክንያትነትም ለመጻፍ መጨነቃቸውን፣ የችሎታ ማነስ፣ ተዘጋጅተው ያለመምጣትና የመምህራን አሳታፊ አውዶችን በማቅረብ ተደጋጋሚ ልምምድ እንዲያደርጉ ያለማበረታታት እንደሚታይ አብራርተዋል።

አጠቃላይ ከተማሪዎች ድርሰት እርማትና ሰነድ ፍተሻ፣ ከተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅ እና ከመምህራን ቃለመጠይቅ የተገኙ መረጃዎች ትንትና ውጤት በወላይትኛ ቋንቋ አፍፈት የሆኑ ተማሪዎች ድርሰት በመጻፍ ወቅት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት፣ የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የክፍል ውስጥ አውድ እና ማህበራዊና ስነልቦናዊ ተጽዕኖ ለሚፈጽሙት ስህተት በምንጭነት የተተነተኑ መሆናቸው አረጋግጧል።

4.3 የውጤት ማብራሪያ

የዚህ ጥናት ትኩረት በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የ2015/9ም የበዴሳ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን ዋና ዋና ስህተቶች እና የስህተት ምንጮችን መለየት ነው። ይህን አላማ ከግብ ማድረስ በሁለት መሰረታዊ ጥያቄዎች ላይ የተመሰረተ መረጃ በሰነድ ፍተሻ (ከተማሪዎች ደብተር የተጻፉ ድርሰቶችን በመጠቀም) ፣ በተማሪዎች ከተጻፉ ድርሰቶች፣ በጽሁፍ እና ከቃለመጠይቅ ሰብስቧል። በመረጃ

መሰብሰቢያ መሳሪያዎች አማካይነት የተሰበሰቡ አይነታዊ እና መጠናዊ መረጃዎች ውጤት በመቶኛ የተሰላ ሲሆን፣ የትንተናው ውጤት በገላጭ ስልት ተብራርተዋል።

አሰነድ ፍተሻ፣ ከተማሪዎች በክፍል ከተጻፉ ድርሰቶች፣ ከጽሁፍ እና ቃለመጠይቅ የተገኙ መረጃዎች ትንተና በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን ዋና ዋና ስህተቶች በቋንቋ አጠቃቀም፣ በቋንቋ አወቃቀር፣ በስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም እና መለየት ያልተቻሉ ስህተቶች ላይ የተመሰረቱ መሆናቸውን የጥናቱ ግኝት አመላክቷል። እንዲሁም በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች ምንጮች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት፣ የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የክፍል ውስጥ አውድ (የመማር ማስተማር ሂደቱና የማስተማሪያ መሳሪያዎች) እና ማህበራዊና ስነልቦናዊ ተጽዕኖ መሆናቸውም በዚህ ጥናት ተረጋግጧል።

በዚህም መሰረት ከዚህ ጥናት ግኝት ጋር ውጤታቸው የሚስማሙ ጥናቶች ተገኝ አህመድ (2000)፣ ግርማ (2000)፣ መሰረት(2003)፣ ደብራ(1990)፣ ምህረት(1998) እና አማረ (1996) ናቸው። ተገኝ (2000) አፋቸውን በክፍኛ ቋንቋ የፈቱ የቦንጋ መምህራን ትምህርት ኮሌጅ ስልጣኝ መምህራን በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲፅፉ የሚፈፀሟቸው ስህተቶች ትንተና ላይ ያተኮረ ጥናት አካሂደዋል። የጥናታቸው ግኝት የስህተት አይነቶቹ የቋንቋ አወቃቀር ፣ የሥርዓተ ነጥብ አጠቃቀም፣ የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤና መለየት ያልተቻሉ ስህተቶች ሲሆኑ፣ የስህተቶቹ ምንጭ ደግሞ በውስጠ ቋንቋ፣ በመማር ማስተማር ሂደትና በመማሪያ መሳሪያዎች እንዲሁም በስነ-ልቦናዊና ማህበራዊ ሁኔታ መሆኑ ገልጸዋል። ግርማ (2000) በጌድኦኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲፅፉ የሚፈፀሟቸው ስህተቶችና የስህተት ምንጮች ትንተና ላይ የተመሰረተ ጥናት አድርገዋል። የጥናታቸው ግኝት የስህተቶቹን አይነት የቋንቋ አጠቃቀም፣ የቋንቋ አወቃቀር፣ የሥርዓተ ነጥብ አጠቃቀም፣ የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤና መለየት ያልተቻሉ ሲሆኑ፣ ምክንያቶቹ የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተፅዕኖ፣ የማስተማሪያ መሳሪያዎችና የማስተማሪያ ዘዴዎች ድክመት መሆናቸው ገልጸዋል።

መሰረት (2003) በኦሮምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች ላይ ያተኮረ ጥናት አካሂደዋል። የጥናቱ ውጤቱም የቋንቋ አጠቃቀም፣ የስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም፣ የጽንሰ ሀሳብ ስህተቶች እና ለመለየት ያልተቻሉ የስህተት አይነቶች መሆናቸውን እና ለስህተቶቹ መከሰትም ምክንያት የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ በመማር ማስተማር ሂደትና በስነ ልሳናዊ ሁኔታዎች መሆናቸውን ጠቁመዋል። እንዲሁም ምህረት (1998) በዋቻም አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ

ትምህርት ቤት በሀድይኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽማቸው ስህተቶች ላይ ያተኮረ ትንተና አካሂደዋል። የጥናቱም ግኝት በተማሪዎች ድርሰቶች ውስጥ የታዩ የስህተት አይነቶች የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶች፣ የቋንቋ አወቃቀር ስህተቶች እና የስርዓት ነጥብ አጠቃቀም ስህተቶች እንደሆኑ ለይተዋል። የስህተት ምንጮችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የመማር ማስተማር ድክመቶች እና የስነ-ልቦናዊ ማህበራዊ ሁኔታዎች ተጽዕኖ መሆናቸውንም ገልጸዋል።

ደብረ (1990) “በአሮሞኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የአስራ አንደኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽማቸው ዋና ዋና የስህተት ዓይነቶችና የስህተት ምንጮች ትንተና” ላይ ያተኮረ ጥናት አካሂደው ውጤቱን ገልጸዋል። በዚህ መሰረት በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የታዩ የስህተት ዓይነቶች የቋንቋ አጠቃቀም፣ የቋንቋ አወቃቀር፣ የስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም፣ የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤ ችግር መሆናቸውንና ለስህተቶቹ መከሰት ምክንያቶች የውስጠ ቋንቋ ተጽእኖ፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት፣ የመማር ማስተማር ዝንባሌ፣ የመማሪያ መጽሀፍት ብቃት ማነስ፣ በቂ የሆነ ልምምድ አለመኖር እና የተሳሳተ የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤ መሆናቸውን ጠቁመዋል። በተጨማሪ አማራ (1996) “አፋቸውን በትግርኛ ቋንቋ የፈቱ የስምንተኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ሲጻፉ የሚፈጸማቸው ስነ ልሳናዊ ስህተቶች” በሚል ጥናት አካሂደዋል። በውጤቱም ችግሮቹ ስነ ልሳናዊ ስህተቶች ማለትም ፣ ስነ ድምፃዊ ፣ ስነ-ምዕላዊ፣ ስነ-አገላለጻዊና ስነ-ፍቺያዊ መሆናቸው እና የስህተት ምንጮቹንም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የታላሚው ቋንቋ እና የማስተማሪያ መሳሪያዎች ተጽዕኖ መሆኑን አስረድተዋል።

በአጠቃላይ ከላይ የተመለከትናቸው ጥናቶች ውጤታቸው ከዚህ ጥናት ጋር የሚደጋገፉ መሆናቸው መግለጽ ይቻላል።

ምዕራፍ አምስት

ማጠቃለያና የመፍትሔ ሃሳብ

5.1. ማጠቃለያ

ይህ ጥናት ትኩረት ያደረገው በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶችና የስህተት ምንጮችን በመለየት ስህተቶች መተንተን ነው። ጥያቄዎቹም ተማሪዎች በታላሚ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ዋና ዋና የስህተት ዓይነቶች ምን ምን ናቸው? እና ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች ምንጫቸው የትኞቹ ናቸው? የሚሉ ሲሆኑ፣ ጥያቄዎች ምላሽ ለመስጠት በተማሪዎች ከተጻፉ ድርሰቶች፣ ከሰነድ ፍተሻ፣ ከጽሁፍ መጠይቅ እና ቃለመጠይቅ የተሰበሰቡ መረጃዎች ተተንትነው በገላጭ ስልት ተብራርተዋል።

በመማሪያ ክፍል ውስጥ በተመረጡ ርዕሶች 55 ተማሪዎች ድርሰት እንዲጽፉና በደብተራቸው የተጻፉ ድርሰቶችን የመፈተሽ አላማ በመጻፍ ወቅት የሚፈጸሙ የስህተት አይነቶችን መለየት ነው። እንዲሁም የስህተት ምንጫቸውን ለመለየት የተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅና የመምህራን ቃለመጠይቅ ተግባራዊ ተደርጓል። የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች ተግባራዊ ከመደረጋቸው በፊት በጥናቱ አማካሪና በደረጃው በሚያስተምሩ የሁለተኛ ዲግሪ ባላቸው መምህራን እንዲገመገሙ የተደረገ ሲሆን፣ ተሸሽሎ እንዲዘጋጅ ተደርጓል። በዚህም አስተማማኝነታቸውም ተፈትሹዋል።

በጥናቱ ከተሳተፉ 55 ተማሪዎች በሁለት ዙር በተማሪዎች የተጻፉ እና ከሰነድ ፍተሻ 165 ድርሰቶች ለትንተናው ቀርበዋል። እነዚህም ድርሰቶች በ 22,511 ቃላት የተጻፉ ሲሆን፣ የቃላት አማካይ 136.430 ሆኗል። በሁለት ዙር በተጻፉና ከሰነድ ፍተሻ ለዚህ ትንተና በቀረቡ 165 ድርሰቶች 9980 ስህተቶች ተፈጽመዋል። ከእነዚህም በአንደኛ ዙር በተጻፉ ድርሰቶች ውስጥ 4680 ወይም 46.9% ስህተቶች፣ በሁለተኛ ዙር በተጻፉ ድርሰቶች ውስጥ 2640 ወይም 26.45% ስህተቶች እና ከሰነድ ፍተሻው 2660 ወይም 26.65% ስህተቶች ተፈጽመዋል። በሁለቱ ዙር በተማሪዎች በተጻፉ እና በሰነድ ፍተሻ ወቅት በድርሰቶች ውስጥ ከታዩ 9980 ስህተቶች ውስጥ በአንደኛው ዙር በተጻፉ ድርሰት ውስጥ በአንድ ተማሪ የተፈጸመ አማካይ ስህተት 85.1% በሁለተኛው ዙር በተጻፉ ድርሰት ውስጥ በአንድ ተማሪ የተፈጸመ አማካይ ስህተት 48 % እና ከሰነድ ፍተሻው ወቅት በታዩ አንድ ድርሰት ውስጥ በአንድ ተማሪ የተፈጠመው አማካይ ስህተት 48.36% ሆኗል። እንዲሁም በሁለቱ ዙሮች እና በሰነድ ፍተሻ ወቅት በታዩ ድርሰቶች ውስጥ

የታየው የስህተት ድግግሞሽ አማካይ በድርሰት አንድ 50.44% በድርሰት ሁለት 33.85% እና ከሰነድ ፍተሻው 48.97% ሆኗል። በድርሰቶች ውስጥ የታየው የስህተት የትክክለኛነት ተዛማጅነት አማካይ ሲታይ፣ በአንደኛው ዙር በተጻፉ ድርሰቶች 1.98%፣ በሁለተኛው ዙር በተጻፉ ድርሰቶች 2.95% እና በሰነድ ፍተሻው 2.04% ሆኗል። የስህተት የትክክለኛነት ተዛማጅነት የሶስቱ አማካይ 2.26 ሲሆን፣ ይህ ማለት በየ2.26 ቃላት ውይም ሀረጎች ውስጥ አንድ ስህተት የሚፈጸም መሆኑን መረጃው ያመለክታል ።

በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶችና ሰነድ ፍተሻ ውስጥ የተፈጸሙ ዋና ዋና የስህተቶች አይነቶች ምድብ መጠን በመቶኛ፣ አማካይ ስህተት፣ ድግግሞሽ፣ የትክክለኛነት ተዛማጅነት ትንተና በመቶኛ የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት 46.19%፣ የቋንቋ አወቃቀር ስህተት 26.15%፣ የስርዓተ ነጥብ ስህተት 20.54% እና መለየት ያልተቻለ ስህተት 7.12 % ሆኗል። እንዲሁም የዋና ዋና ስህተቶች የድግግሞሽ መጠን ወይም በአንድ ድርሰት የታየው ድግግሞሽ የቋንቋ አጠቃቀም በመቶኛ 20.47%፣ የቋንቋ አወቃቀር 11.6%፣ የስርዓተ ነጥብ 9.10 እና መለየት ያልተቻለ 3. 15% ሆኗል።

በዚህ መሰረት በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ከታዩ ዋና ዋና የስህተቶች አይነቶች የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶች፣ የቋንቋ አወቃቀር፣ የስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም እና ስርዓተ ድልዝ መሆናቸውን የጥናቱ ውጤት አረጋግጧል። እንዲሁም በስህተት ምንጭነት የተለዩት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት፣ የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የመማሪያ ክፍል አውድ እና ማህበራዊና ስነልቦናዊ ተጽዕኖ ናቸው። ስለሆነም የቋንቋ መምህራን እነዚህን ስህተቶች እና ምንጫቸውን በመረዳት የተማሪዎች የደርሰት ስራ ከስህተት የጸዳ እንዲሆን ጥረት ማድረግ ይጠይቃል።

5.2. የመፍትሔ ሃሳብ

የጥናቱን ማጠቃለያ መነሻ በማድረግ የሚከተለው አስተያየት ተሰጥቷል።

- በወላይትኛ ቋንቋ አፍ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች በመጻፍ ክህል ትምህርት ድርሰት ሲጻፉ የሚገፈጽሟቸው የስህተት አይነቶችና ምንጫቸው በዚህ ጥናት ተረጋግጧል። ስለዚህ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ይህን በመገንዘብ ትኩረት ሰጥተው ቢያስተምሩ የተማሪዎችን የመጻፍ ክህል ማሻሻል ይቻላል።
- የስርዓተ ትምህርት፣ የመርሃ ትምህርት፣ የመማሪያና ማስተማሪያ መጽሀፍት አዘጋጆች አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋነት ለሚማሩ ኢ-አፍ-ፈት ተማሪዎች የመጻፍ ክህል ትምህርት

ይዘቶች እና የልምምድ ተግባራት ሲዘጋጁ ተገቢው ትኩረት ቢሰጣቸው የተሻለ ውጤት ማምጣት ይቻላል።

- ሁሉም ባለድርሻ አካላት በአማርኛ ቋንቋ መምህራን አከባቢ የሚታየውን የመጻፍ ትምህርት የክፍል ውስጥ የትግበራ ሃይት የዘመነ እንዲሆን፣ የተማሪዎችን ድርሰት የመጻፍ ችሎታቸውን ለማሳደግ፣ ስህተታቸውን በየወቅቱ እያረመው የመሄድ ባህልና ልምድ እንዲያዳብሩ በስልጠና ቢደገፉ ይመረጣል። በተለይ ኢ_አፈ_ፈት የሆኑ ተማሪዎችን ለሚያስተምሩ መምህራን የበለጠ ትኩረት ቢሰጣቸው ጥሩ ነው።
- ተማሪዎች ታላሚውን ቋንቋ ከአንደኛ ክፍል ቢጀምሩ፣ ይህ ካልሆነ ደግሞ ትምህርቱን በጀመሩበት የክፍል ደረጃ ከቃላት ምስረታ ሳይሆን ከሆሄያት ቢጀምሩ ስህተቶችን መቀነስ ይቻላል ። ለዚህም መምህራን ተገቢውን ድጋፍ ቢሰጡ ጥሩ ውጤት ማምጣት ይቻላል።
- መምህራን ተማሪዎች የጽህፈት ክህላቸው እንዲዳብር በታላሚው ቋንቋ ተደጋገሚ የጽሁፍ ስራዎችን ቢሰጡ እና ስህተቶቻቸውን ቢያርሙ የሚፈጠሩ ስህተቶችን መቀነስ ይቻላል።

ዋቢ ጽሁፎች

መሰረት ጣፋ። (2003)። «በሀረማያና በአዲስ ክፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በኦሮምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸው ዋና ዋና የስህተት አይነቶች እና የስህተት ምንጮች ትንተና» (ያልታተመ የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጥናት)። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ አዲስ አበባ።

ምህረት ሳዳም። (1998) “በዋቻም አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በሀዲይኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ትንተና” (ያልታተመ ለሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ የቀረበ ጥናት)። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ አዲስ አበባ።

ሰለሞን ደሬሳ። (1987)። የድርሰት አፃፍ ዘዴዎች። አዲስ አበባ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ድርጅት።

ተገኝ አህመድ። (2000)። «አፋቸውን በከፍኛ ቋንቋ የፈቱ የቦንጋ መምህራን ትምህርት ኮሌጅ ሰልጣኝመምህራን በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ትንተና»(ያልታተመ የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጥናት)። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ አዲስ አበባ።

አማራ ሰውነት። (1996)። «በትግርኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የስምንተኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስነ-ልቦናዊ ስህተቶች» (ያልታተመ የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጥናት)። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ አዲስ አበባ።

አለማየሁ ፀጋዬ። (1986 ዓ.ም)። “በዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የሚፈጸሙ ዋና ዋና የስህተት አይነቶችና ዋና ዋና የስህተት ምንጮች ትንተና” (ያልታተመ ለሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት)። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ አዲስ አበባ።

አበባየሁ ማሞ። (2013)። “አፋቸውን በየምሳ ቋንቋ የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲፅፉ የሚፈፀሟቸው ስህተቶችና የስህተት ትንተና በዘጠነኛ ክፍል ተተኪነት” (ለሁለተኛ ደረጃ ማሞያ የቀረበ የልታተመ)። ጎንደር ዩኒቨርሲቲ፣ ጎንደር።

የአምላክሥራ ሕይወት። (2008)። “የአማርኛ አፍ-ፊት ተማሪዎች በአማርኛ ጽሑፍ ላይ የሚፈፀሟቸው ስህተቶች እና የስህተት ምንጭ ትንተና፤ በአዲስ አበባ ከተማ በተመረጡ ሁለት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኪነት”(ያልታተመ የሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት)። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ አዲስ አበባ።

ደብራ ተሰማ ። (1990)። “በኦሮምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የአስራ አንደኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸው ዋና ዋና የስህተት አይነቶችና ምንጮች ትንተና” (ያልታተመ ሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ የቀረበ ጥናት)። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ አዲስ አበባ።

ግርማ ሓይሉ። (2000)። "በጌዳኦኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው የስህተቶች አይነቶችና የስህተት ምንጮች ትንተና" (ያልታተመ ለሁለተኛ ዲግሪ ሚሚያነት የቀረበ)። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ አዲስ አበባ።

Al-husban, N. (2018). "Error Analysis of Jordanian First-Year University Students' English Language Writing at Arab Open University- Case Study." *International Journal of Pedagogical Innovations*, 6(1), 23—30. <https://doi.org/10.12785/ijpi/060103>

Brown, H.D. (1980). Principles of Language Learning and Teaching. New Jersey: Prentice-Hall Inc.

Byren, D. (1988). Teaching Writing Skills. Hong Kong: Longman Group Ltd.

(1997). Teaching Writing Skills. London: Longman Group Ltd.

..... (1994). Principles of Language Learning and Teaching. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

..... (2004). Language Assessment: Principles and Classroom Practices. Pearson Education, Inc.

Chong, S. W. (2018). "The use of exemplars in English writing classrooms: from theory to practice." *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 1—16. <https://doi.org/10.1080/02602938.2018.1535051>

Corder, S.P (1967). "The Significance of Learners' Errors". *International Review of Applied Linguistics*, v5.

_____. (1974) "The Significance of Learners Errors." In J.C

_____. (1978). "Simple Codes and the Source of the Second Language Learner's Initial Heuristic Hypothesis." *Studies in Second Acquisition*. Pp. 11-10.

----- (1981). Error Analysis And Inter Language. Oxford.Oxford University Press.

_____. (1982). Error Analysis and Interlanguage. London: Oxford University. Press.

_____. (1987). Error Analysis and Interlanguage. New York.Oxford University Press.

- Datchuk, S. M., & Rodgers, D. B. (2019). "Text writing within simple sentences: A writing fluency intervention for students with high-incidence disabilities." *Learning Disabilities Research & Practice*, 34(1), 23—34.
- Dubin, F. and E. Olshtain (1986). Course Design: Developing Programs and Materials for Language Learning. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dulay, H, &M, Burt (1975). "Errors &Strategies in Child Second Langauge Acquisition." *TESOL QUARTORIY*.
- Dulay, H., Burth, M., & Krashen, S. (1982). Language Two (First). New York: Oxford University Press
- Edge, J. (1989). Mistakes &Corrections. London: Longman,
- Ellis, R. (1989). Understanding Second Language Acquisition (5thed). Oxford: Oxford University Pr Error Analysis, In Allen, J.L.P. and Corder, S.P. (1974) ess.
- _____. (1994). The Study of Second Language Acquisition. Oxford University Press.
- Gayo, H., & Widodo, P. (2018). "An Analysis of Morphological and Syntactical Errors on the English Writing of Junior High School Indonesian Students". *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 17(4), 58—70. <https://doi.org/10.26803/ijlter.17.4.4>
- Glencoe. (1976). Grammar and Language Workbook. USA: McGraw-Hill.
- Hammerly, H. (1991). Fluency and Accuracy. Philadelphia: Multi-Lingual Matters Ltd.
- Harmer, J. (1998). How to teach English an introduction to the practice of English language teaching. Edinburgh Gate, Harlow, England: Addison Longman.
- Hyland, K. (2003). Second Language Writing. Cambridge: Cambridge University press.

- Jack C. Richards, Richard W. Schmidt. (2010). Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics. London, United Kingdom. Taylor and Francis Ltd.
- James, C. (1998). Errors in Language Learning and Use: Exploring Error Analysis. London: Longman.
- James, C. (2013). Errors in language learning and use: Exploring error analysis. Routledge.
- Karim, A., Mohamed, A. R., Ismail, S. A. M. M., Shahed, F. H., & Rahman, M. M. (2018). "Error Analysis in EFL Writing Classroom." *International Journal of English Linguistics*, 8(4), 122—138. <https://doi.org/10.5539/ijel.v8n4p122>
- Lengo, Nsakala. (1995) "What Is an Error?" Forum. Vol. 33 No.3.
- Littlewood, W.T. (1986). Foreign and Second Language Acquisition Research and its Implication for the Classroom. Cambridge: Cambridge University Press.
- Littlewood, W. (1984). Foreign and Second Language Learning. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lott, David. (1983). "Analysing and counteracting interference errors." *ELT Journal*, v, 37, Issue, 3
- Mohammed Iqram Hossain (2015). Teaching Productive Skills to the Students: A Secondary Level Scenario. BRAC University, Dhaka, Bangladesh.
- Negara, E.A. (1983). "Non-Contrastive Errors in African English: Type and Significance." *IRAL*, vol 21, No 2.
- Nodoushan, S., & Ali, M. (2018). Toward a Taxonomy of Errors in Iranian EFL Learners' Basic-Level Writing. *International Journal of Language Studies*, 12(1), 61—78. <http://www.ijls.net/pages/volume/vol12no1.html>
- Norish H, J. (1983). Language Learners and Their Errors. London and Basingstoke. McMillan Publishers Ltd.
- (1992). Language Learners and Their Errors. London and Basingstoke McMillan Publishers Ltd.

- Nurhaidah (2018). "An Analysis of Students' Difficulties in Using English Punctuation Mark." Institute for Islamic Studies (Iain) Palopo.
- Perlin, A., Sartika, D., & Nery, R. (2020). An Error Analysis on the Use of Simple Present Tense in Paragraph Writing of the Second Semester at English Language Education at Islamic University of Ogan Komering Ilir Kayuagung. *Journal of English Education and Linguistics*, 3(2), 1—9. <https://doi.org/10.32663/edu-ling.v4i1.1688>.
- Raimes, A. (1983). Techniques in the Teaching writing. New York: Oxford University Press.
- Richards, J.C. (1974). Error Analysis Perspectives on Second Language Acquisition. London and New York: Longman Group Ltd.
- (1990). Error Analysis: Perspective on Second Language Acquisition: Longman .Group UK LTD.
- Richrds J. c, and Rodgers, T. s. (2002). Approaces and language teaching (2nd ed.). University of Hawaii monua.
- Sunardi Hasyim (2002). Error Analysis in the Teaching of English. *Jornal*, Kristen Petra University. Volume 4, Number 1, pp. 42 — 50.
- White, R. (1980). Teaching Written English. Great Britain: J.W. Arrowsmith Ltd, Bristol.
- Widdowson (1979). Teaching Language as Communication .Oxford: Oxford University Press.

አባሪዎች

አባሪ1. በወላይትኛ ቋንቋ አፈ-ፈት ለሆኑ ተማሪዎች የተዘጋጀ የጽሁፍ መጠይቅ (10ኛ ክፍል)

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

የሂደምኒቲስ፣ የቋንቋ ጥናት፣ የጆርናሊዝምና ኮሚዩኒኬሽን ኮሌጅ

የአማርኛ ቋንቋ ስነጽሑፍና ፎክሎር ክፍል ትምህርት

የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

ውድ ተማሪዎች፡- ይህ የጽሁፍ መጠይቅ የተዘጋጀው በወላይትኛ ቋንቋ አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሙት ስህተትና የስህተት ምንጮች የመተንተን አላማ ላለው ጥናት መረጃ ለመስጠት ነው። ስለሆነም ለቀረቡ የጽሁፍ መጠይቅ ጥያቄዎች ተገቢውን ምላሽ እንዲሰጡ በአክብሮት እጠይቃለሁ። ለመረጃ አሰጣጡ እንዲሆን አስራ ስምንት ጥያቄዎች ተዘጋጅተው ቀርበዋል። ስለሆነም፣ ጥያቄዎችን ካነበባችሁ በኋላ ከተሰጡ አማራጮች አንዱን በመምረጥ ከስሩ የ “X” ምልክት በማስቀመጥ መልስ እንድትሰጡ እጠይቃለሁ። አስቀድሜ ፈቃደኛ ስለሆናችሁ አመሰግናለሁ። እንዲሁም አማራጮች በቁጥር ሲወከሉ የሚከተለውን የውሳኔ አሰጣጥ አንድምታ ይይዛሉ።

- 5= በጣም እስማማለሁ
- 4= እስማማለሁ
- 3=ለመወሰን እቸገራለሁ
- 2=አልስማማም
- 1=በጭራሽ አልስማማም

አጠቃላይ መመሪያ

- ❖ በመጠይቁ ላይ ስም መጻፍ አስፈላጊ አይደለም።
- ❖ መጠይቁን ከጓደኛ ጋር በመነጋገር መሙላት የጥናቱን ውጤት የሚያዛባ ስለሆነ ይህን ማድረግ አይፈቀድም።

ክፍል አንድ፡- የተማሪዎች ዳራ

- ❖ ጾታ-----
- ❖ እድሜ-----
- ❖ አፍ-የፈቱበት ቋንቋ -----
- ❖ የክፍል ደረጃ -----

ክፍል ሁለት፡- የጽሁፍ መጠይቁ ጥያቄዎችና የውሳኔ መስጫ አማራጮች

ተ.ቁ	ጥያቄዎች	አማራጮች				
		5	4	3	2	1
1	በአማርኛ ቋንቋ መማሪያ መጽሐፍ ውስጥ በስፋት የቀረበው የትምህርት ይዘት ድርሰት መጻፍ ላይ ያተኩራሉ።					
2.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በምጽፍበት ወቅት ለምፈጽማቸው ስህተቶች በመምህራ እርማት ይሰጠኛል።					
3.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በምጽፍበት ወቅት የአፍ-መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ ያደርግብኛል።					
4.	ድርሰት በምጽፍበት ወቅት የምፈጽማቸው ሰዎች ስህተቶች የአጻጻፍ ህጉን ባለማወቁ ነው።					
5.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ ሳድስና ሳልስ ድምጾችን በተገቢው እጠቀማለሁ።					
6.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት መጻፍ ደስ ይለኛል።					
7.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ አያያዥ ቃላትንና ሀረጎችን በተገቢው ቦታቸው እጠቀማለሁ።					
8.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ ስርዓተ ነጥቦችን በተገቢ ቦታቸው እጠቀማለሁ።					
9.	በአማርኛ ቋንቋ አረፍተ ነገሮች ስጽፍ ባለቤትና ማሰሪያ አንቀጾችን በትክክል በማስማማት እጽፋለሁ።					
10.	በአማርኛ ቋንቋ አንቀጾችን ስጽፍ መንደርደሪያና ዘርዘሪ አረፍተ ነገሮችን ለይቼ አስቀምጣለሁ።					
11.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ የነጠላና ብዙ ቁጥር አጠቃቀም ችግር የለብኝም፡					
12.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ የወላይትኛ ቋንቋ አወቃቀር ችግር አይፈጥርብኝም።					
13.	በአማርኛ ድርሰት በምጽፍበት ወቅት የአማርኛ መምህራ የተለያዩ የመለማመጃ አውዶችን ያመቻቹኛል።					
14.	በተለያዩ ማህበራዊ አውዶች ከአማርኛ ይልቅ በወላይትኛ መረካከብ ይቀናኛል።					
15.	በአማርኛ ድርሰት በምጽፍበት ወቅት የሚፈጸሙ ስህተቶችን እንድለይና እንዳርም መምህራ ያበረታቱኛል።					
16.	በአማርኛ ድርሰት በምጽፍበት ወቅት አናባቢዎችንና ተነባቢዎችን በተገቢው መንገድ አጠቀማለሁ።					
17	በአማርኛ ቋንቋ የተጻፉ ጽሁፎችን ማንበብ ደስ ይለኛል።					
18	በአማርኛ ቋንቋ የተጻፉ ተግባራትን መስራት ደስ ይለኛል።					
19	ከሚነበቡ፣ ከሚደመጡና ከሚነገሩ አውዶች በጽሁፍ ማስታወሻዎችን እወስዳለሁ።					

አባሪ2. በወላይትኛ አፍ-ፈት በሆኑ የአስረኛ ክፍል ተማሪዎች የተሞላ የጽሁፍ መጠይቅ ውጤት

ተ. ቁ	ጥያቄዎች	አማራጮች					
		5	4	3	2	1	AV
1	በአማርኛ ቋንቋ መማሪያ መጽሐፍ ውስጥ በስፋት የቀረቡት የትምህርት ይዘቶች ድርሰት መጻፍ ላይ ያተኩራሉ።	14	11	8	10	12	3.11
2.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በመጻፍ ወቅት ለምፈጽማቸው ስህተቶች በመምህራ እርማት ይሰጠኛል።	10	9	13	11	12	2.89
3.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በምጽፍበት ወቅት የአፍ-መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ ያደርግብኛል።	23	19	4	6	3	3.31
4.	ድርሰት በመጻፍ ወቅት የምፈጽማቸው ሰዎስዎዊ ስህተቶች የአጻጻፍ ህጉን ባለማወቁ ነው።	33	11	5	3	3	4.24
5.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ ሳድስና ሳልስ ድምጾችን በተገቢው እጠቀማለሁ።	9	11	16	12	7	3.11
6.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት መጻፍ ደስ ይለኛል።	10	12	9	17	7	2.96
7.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ አያያዥ ቃላትንና ሀረጎችን በተገቢው ቦታቸው እጠቀማለሁ።	9	12	24	4	6	3.25
8.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ ስርዓተ ነጥቦችን በተገቢ ቦታቸው እጠቀማለሁ።	6	13	25	5	7	3.16
9.	በአማርኛ ቋንቋ አረፍተ ነገሮች ስጽፍ ባለቤትና ማሰሪያ አንቀጾችን በትክክል በማስማማት እጽፋለሁ።	10	8	22	9	4	3.1
10.	በአማርኛ ቋንቋ አንቀጾችን ስጽፍ መንደርደሪያና ዘርዛሪ አረፍተ ነገሮችን ለይቼ አስቀምጣለሁ።	7	11	17	8	12	2.87
11.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ የነጠላና ብዙ ቁጥር አጠቃቀም ችግር የለብኝም።	14	7	21	8	5	3.31
12.	በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ስጽፍ የወላይትኛ ቋንቋ አወቃቀር ችግር አይፈጥርብኝም።	8	13	17	6	11	3.02
13.	በአማርኛ ድርሰት በምጽፍበት ወቅት የአማርኛ መምህራ የተለያዩ የመለማመጃ አውዶችን ያመቻቹልኛል።	13	11	7	12	12	3.01
14.	በተለያዩ ማህበራዊ አውዶች ከአማርኛ ይልቅ በወላይትኛ መነጋገር ይቀናኛል።	28	15	5	3	4	4.09
15.	በአማርኛ ድርሰት በምጽፍበት ወቅት የሚፈጸሙ ስህተቶችን እንድለይና እንዳርም መምህራ ያበረታቱኛል።	12	10	12	11	10	3.05
16.	በአማርኛ ድርሰት በምጽፍበት ወቅት አናባቢዎችንና ተነባቢዎችን በተገቢው መንገድ አጠቀማለሁ።	9	11	9	10	16	2.76
17	በአማርኛ ቋንቋ የተጻፉ ጽሁፎችን ማንበብ ደስ ይለኛል።	20	13	9	11	2	3.69
18	በአማርኛ ቋንቋ የተጻፉ ተግባራትን መስራት ደስ ይለኛል።	9	11	8	14	13	2.8
19	ከሚነበቡ፣ ከሚደመጡና ከሚነገሩ አውዶች በጽሁፍ ማስታወሻዎችን እወስዳለሁ።	7	10	12	12	14	2.71

አባሪ 3. በአስረኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ ለሚስተምሩ መምህራን የተዘጋጀ ቃለመጠይቅ

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

የሂደምኒቲስ፣ የቋንቋ ጥናት፣ የጆርናሊዝምና ኮሚዩኒኬሽን ኮሌጅ

የአማርኛ ቋንቋ ስነጽሑፍና ፎክሎር ክፍል ትምህርት

የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

ውድ መምህራን፡- ይህ ቃለመጠይቅ የተዘጋጀው በወላይትኛ ቋንቋ አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሙት ስህተትና የስህተት ምንጮች የመተንተን አላማ ላለው ጥናት መረጃ ለመሰብሰብ ነው። ስለሆነም ለቀረቡ የቃለመጠይቅ ጥያቄዎች ተገቢውን ምላሽ እንዲሰጡ በአክብሮት እጠይቃለሁ። ለዚህ ቃለመጠይቅ ጥያቄ በሰጡት ምላሽ ምክንያት ምንም አይነት የሚደርስበት ተጽዕኖ የሌለ መሆኑን ልገልጽሎት እወዳለሁ። አስቀድሜ ለዚህ ቃለመጠይቅ ፈቃደኛ ስለሆኑ ላመሰግን እወዳለሁ።

ክፍል አንድ :- የመምህራን ዳራዊ መረጃ

1. ጾታ -----
2. እድሜ-----
3. የትምህርት ደረጃ-----
4. የሰለጠኑበት የትምህርት አይነት-----
5. የአገልግሎት ዘመን-----
6. ቃለመጠይቁ የተካሄደበት ቀን----- ቦታ----- ሰዓት-----

ክፍል ሁለት፡- ጥያቄዎች

1. በመማሪያ ክፍል ውስጥ የሚቀርቡ የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ይዘቶችና የልምምድ ተግባራት በየትኛው ክህል ላይ ያተኩራሉ?
2. ለተማሪዎች ለጽህፈት ልምምድ የሚሆኑ ተጨማሪ አውዶችንና ተግባራትን ይሰጣሉን?
3. ተማሪዎቹ ድርሰት እንዲጽፉ የመጻፊያ ርዕስ ይሰጣሉን? በመጻፍ ወቅት የሚፈጽሙትን የስህተት አይነቶች ቢገልጹ።
4. በወላይትኛ አፈ-ፈት የሆኑ የአማርኛ ቋንቋ ተማሪዎች ድርሰት በመጻፍ ወቅት አዘውትረው የሚፈጽሟቸው የስህተት አይነቶች ምን ላይ ያተኩሩ ናቸው? ምንጫቸውስ? እንዴትስ ማረም ይቻላል ብለው ያስባሉ? ቢያብራሩ።
5. ተማሪዎች በመማሪያ ክፍል ውስጥና ውጭ ባላቸው የተራክቦ ሂደት በየትኛው ቋንቋ ይገለገላሉ?
6. ተማሪዎች ድርሰት በመጻፍ ወቅት የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች የማረሚያ ብልሃቶችን ቢያብራሩ?
7. በመማሪያ ክፍል ውስጥ የአማርኛ ቋንቋ የመጻፍን ትምህርት አሳታፊና ሳቢ በሆነ መልኩ ያቀርባሉ? በትምህርት አሰጣጡስ ተማሪዎች ደስተኛ ናቸው?
8. ተማሪዎች በጥንድ ወይም በቡድን ሆነው ጽሑፋቸውን እንዲያርሙ እድል ይሰጣሉን?

አባሪ 4. የአማርኛ ቋንቋ መምህራን የተጠቃለለ ለቃለመጠይቅ የተሰጠ ምላሽ

ሀ. ጥያቄ 1 በመማሪያ ክፍል ውስጥ የሚቀርቡ የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ይዘቶችና የልምምድ ተግባራት በየትኛው ክህሉ ላይ ያተኩራሉ? የሚል ነው።

መልስ፣ :-

መምህራንም በምላሻቸው በአራቱም የቋንቋ ክህሉ እንደሚያተኩር እና ሰፊውን ድርሻ የሚይዙት ግን አንብቦ መረዳትና የመናገር ክህሉ መሆናቸውን ገልጸዋል።

ለ. ጥያቄ 2 ለተማሪዎች ለጽህፈት ልምምድ የሚሆኑ ተጨማሪ አውዶችንና ተግባራትን ይሰጣሉን? የሚል ሲሆን፣

መልስ:-

አዎን። አዘገጃጀቱን በተመለከተ ክህሉን ለማስተማር በመማያ መጽሐፍ ውስጥ የተወሰኑ ተግባራት ያሉ ቢሆንም በቂ ስላይደሉ፣ የተለያዩ የማስተማሪያ አውዶችንና ተግባራትን ከተትምህርት ይዘቱ ጋር በማጣጣም የሚያቀርቡ መሆናቸውን ገልጸዋል።

ሐ. በቃለመጠይቅ ጥያቄ ሶስት “ተማሪዎቹ ድርሰት እንዲጽፉ የመጻፊያ ርዕስ ይሰጣሉን? በመጻፍ ወቅትስ የሚፈጽሙትን የስህተት አይነቶችን ቢገልጹ” በሚል ቀርቦላዋል።

መልስ:-

የስድስቱም መምህራን ምላሽ አዎ የመጻፊያ ርዕስ እንሰጣለን የሚል ነው። በጽህፈት ወቅት የሚፈጽሟቸው የስህተት አይነቶችን በተመለከተ በቃላት ውስጥ የሆኑት አጠቃቀም ጋር የሚያያዙ ስህተቶች፣ ተገቢ ያልሆነ የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም፣ በአረፍተ ነገር የባለቤትና ማስሪያ አንቀጽ አለመሰማማት፣ በአንቀጽ አወቃቀር ወቅት መንደርደሪያና ዘርዘሪ አረፍተ ነገሮች ያመለከት እና በአረፍተ ነገር ውስጥ የቁጥር እና ጾታ አገላለጽ አብዛኛው ጊዜ የሚታዩ የስህተት አይነቶች መሆናቸውን ገልጸዋል።

መ. ጥያቄ 4 የቀረበው የመጀመሪያው የቃለመጠይቅ ጥያቄ በወላይትኛ አፈ-ፈት የሆኑ የአማርኛ ቋንቋ ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው የስህተት አይነቶች ምን ምን ናቸው? ምንጫቸውስ? እንዴትስ ማረም ይቻላል? የሚል ነው።

መልስ:-

የስድስቱ መምህራን ምላሽ በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ተዘውትረው የሚታዩ ስህተቶች ከሆኑት አጠቃቀም ጋር የሚያያዙ የቅርጽ መቀያየር፣ ሆኔያትን በሌላ ሆኔ መተካት፣ በቃላት ውስጥ የሆኑት መጥፋት፣ ..ወዘተ የመሳሰሉ ናቸው። በተለይ የፊደላትን ቅርጽ (ከግዕዝ እስከ ሳብዕ)

አለመገንዘብ፣ የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም እና የስርዝ ድልዝ መብዛት ይታያል፤ የሚል ምላሽ ሰጥተዋል። እንደ መምህራን ምላሽ የእነዚህ ስህተቶች ምንጭ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ (የወላይትኛ ቃላትን መጠቀም፣ አወቃቀሩን ወደ ወላይትኛ ቋንቋ ለመጠምዘዝ መሞከር...)፣ ከአረፍተ ነገር አወቃቀር ተያይዞ የሚታይ የስምምነት(የቁጥር፣የጾታ እና መደብ) ስህተት፣ የሰዎስው (የታላሚውን ቋንቋ የአወቃቀር ስርዓት አለመጠበቅ) እውቀት ማነስ እና የኢ-መደበኛ ቋንቋ አጠቃቀም፣ ለጽህፈት የሚጠቀሙትን ቃላት በተገቢው መንገድ አለመምረጥ እና የዲቃላ ሆሄያት እውቀት ወይም ግንዛቤ ማጣት ናቸው። እነዚህን ስህተቶች ለማረም መከናወን ያለባቸው ተግባራትን በተመለከተ በቅድሚያ ተማሪዎች የሆሄያን ቅርጽ እንዲለዩ ጊዜ ወስዶ ማለማመድ፣ የመማር ምርጫን በግል ከሚያደርጉ በቡድን እንዲያከናውኑ ማበረታታት፣ በጽህፈት ሂደት የሚታዩ ስህተቶችን የማረም ሚናውን መምህራን ብቻ ከሚወጡ ተማሪዎች በጥንድና በቡድን እንዲተራረሙ እድል መስጠት እንደሚያስፈልግ መምህራን ጠቁመዋል።

ሠ. ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ ለሚከሰቱ ስህተቶች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት ተጽዕኖን በተመለከተ ለመምህራን በጥያቄ 5 የቀረበው ሁለተኛው የቃለመጠይቅ ጥያቄ በወላይትኛ አፍ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች በመማሪያ ክፍል ውስጥና ውጭ ባላቸው የተራክቦ ሂደት በየትኛው ቋንቋ ይገለገላሉ? በሚል ነው።

መልስ:-

የመምህራን ምላሽ ተማሪዎች ለተራክቦ የሚቀናቸው የወላይትኛ ቋንቋ ነው። ስለሆነም በክፍል ውስጥ ሆነ ከመማሪያ ክፍል ውጭ በሚኖረው ተራክቦ ለአፍ መፍቻ (ለወላይታ) ቋንቋ ተጋላጭ ናቸው። በዚህ ምክንያት ከመምህራን እገዛ ሲጠይቁ፣ በክፍል ውስጥ በሚኖራቸው የቡድን ስራ፣ በተለያዩ ማህበራዊ አውዶች እና ከጓደኞቻቸው ጋር ሲቀላቀሉም ጭምር የሚረከቡት በወላይትኛ ቋንቋ እንደሆነ መምህራን በምላሻቸው አንስተዋል።

ረ. ጥያቄ 6 ተማሪዎች ድርሰት በመጻፍ ወቅት የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች ያርማሉ? የማረሚያ ብልሃቶችን ቢያብራሩ የሚል ነው።

መልስ:-

ሁሉም መምህራን በተማሪዎች ጽሁፍ ውስጥ የሚፈጸሙ ስህተቶችን የሚያርሙ መሆናቸውን ገልጸዋል። የማረሚያ ብልሃቶችን በተመለከተ ግን የተለያዩ ሀሳብ አንጻራቸዋል። አንዳንዶች በ1ለ5 በማደራጀት በቡድን እንዲሰሩ ማድረግ ሲሉ፣ ሌሎች ደግሞ በቅድሚያ የተፈጸሙ ስህተቶችን በመለየት በራሳቸው ደረጃ የሚታረሙትን በምጋቤ ምላሽ መልክ እንደሚያርሙ እና

ሌሎችን ተማሪዎች እንዲያርሙ እንደሚያደርጉ አብራርተዋል። ቢሆንም ሁለት መምህራን የማረሚያ ብልሃቶችን ተጠቅሞ የማረም ባህላቸው ያልዳበረ መሆኑን ሳይደብቁ ገልጸዋል።

ሰ. ጥያቄ 7. በመማሪያ ክፍል ውስጥ በአማርኛ ቋንቋ የመጻፍን ትምህርት አሳታፊና ሳቢ በሆነ መልኩ የሚያቀርቡ መሆናቸውንና ተማሪዎችም በትምህርት አሰጣጣቸው ደስተኛ መሆን ወይም አለመሆናቸውን የተመለከተ ጥያቄ ቀርቦላቸዋል።

መልስ:-

መምህራንም በመልሳቸው በመማሪያ ክፍል ውስጥ የሚቀርበውን የመማር ማስተማር ሂደት በተቻለ መልኩ አሳታፊና ሳቢ ለማድረግ ጥረቶች የሚደረጉ መሆናቸውን ገልጸዋል። ነገር ግን ተማሪዎች በክፍል ውስጥ የጽህፈት ተግባራትን ከማከናወን ሲሸሹ እንደሚታዩ ጠቁመዋል። በምክንያትነትም ለመጻፍ መጨነቃቸውን፣ የችሎታ ማነስ፣ ተዘጋጅተው ያለመምጣትና የመምህራን አሳታፊ አውዶችን በማቅረብ ተደጋጋሚ ልምምድ እንዲያደርጉ ያለማበረታታት እንደሚታይ አብራርተዋል።

ሸ. ጥያቄ 8 ተማሪዎች በጥንድ ወይም በቡድን ሆነው ጽሑፋቸውን እንዲያርሙ እድል ይሰጣሉን? መልስ:-

አዎ የሚል ምላሽ ሰጥተዋል። ይሁን እንጂ በመማሪያ ክፍል ውስጥ ለሚከናወኑ ተግባራት ጊዜ ስለሚያንሰን አልፎ አልፎ በቡድንና በጥንድ እንደሚያሰሩ አብራርተዋል።

አባሪ 5. ለአስረኛ ክፍል ተማሪዎች የተዘጋጀ ድርሰት መጻፊያ ርዕስ

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

የሂደምኒቲስ፣ የቋንቋ ጥናት፣ የጀርናሊዝምና ኮሚዩኒኬሽን ኮሌጅ

የአማርኛ ቋንቋ ስነጽሑፍና ፎክሎር ክፍል ትምህርት

የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

ውድ ተማሪዎች:- የዚህ ጥናት አላማ በወላይትኛ ቋንቋ አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሙት ስህተትና የስህተት ምንጮች መተንተን ነው። ይህን አላማ ከግብ ለማድረስ መረጃ ለመሰብሰብ ያስፈልጋል። ስለሆነም ከታች በቀረቡ መጻፊያ ርዕሶች ድርሰት ለመጻፍ መመሪያዎችን በጥንቃቄ በማንበብ ተግባራትን በቅደም ተከተል እንዲታከናወኑ በአክብሮት እጠይቃለሁ።

አጠቃላይ መመሪያ

ውድ ተማሪዎች፡- ድርሰት ለመጻፍ ስታስቡ ቀጥለው የቀረቡ የአጻጻፍ መመሪያዎችን መከተል ያስፈልጋል። የሚጻፉ ድርሰቶችን ለማረም ትኩረት የሚደረግባቸው ነጥቦች የቃላት አጠቃቀም፣ የሃሳብ ምክንያታዊ ትስስር፣ የሰዎስው አወቃቃቀርና የአጻጻፍ ስርዓት (የድምጾች አደራደር፣ የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም) እና ጽንሰ-ሃሳባዊ ግንዛቤዎች ናቸው።

ማሳሰቢያ፡

- ❖ ድርሰቱ ላይ ስም መጻፍ አስፈላጊ አይደለም።
- ❖ ድርሰቱን ለመጻፍ ከቀረቡ ርዕሶች ውስጥ መመምረጥ ያስፈልጋል።
- ❖ ድርሰቱን ለመጻፍ ከ150- 200 የሚደርሱ ቃላትን መጠቀም ያስፈልጋል።

የትግበራ ሂደቱ መመሪያ

- የመጻፊያ ርዕስ ምረጡ።
- በተመረጠው ርዕስ ከሁለት አንቀጽ በላይ የያዘ ድርሰት ጻፉ።
- ድርሰቱን በሚትጽፉበት ወረቀቱ ራስጌ ላይ መለያ ኮድ ይሰጣል።
- ድርሰቱን ለመጻፍ የተፈቀደው ጊዜ 2:30 ሰዓት

1. የማንበብ ጥቅም
2. የወላይታ ዘመን መለወጫ (ጊፋታ በዓል)
3. የሀገር ሰላም በምን ይገለጻል?
4. የወላይታ ባህላዊ አሰባሰብ
5. የአየር ንብረት ለውጥ
6. የኃይል እጥረት
7. የጤና ጥቅም

አባሪ 6. ድርሰት የማረሚያ መመሪያ ወይም መስፈርቶች

ውድ መምህራን፤

ሀ. የዚህ ጥናት አላማ በወላይትኛ ቋንቋ አፍ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጻፉ የሚፈጽሙት ስህተትና የስህተት ምንጮች መተንተን መተንተን ሲሆን፣ ለዚህ አላማ ስኬት መረጃ መሰብሰብ አስፈልጋል። በመሆኑም በተማሪዎች የተጻፉ ድርሰቶችን የማረም እና የመጨረሻ ውሳኔ የመስጠት ስራው በእናንተ ይሰራል። ስለዚህ በእርማት ሂደት በተማሪዎች

የተጻፉትን ድርሰቶች በትዕግስት በማንበብ የተፈጸሙትን ስህተቶች በመለየት በእርማት ስራው እንዲትተባበሩኝ በታላቅ አክብሮት እጠይቃለሁ። ለዚህም ቀጥለው የቀረቡ ዋና ዋና ነጥቦችን መጠቀም ያስፈልጋል።

1. ድርሰቶች የተጻፉበትን የቃላት ብዛት ማወቅ
2. በተማሪዎች በተጻፉ ስርሰቶች ውስጥ ያሉ ስህተቶችን መለየት፤
3. በተማሪዎች በተጻፉ ድርሰቶች ውስጥ የተፈጸሙ ለስህተት አይነቶች ምንጫቸውን መለየት።
4. በእርማት ሂደት የተለያዩ መለያዎች መጠቀም ይቻላል።
5. በእያንዳንዱ ተማሪዎች በጻፉት ድርሰት ውስጥ ያሉ የስህተት ብዛቶች በየገጹ ይመዘገባሉ።
6. የእርማቱ የትኩረት ነጥቦች እና የስህተት ደረጃዎች ፡-

1. የቋንቋ አወቃቀር ስህተት፡- የመስተዋድድ እና የተሳቢ አገባብ (የመስተዋድድ አገባብ ስህተት፣ የተሳቢ አገባብ ስህተት) ፣ የዓረፍተነገር ስምምነት (በአረፍተ-ነገሮች ውስጥ በባለቤትና ማሰሪያ አንቀጽ መካከል የቁጥር፣ የፆታ፣ የመደብ ስምምነት አለመኖር) እና የቃላት አጠቃቀም

2. የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት (የቃላት-ድግግሞሽ፣ የሆሄያት ግድፈት፣ የሆሄያት ቅርጽ ስህተት፣ ያልተለዩ ስህተቶች)

3የቃላት ድግግሞሽ መጠን፡- በአንድ ሀሳብ ውስጥ አላስፈላጊ የሆነ የቃላት ድግግሞሽን ይመለከታል። ለምሳሌ፡- ሰለሞን ተማሪ ነው፤ ሰለሞን የሚባል ተማሪ..... ። በዚህ ሀሳብ ውስጥ ሰለሞን እና ተማሪ የሚለት ቃላት ተደጋግመው እንመለከታለን።

i. የሆሄያት ስህተት፡- በጽሁፍ ውስጥ የሆሄያት ግድፈት፣ የሆሄያትን ቦታ ማቀያየር፣ ሆሄያትን በሌላ ሆሄ መተካት፣ አላስፈላጊ ሆሄያትን መጨመር፣ የሆሄያትን ቅርጽ መቀየር፣ የዲቃላ ሆሄያት (ፍንጽቆች) አጠቃቀም፣ ወዘተ. የተመለከቱ ችግሮች ይፈተሻሉ።

3. የስርዓተ ነጥብ ስህተት፡- የተለያዩ ስርዓተ-ነጥቦችን በተገቢ ቦታቸው ያለመጠቀም።

4. የአንቀፅ አወቃቀር ስህተት፡- የተፃፈው አንቀፅ የአንቀፅ ባህሪያትን ያሟላ መሆኑ፤ (የመንደርደሪያ እና ዘርዛሪ አረፍተ ነገሮች መለየታቸውን፤ የአንቀፅ ሀሳብ አንድነት፣ ተያያዥነትና ግጥምጥምነት ስለመኖሩ) ይመለከታል።

5. የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤ እና ለመለየት ያልተቻሉ ስህተቶች የሚሉት በእርማቱ ውስጥ የሚካተቱ ናቸው።

ለ. በእርማት ወቅት መረጃዎችን ለማደራጀት እንዲመች የሚከተሉትን አጽህሮች እንዲጠቀሙ እጠይቃለሁ።

1. የሆሄያት አጻጻፍ ስህተት----- ሆ.አ.ስ.
2. የቃላት ድግግሞሽ ብዛት----- ቃ.ድ.ብ.
3. የስርዓተ ነጥቦች ስህተት----- ስ.ነ.ስ
4. የሰዎስው ስህተት-----ሰ.ስ
5. የአንቀጽ አወቃቀር ስህተት----- አ.አ.ስ.
6. የጽንሰ-ሃሳብ ግንዛቤ ስህተት----- ጽ.ሀ.ግ.ስ.
7. ያልተለየ ስህተት ----- ያ.ስ.
8. ጠቅላላ ስህተት ብዛት-----ጠ.ስ.ብ

Prognosis

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..